

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Radka Studničková

**Interdisciplinární spolupráce v řízení ve věcech
péče o nezletilé dítě**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Dita Frintová, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15. června 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 198 890 znaků včetně mezer.

V Praze dne 15. června 2024

Radka Studničková

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní doc. JUDr. Ditě Frintové, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce, za cenné připomínky, náměty a rady při zpracování této práce. Dále děkuji JUDr. Simoně Úlehlové, doktorandce Katedry občanského práva Právnické fakulty UK, za inspiraci ke zpracování tohoto tématu.

Obsah

Úvod.....	7
1. Pojem interdisciplinární spolupráce a její podoby	9
1.1. Pojem interdisciplinární spolupráce	9
1.2. Cochemský model	11
1.2.1. Pozadí vzniku Cochemského modelu	12
1.2.2. Principy Cochemského modelu	14
1.2.3. Podstata Cochemského modelu	16
1.3. Collaborative law – právo spolupráce	19
1.3.1. Vývoj práva spolupráce	19
1.3.2. Podstata práva spolupráce	20
1.4. Rodinná mediace	23
1.4.1. Vývoj (rodinné) mediace	24
1.4.2. Podstata rodinné mediace	26
2. Řízení ve věcech péče o nezletilé dítě	29
2.1. Zásady řízení	29
2.1.1. Zásada arbitrárního pořádku	29
2.1.2. Zásada oficiality	30
2.1.3. Zásada vyšetřovací	30
2.2. Průběh řízení	31
2.2.1. Zahájení řízení a místní příslušnost	31
2.2.2. Účastníci řízení	32
2.2.3. Nalezení smírného řešení.....	33
2.3. Příprava jednání a jednání	34
2.4. Rozhodnutí	35
3. Role subjektů v interdisciplinární spolupráci	38

3.1. Rodinný mediátor	38
3.1.1. První setkání se zapsaným mediátorem	40
3.1.2. Mediátor a kontakt s rodiči nezletilého dítěte	42
3.1.3. Mediátor v kontaktu s nezletilým dítětem	42
3.1.4. Role mediátora v Cochemském modelu	45
3.1.5. Rodinná mediace de lege ferenda	46
3.2. Advokát	48
3.2.1. Advokát a výkon rodinné advokacie obecně	48
3.2.2. První kontakt advokáta s klientem	49
3.2.3. Oprávněný zájem klienta a nejlepší zájem nezletilého dítěte	51
3.2.4. Role advokáta v Cochemském modelu	52
3.2.5. Role advokáta v právu spolupráce	53
3.2.6. Role advokáta de lege ferenda	56
3.3. Pracovník OSPOD	58
3.3.1. OSPOD a rodiče nezletilého dítěte	58
3.3.2. OSPOD a nezletilé dítě	60
3.3.3. Specifika role OSPOD v Cochemském modelu	62
3.3.4. Práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí de lege ferenda	63
3.4. Soudce	65
3.4.1. Vzdělávání soudců v rodinněprávní agendě	65
3.4.2. Interdisciplinární přístup soudce a komunikace s rodiči nezletilého dítěte	67
3.4.3. Soudce a nezletilé dítě	70
3.4.4. Shrnutí a úvahy de lege ferenda	73
3.5. Znalec	76
3.5.1. Znalec a znalecký posudek v soudním řízení	76
3.5.2. Interdisciplinární prvek znaleckého posuzování	78
3.5.3. Závěrečné úvahy	79

Závěr	80
Seznam zkratek	82
Seznam použitých zdrojů	83
Abstrakt	94
Klíčová slova	94
Abstract	95
Key words	95

Úvod

Během svého studia jsem se ve výuce občanského práva procesního několikrát setkala s tématy alternativního řešení sporů a interdisciplinární spolupráce ve věcech rodinněprávních, přičemž byl často skloňován Cochemský model. Právě tento exkurz mě inspiroval k hlubšímu studiu problematiky a následně i ke zvolení tématu diplomové práce. Tématu interdisciplinární spolupráce v řízení ve věcech rodinněprávních je věnovaná pozornost jednak na akademické úrovni, kde je vyzdvihována její přínosnost ve zvyšování efektivity řešení rodičovských sporů,¹ jednak na politické úrovni v souvislosti s chystanými legislativními změnami.²

Hlavním cílem a také výzkumnou otázkou této práce je zjistit, zda je současná právní úprava vhodná pro interdisciplinární spolupráci, a zda využívání jejích principů a metod při řešení péče o nezletilé dítě vede k efektivnějšímu řešení případů.

První kapitola práce se teoreticky zaměřuje na vymezení interdisciplinární spolupráce a její odlišení od multidisciplinarity a intradisciplinarity. V návaznosti na toto vymezení jsou v práci analyzovány tři vybrané modely interdisciplinární spolupráce: Cochemský model, právo spolupráce a rodinná mediace. Zkoumání se zaměřuje i na historický vývoj, základní principy těchto institutů s využitím jak české, tak zahraniční literatury.

Druhá část práce je věnována podrobnějšímu výkladu o řízení ve věcech péče o nezletilé dítě, které představuje oficiální způsob řešení péče o nezletilé dítě. Pozornost se upírá především na základní zásady řízení, účastníky a průběh řízení a dále také možnosti využití institutů, jako tzv. jiný soudní rok, který je zmiňován v praxi Cochemského modelu.

Stěžejní část této diplomové práce analyzuje roli jednotlivých subjektů zapojených do modelů interdisciplinární spolupráce popsaných v první kapitole. Do rozboru byly vybrány role rodinného mediátora, advokáta, pracovníka OSPOD a soudce, a nakonec i soudního znalce. Celá kapitola klade důraz také na interakce mezi jednotlivými profesemi, což je jádrem interdisciplinarit. Stejně tak obsáhne i práci aktérů s nezletilým dítětem. Každá podkapitola je uzavřena dílčím závěrem,

¹ Např. WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Nástroje řešení rodičovských konfliktů*. Praha: Leges, 2021, s. 313. Teoretik. ISBN 978-80-7502-568-5.

² Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony, kterým by mělo dojít ke spojení řízení o rozvodu manželství a řízení týkající se úpravy poměrů nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu. Ke dni 4.5.2024 je připravovaný návrh Čj. OVA 253/24 ve stavu „zařazeno do evidence“ a dosud nebyl zařazen na jednání vlády. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCVFGH9CK/> [cit. 2024-05-04].

ve kterém jsou uvedeny úvahy de lege ferenda.

Čtenáře by tato práce měla seznámit s analýzou a kritickým zhodnocení aktuálního stavu právní úpravy a praxe profesí zapojených do řízení ve věcech péče o nezletilé dítě nebo na modelech interdisciplinární spolupráce. Součástí by měl být i návrh možných změn, které by mohly přispět ke zvýšení četnosti užívání modelů interdisciplinární spolupráce.

1. Pojem interdisciplinární spolupráce a její podoby

1.1. Pojem interdisciplinární spolupráce

V této části se pokusím definovat a vystihnout podstatu interdisciplinární spolupráce. Pojem interdisciplinární, nebo také mezioborové spolupráce, je používán v mnohých kontextech (např. v oblasti sociální prevence,³ zdravotnictví, péče o duševní zdraví⁴), přičemž všechny mají společného jmenovatele ve spojení různých oborů vědění. Nissani definuje interdisciplinaritu jako stav propojení dvou charakteristických (či distinktivních) složek z dvou nebo více oborů (disciplín), které mají jeden společný cíl.⁵ Dodává, že obohacení interdisciplinaritou se dá porovnat na základě 4 proměnných:

1. počtem propojených oborů;
2. vzdálenosti mezi nimi;
3. inovativností;
4. mírou integrace.⁶

Interdisciplinární spolupráce má kognitivní a sociální aspekty.⁷ Kognitivním aspektem interdisciplinarit je rozšiřování poznatků, procesů a znalostí. Aspekty sociální povahy se vyznačují pak v předávání a komunikování těchto kognitivních aspektů. Základní metoda interdisciplinarit tedy spočívá v propojování pravomocí různých profesí a konkrétních úkonů, které tyto profese vykonávají, aby bylo dosaženo vyšší kontinuity a efektivity.⁸

³ Např. Středisko sociální prevence Olomouc na svých webových stránkách pojednává o sekci interdisciplinární spolupráce. Dostupné z: <https://www.ssp-ol.cz/intervencni-centra/odborna-pomoc/interdisciplinari-spouprace> [cit. 2023-10-20].

⁴ Např. diplomová práce pojednává o interdisciplinární spolupráci v systému péče o duševní zdraví: PEŠTOVÁ, Barbora. Peer pracovníci jako součást interdisciplinární spolupráce v systému péče o duševní zdraví. Online. Diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/f3s2l/Pestova_Barbora_-_Diplomova_prace.pdf. [cit. 2023-10-20].

⁵ NISSANI, Moti. Fruits, Salads, and Smoothies: A Working Definition of Interdisciplinarity. Online. The Journal of Educational Thought (JET) / Revue de la Pensée Éducative. 1995, roč. 1995, č. 29 (2), s. 121 - 128. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23767672>. [cit. 2023-10-20].

⁶ Tamtéž.

⁷ BAIRD, Davis; NORDMANN, Alfred a SCHUMMER, Joachim. Discovering the nanoscale. Amsterdam: IOS Press, 2004, s. 9-20. ISBN 978-1586034672. In: COLLIN, Audrey. Multidisciplinary, interdisciplinary, and transdisciplinary collaboration: implications for vocational psychology. Online. Journal for Educational and Vocational Guidance. 2009, roč. 2009, č. 9, s. 101-110. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10775-009-9155-2>. [cit. 2023-10-20].

⁸ BRZOBOHATÝ, Robin; CIRBUSOVÁ, Martina; ROGALEWICZOVÁ, Romana a PFEIFFER, Magdalena. Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte: Metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem. Brno: Tribun EU, 2015. s. 1. ISBN 978-80-263-1010-5.

Interdisciplinaritu je nicméně nutné odlišit od multidisciplinarity.⁹ U interdisciplinarity dochází totiž nejen k setkání profesí, ale k jejich vzájemné interakci, či určitému prolnutí. Multidisciplinarita se vyznačuje spíše paralelní nebo postupnou prací jednotlivých profesí na svém vlastním cíli (či na své části),¹⁰ zatímco interdisciplinarita se pohybuje na rozhraní oborů. Právě tím vznikají specifické metody a postupy. Multidisciplinarita je tedy význačná víceoborovostí, na rozdíl od interdisciplinarity vyznačující se mezioborovostí.¹¹

Kromě zmíněných pojmů je v literatuře zmiňována ještě tzv. transdisciplinární spolupráce. Vymezení transdisciplinarity se od výše zmíněných definic liší. Jedná se o *spojení různých disciplín, které používají společný koncepční rámec pro řešení určitého problému, ale užívají své teorie a přístupy, které jsou specifické pro každý jednotlivý obor.*¹²

Spolupráce je obvykle vyhledávána v případech, kdy jednotlivec naráží na limity vlastních vědomostí, schopností nebo zdrojů.¹³ Přirozeně tedy vzniká v různých podobách – např. v původní podobě práva spolupráce (collaborative law) můžeme spíše mluvit o intradisciplinární spolupráci, protože advokáti obou stran (profesionálové z jednoho stavu) spolupracovali k dosažení dohody pouze v rámci svého stavu a k tomu společně se svými klienty. Nicméně právo spolupráce později přebralo i interdisciplinární prvky, především ve Spojených státech amerických postupně dochází čím dál častěji ke spolupráce mezi advokáty stran, psychology nebo terapeuty, dětskými psychology¹⁴ a případně i finančními poradci.¹⁵

⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1., s. 26.

¹⁰ DLOUHÁ, Jana a MOLDAN, Bedřich. Inter-, multi-, trans-disciplinarita – vymezení pojmů. Online. In: Envigogika. Praha: Karolinum, 2007, s. 1. ISSN 1802-3061. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.14712/18023061.113>. [cit. 2023-10-20].

¹¹ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 268.

¹² Autorský překlad z: Multidisciplinary, interdisciplinary, and transdisciplinary collaboration: implications for vocational psychology. Online. International Journal for Educational and Vocational Guidance. 2009, roč. 9, č. 2, s. 101-110. ISSN 1873-0388. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10775-009-9155-2>. [cit. 2023-10-20].

¹³ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1., s. 268.

¹⁴ V originále: „Child Specialist“. Jedná se o odborníka na duševní zdraví dětí. Jejich role v rámci práva spolupráce je především sledovat zájem dítěte a minimalizovat dopad rozvodu na dítě. MANASSA, Larry. What Is the Role of a Child Specialist in a Collaborative Divorce? Online. Manassa Law P.C. 2022. Dostupné z: <https://manassalaw.com/blog/child-specialist-collaborative-divorce/>. [cit. 2023-10-20].

¹⁵ Healy zmiňuje, že v Irsku, kde se model práva spolupráce užívá, je spolupráce s psychology nebo terapeuty méně častá a ne tolik vítaná, a to především z důvodu menší rozvinutosti a stigmatizací vyhledávání poradenství v této oblasti. HEALY, Connie. Collaborative Practice: An Interdisciplinary Approach to the Resolution of Conflict in Family Law Matters. Online. In: BOELE-WOELKI, Katharina; DETHLOFF, Nina a GEPHART, Werner (ed.).

Interdisciplinární spolupráce je tedy variabilní a existuje v mnoha podobách. Je tudíž třeba zdůraznit, že interdisciplinární spolupráce v řízení ve věcech péče o nezletilé dítě se nerovná Cochemský model. Cochemský model je pouze podmnožinou, modelem interdisciplinární spolupráce. Níže v této kapitole tudíž podrobněji uvedu i další vybrané podoby této spolupráce.

1.2. Cochemský model

Tato část se zaměří na podstatu interdisciplinární spolupráce ve formě Cochemského modelu v České republice, který modifikuje řízení ve věcech péče o nezletilé dítě. V posledních letech se na Cochemský model upřela pozornost hned několika odborných prací, a to jak z oblasti práva, tak i ostatních společenských věd.¹⁶

Rudolph Cochemský model přirovnává k automobilu, kdy soud je motor auta. I když motor může fungovat bezchybně, auto se bez kol (ostatních aktérů) nepohne.¹⁷ Právě nutnost zapojení všech, může být limitem tohoto modelu.¹⁸ Cochemský model funguje na základě interdisciplinární spolupráce mezi zástupci právnických profesí, psychologie, sociální práce a sociální pedagogiky a vychází z premisy, že rodiče jsou odpovědní za budoucnost (blaho) svého dítěte společně.¹⁹ Cílem Cochemského modelu je případně i obnovení nebo nastolení této odpovědnosti.

Tuto praxi bychom tedy mohli do vzorce zmíněného v části 1.1. dosadit, tak, že Cochemský model:

1. spojuje soud, OSPOD, advokáta, rodinného mediátora, nebo odbornou poradnu a případně soudního znalce či psychologa;
2. vzdálenost mezi jednotlivými profesemi není na první pohled tak zřetelná, ale je nutné zdůraznit, že se liší kompetence, úhel pohledu na danou situaci a cílení pomoci;

Family Law and Culture in Europe: Developments, Challenges and Opportunities. Intersentia, 2017, s. 119 - 134. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/family-law-and-culture-in-europe/collaborative-practice-an-interdisciplinary-approach-to-the-resolution-of-conflict-in-family-law-matters/6156A853534C4239BE123BFF4EB13DA4#access-block>. [cit. 2023-10-20].

¹⁶ Příkladem: VRAŠTILOVÁ, Nikol. Cochemská praxe v ČR. 2022, KOPLOVÁ, Martina. Sanace rodinného systému v rámci Cochemské praxe na Mostecku. 2020., RAISIGLOVA, Lucie. Cochemská praxe a její využití pohledem OSPOD MěÚ Kyjov, 2021., ŠIMKOVÁ, Natálie. Limity a možnosti uplatňování cochemského modelu v ČR, 2021., VUJTÍK, Dalibor. Cochemský model, 2019., ÚLEHLOVÁ, Simona. Cochemský model v aplikační praxi českých soudů. 2019. KUBEŠOVÁ, Silvia. Řízení ve věcech péče soudou o nezletilé a Cochemský model, 2019.

¹⁷ RUDOLPH, Jürgen. Jsi moje dítě. Online. Drážďany, 2009. Dostupné z: <http://www.cochem.pro/ty-jsi-moje-dite.pdf>. [cit. 2024-05-19].

¹⁸ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019, s. 242. ISBN 978-80-7502-342-1.

¹⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 272.

3. spolupráci je možné považovat za inovativní, neboť právě díky ní je daná situace (konflikt) vyřešena rychleji, efektivněji a smírněji;
4. integrace jednotlivých profesí by v kontextu modelu spíše měla být synergie, kdy právě spojení, které ale přichází po sobě (ne tedy naráz), tvoří přidanou hodnotu. Integrace spolupráce je ale vždy na konkrétních soudcích, pracovnících OSPOD, advokátech, mediátorech nebo pracovníků odborné poradny. Proto se integrace může velmi lišit.

Z tohoto přehledu je patrné, že Cochemský model nabízí komplexní rámec pro řešení konfliktů v rodinném právu, podporující spolupráci napříč různými disciplínami. Než přistoupíme k podrobnějšímu rozboru Cochemského modelu, je nezbytné poukázat na některá specifická omezení tohoto přístupu. Cochemský model není především vhodný pro řešení případů, ve kterých figuruje domácí násilí, případně jiné patologické jevy. V takové situaci totiž může absentovat svobodná vůle jednoho z rodičů a zároveň může být silně ohrožen i nejlepší zájem dítěte. To samo o sobě odporuje základním principům Cochemského modelu. Obávám se nicméně, že se jedná o limit v podstatě kteréhokoliv modelu interdisciplinární spolupráce, které vychází z toho, že je to právě rodič, který dokáže nejlépe rozhodnout o svém dítěti. Otázkou ale samozřejmě v tomto ohledu je, zda dojde vždy k rozpoznání takových případů.

1.2.1. Pozadí vzniku Cochemského modelu

Cochemský model vykrytalizoval z dlouhodobých problémů týkajících se především hmotněprávní úpravy rodičovské odpovědnosti v Německu. Rodiče dítěte, kteří byli manžely, měli rodičovskou odpovědnost pouze po dobu trvání jejich manželství. U rodičů nesezdaných měla rodičovskou odpovědnost pouze matka (až do roku 1998). Problémy s hmotným právem se pak odrážely i v jednotlivých řízeních, ve kterých soud svěřoval děti do péče. I přes snahu německého spolkového ústavního soudu upravit, resp. prohlásit úpravu rodičovské odpovědnosti za protiústavní, zůstával výsledek pořád víceméně stejný.²⁰ Evropský soud pro lidská práva se následně v případě Elsholz proti Německu zabýval právem na styk s dítětem, jehož rodiče nebyli manžely. ESLP rozhodl, že dvojkolejná úprava u nemanželských a manželských dětí byla diskriminační a v rozporu s právem na rodinný život.²¹

V roce 1990 byl přijat sociální zákoník (Sozialgesetzbuch – SGB), který v § 1 odst. 2 deklaruje

²⁰ Rozhodnutí Bundesverfassungsgericht ze dne 3. listopadu 1982 sp. zn. 1 BvL 25/80.

²¹ Rozhodnutí ESLP sp. zn. 25735/94 ze dne 13. července 2000 ve věci Elsholz v. Německo.

pěči o děti a jejich výchovu přirozeným právem a prvořadou povinností každého rodiče.²² Dále v § 17 odst. 2, § 36 a § 50 § 52 sociálního zákoníku je kladen důraz mezioborovou spoluprací Úřadu péče o mládež (Jugendamt) a smírné řešení rodičovských konfliktů.

Pokud bychom měli Cochemský model svázat s konkrétními jmény, nelze opomenout Jürgena Rudolpha. Právě on byl iniciátorem vzniku Pracovní skupiny pro rozchod/rozvod (Arbeitskreis Trennung/Scheidung) tvořené soudci, advokáty, pracovníky poradenských center atd. Cochemská konference se konala z iniciativy pracovní skupiny, a to v roce 1992, která byla pomyslnou první vlaštovkou vzniku interdisciplinární spolupráce. Z této konference o rok později vzešla tzv. Cochemská úmluva (1993).^{23, 24, 25}

Dle Vujtíka došlo díky nezpochybnitelnému úspěchu spolupráce mezi jednotlivými profesemi v okrese Cochem-Zell k novele BGB umožňující nesvěřovat dítě do výlučné péče jednoho z rodičů.²⁶ Cochemský model na procesní úrovni byl v Německu následně částečně formálně upraven v zákoně o řízení ve věcech rodinných a ve věcech dobrovolné soudní jurisdikce v roce 2009.^{27, 28}

Do České republiky se Cochemský model dostal i díky spolku Cochem.cz z. s. v roce 2015. Podle Vraštilové motivací pro zavedení principů Cochemského modelu do českého právního řádu nebyly předpisy hmotněprávní, jako tomu bylo v Německu, ale spíše ve snaze změnit praxi řízení ve věcech péče soudu o nezletilé dítě.²⁹ Mezi soudy propagující principy Cochemského modelu patří například Okresní soud v Novém Jičíně, Okresní soud v Semilech, Okresní soud v Hodoníně, Okresní soud Brno-venkov, Okresní soud v Mostě. Je důležité poznamenat, že ne všechny soudní senáty ve věcech péče soudu o nezletilé dítě využívají Cochemský model, tudíž model může být uplatňována různě.

²² Překlad originálu: „*Pflege und Erziehung der Kinder sind das natürliche Recht der Eltern und die zuvörderst ihnen obliegende Pflicht. Über ihre Betätigung wacht die staatliche Gemeinschaft.*“

²³ FIALHO José. Coordinated and Interdisciplinary Cooperation in Parental Conflict Resolution: THE EXPERIENCE OF THE COURT OF COCHEM-ZELL. In: Cochem.cz. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.cochem.cz/wp-content/uploads/2021/09/Interdisciplinary-Cooperation-Cochem-Praxis.pdf>. [cit. 2023-09-13].

²⁴ CIRBUSOVÁ, Martina, ROGALEWICZOVÁ, Romana. Cochemská praxe – vznik a vývoj. Právo a rodina. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 17(6), s. 13-14.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ VUJTÍK, Dalibor. Cochemský model. Online. Olomouc, 2019. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Dostupné z: https://theses.cz/id/wbdf2m/Vujtik_Dalibor_-_Diplomov_prece.pdf. [cit. 2023-08-19].

²⁷ Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit,

²⁸ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Představení Cochemské praxe. Rodinné listy, 2015, roč. 4, č. 7-8, s. 69.

²⁹ VRAŠTILOVÁ, Nikol. Cochemská praxe v ČR. Právní rozhledy, 2022, č. 11, s. 391-399.

1.2.2. Principy Cochemského modelu

Cochemský model stojí na 4 základních principech:

- a) zásada rychlosti;
- b) zásada rodičovské odpovědnosti obou rodičů;
- c) zásada přednosti dohody;
- d) zásada dobrovolnosti.

Motivací pro rychlé řešení může být především zamezení odloučení dítěte od jednoho z rodičů. Ačkoliv rychlost může být klíčovým aspektem v rámci řešení péče o nezletilé dítě, zrychlení řízení nutně nemusí vést ke zlepšení soudní praxe. Naopak může potenciálně zhoršit konflikt mezi rodiči.³⁰ Dostatek času může totiž být klíčový pro vyřešení rodičovského konfliktu.³¹ Toto je však třeba zvážit i v kontextu, že čím delší dobu je udržován nežádoucí stav mezi rodiči a dítětem, takový stav je náchylnější k jeho normalizaci.³²

Jako druhý princip je zmíněna rodičovská odpovědnost obou rodičů. Hmotněprávní úprava rodičovské odpovědnosti v Německu se v minulosti značně lišila od české, jak bylo dříve zmíněno. V českém právním prostředí je rodičovská odpovědnost po rozvodu manželství nebo rozchodu nesezdaného páru zachována.³³ Tento princip bychom mohli interpretovat jako zásadu zachování vztahu mezi dítětem a oběma rodiči nebo zajištění dostatečného styku dítěte s oběma rodiči, na který ve svém nálezu odkazuje i Ústavní soud.³⁴ V odborné literatuře se v tomto ohledu mluví o faktickém uchopení rodičovské odpovědnosti.³⁵

Jako jeden z dalších principů je zmiňována přednost dohody rodičů. Postavení soudu v rámci Cochemského modelu je specifické. Soud je jedinou institucí, která může autoritativně rozhodovat v rámci řízení ve věcech péče o nezletilé dítě. Státní zásahy do rodinného života a soukromí by

³⁰ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 155.

³¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Op. cit. 18. s. 175.

³² K tomu Nález ÚS sp. zn. IV. ÚS 3892/18 ze dne 29. ledna 2019: „Přijde-li spravedlnost pozdě, je to totéž, jako by byla odmítnuta. Čím je tento časový horizont delší, tím více se rozostřují kontury spravedlnosti jak v očích přímých účastníků řízení, tak i v obecném vnímání veřejnosti; celkově se tak oslabuje kredibilita státní moci a specificky moci soudní. Nepřiměřená délka řízení se pak proto přímo odráží v důvěře občana ve stát, jeho instituce a v právo, což je základní podmínka pro fungování legitimního demokratického právního státu (k tomu srov. nález ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 1094/09).“

³³ Srov. § 865 OZ.

³⁴ Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 5. ledna 2010 a Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 266/10 ze dne 18. srpna 2010.

³⁵ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 273.

měly být minimální, jak plyne i z nálezu Ústavního soudu. Ten dává přednost dohodě rodičů a o státní moci uvažuje jako o prostředku ultima ratio.³⁶

Tento zásadní princip minimalizace státního zásahu se odráží i v dalších aspektech Cochemského modelu, kde je kladen důraz na dobrovolnost a samostatné rozhodování rodičů. Stejně jako rodinná mediace, právo spolupráce, i Cochemský model je založen na dobrovolnosti. Soud i další orgány se mohou snažit vést a motivovat rodiče ke smírnému řešení konfliktu. Dobrovolnost se projeví tak, že v případě odmítnutí jakékoliv spolupráce mezi rodiči je na soudu, aby autoritativně rozhodl.

V této souvislosti je stěžejní také zásada nejlepšího zájmu dítěte, která je považována za základní princip rodinného práva a je úzce spojena s Cochemským modelem. Byť rozhodně není cílem této práce se šířeji věnovat definování nejlepšího zájmu dítěte ve veškerých mezinárodních i vnitrostátních souvislostech, je nutné tuto zásadu alespoň v krátkosti zmínit. Dle Hofschneiderové je plné a účinné požívání všech základních práv a svobod dítětem pouze ideálním, v praxi nedosažitelným, stavem, a to z důvodu, že práva a svobody dítěte mohou působit proti sobě.³⁷ To, že nejlepší zájem dítěte chrání stát jako jedno ze základních práv, neznamená, že by vždy měl sám zasahovat. Dle Ústavního soudu je totiž primárně na rodičích, aby dbali nejlepšího zájmu dítěte, a to právě i v konfliktních situacích.³⁸

Jako většina principů, i zásada nejlepšího zájmu dítěte, se mnohdy střetává se zájmy jiných osob, případně s jinými ústavně zaručenými principy. Rozhodující orgán se pak musí naučit poměřovat mezi těmito zájmy při testu proporcionality.^{39, 40} Nejlepší zájem dítěte nesmí být jediným (absolutním) hlediskem při rozhodování,⁴¹ což potvrzuje i Nejvyšší soud zabývající se prvořadostí, resp. předností, nejlepšího zájmu dítěte.⁴² Velkou měrou se v oblasti nejlepšího zájmu dítěte, resp. jeho posuzování, zjišťování a určení, dotýkáme činnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který se v konkrétních případech snaží vnímat dynamiku vztahů v rodině a z různých hledisek určit,

³⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. března 2016.

³⁷ HOFSCHNEIDEROVÁ, Anna. O konceptu nejlepšího zájmu dítěte. Online. Epravo.cz. 2017. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-nejlepsiho-zajmu-ditete-106509.html>. [cit. 2023-10-10].

³⁸ Nález Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 3216/13 ze dne 25. září 2014: „*Je tak primárně na rodičích, aby dbali nejlepšího zájmu dětí, kterým jistě je, jako absolutní minimum, absence přenášení vzájemných neshod mezi rodiči a jejich důsledků na děti.*“

³⁹ Zde záměrně nebyl použit pojem soudního orgánu, protože dle ÚPD má být nejlepší zájem dítěte zohledněn vždy, nikoliv pouze před soudem.

⁴⁰ Srov. Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 459/2003 ze dne 20. srpna 2004.

⁴¹ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 73.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3430/2011 ze dne 26. dubna 2012.

co je pro dítě nejlepší.

Zkoumání těchto principů ilustruje, jak Cochemský model usiluje o vyvážený přístup k řešení rodinných konfliktů s ohledem na práva a potřeby všech zúčastněných stran. S porozuměním těmto principům se přirozeně nabízí otázka, jak Cochemský model konkrétně funguje. V následující kapitole se proto zaměřím na podstatu Cochemského modelu.

1.2.3. Podstata Cochemského modelu

Na tomto prostoru dojde ke shrnutí, které bude sloužit jako základ pro další kapitoly pojednávající o jednotlivých rolích vystupujících aktérů. Ti mezi sebou spolupracují, snaží se co nejefektivněji a neformálně vzájemně informovat a edukovat strany.

Prvním kontaktním bodem rodičů nezletilého dítěte jsou zpravidla advokáti nebo pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Pokud začíná proces u advokátů, musí se snažit vést klienty tak, aby se předešlo konfliktu, případně jeho eskalaci. Advokáti musí být schopni odkázat své klienty na další odborníky – odbornou poradnu, orgán sociálně-právní ochrany dětí. Advokáti nesmí volit konfliktní strategie a má své klienty usměrňovat.⁴³ O pojmu usměrňování klienta český právní řád ani stavovské předpisy nehovoří, v nauce je nicméně tento termín zmiňován.^{44, 45}

Advokáti poskytují svým klientům právní poradenství, vysvětlují právní pojmy, které se v řízení používají, se svým klientem se účastní mediace či dalších úkonů v souvislosti s danou situací, či podávají návrh na zahájení řízení k soudu.

V původní koncepci Cochemského modelu je orgán péče o dítě vnímán jako advokát dítěte, než jako možný zprostředkovatel diskuze mezi rodiči (orgán veřejné moci), jako tomu je v českém prostředí, kde je role zásadně dvojitá – opatrovnická a zprostředkovatelská.⁴⁶

Orgán sociálně-právní ochrany dětí může především využívat nástroje poskytování poradenství nebo organizace společných jednání rodičů.⁴⁷ Z hlediska Cochemského modelu je žádoucí,

⁴³ RUDOLPH, Jürgen. Jsi moje dítě. Online. Drážďany, 2009. Dostupné z: <http://www.cochem.pro/ty-jsi-moje-dite.pdf>. [cit. 2024-05-19].

⁴⁴ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 250.

⁴⁵ O možnosti odmítnout pokyn klienta je pojednááno v kapitole I.3.2.1I.3.2.3.

⁴⁶ RUDOLPH, Jürgen. Jsi moje dítě. Online. Drážďany, 2009. Dostupné z: <http://www.cochem.pro/ty-jsi-moje-dite.pdf>. [cit. 2024-05-19].

⁴⁷ § 11 odst. 1 písm. a), b) ZOSPOD, § 53 odst. 2 písm. a), b) ZOSPOD.

aby v případě, že se jeden z rodičů, nebo oba rodiče, obrátí na OSPOD, došlo ze strany pracovníka OSPOD k nasměrování – po společném jednání rodičů se může jednat především o sepsání společného návrhu k soudu, nebo odkázání na advokáta.⁴⁸ V případě, že každý z rodičů je zastoupen advokátem, může vzniknout problém, který z advokátů bude vyhotovovat společný návrh. Pracovník OSPOD by se vždy měl během jednání rodičů dotázat, zda jsou rodiče již v kontaktu s advokátem, a na jednání poskytnout prostor k dohodě o tom, který z advokátů návrh na zahájení řízení sepíše. Pracovník OSPOD ze společného jednání s rodiči sepisuje protokol. Zároveň je nutné upozornit na fakt, že je určité vhodné, aby advokát, který nebyl vybrán k sepsu společného návrhu, společný návrh před jeho podáním připomínkoval, aby tak zajistil řádné uplatnění práv svého klienta. V případě, že ani jeden z rodičů právní pomoc advokáta nevyhledal, bude v souladu s principem převzetí rodičovské odpovědnosti obou rodičů a nejlepšího zájmu dítěte, aby společná dohoda byla vypracovaná u OSPOD.

Již ve fázi před zahájením řízení je vhodné uskutečnit rozhovor s nezletilým dítětem.⁴⁹ Ze společného jednání a vyhodnocení tohoto rozhovoru pak může vyjít další postup: společný návrh na zahájení řízení k soudu nebo dohoda o dalším postupu, kterým může být např. účast na mediaci, rodinné poradenství, konzultace s advokátem. Protože Cochemský model stojí na spolupráci všech aktérů, je pro hladkou spolupráci potřeba zapojit ideálně všechny aktéry co nejdříve. Služeb a odborníků, na které mohou být rodiče odkázáni, je mnoho – od psychologického poradenství, rodinných poraden, po mediaci či případové konference. Vždy bude záležet na vhodnosti u konkrétního případu a konkrétním interdisciplinárním týmu. Během procesu aplikace Cochemského modelu je žádoucí vypracovat tzv. rodičovský plán, přičemž je na konkrétním týmu, která z profesí pomůže rodičům takový plán sestavit.⁵⁰

Soud, který je z hlediska platné právní úpravy nejvyšší autoritou, je jediným orgánem, který může schválit případnou dohodu o péči o nezletilé dítě⁵¹ a v případě, že k dohodě nedojde, i autoritativně rozhodnout. Soud má nicméně primárně vést účastníky ke smírnému řešení,

⁴⁸ BRZOBOHATÝ, Robin; CIRBUSOVÁ, Martina; ROGALEWICZOVÁ, Romana a PFEIFFER, Magdalena. Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte: metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem. Brno: Tribun EU, 2015. s. 12. ISBN 978-80-263-1010-5.

⁴⁹ § 8 odst. 2 ZOSPOD.

⁵⁰ Rodičovský plán je nástroj, který má dlouhodobě pomáhat a předcházet nutnosti dalšího řízení v případě změn okolností v oblasti péče o nezletilé dítě (např. nástup na střední školu), ale i v případech nemoci dítěte, změny zaměstnání jednoho z rodičů apod. V původní myšlence Cochemského modelu s ním není počítáno, nicméně jeho užití v České republice se osvědčilo v souvislosti s praxí Okresního soudu v Novém Jičíně.

⁵¹ Za předpokladu, že je nutné, aby byla soudem schválena např. pro řízení o rozvod.

k čemuž mu zákon poskytuje nástroje.⁵² Jednou z možností je tzv. jiný soudní rok ve smyslu § 18 ZŘS. Mezi podáním návrhu a konáním jiného soudního roku se pak mají oba rodiče setkat s pracovníkem OSPOD.⁵³ Jsem toho názoru, že mimo schůzky s OSPOD je vhodné zprostředkovat setkání stran s mediátorem, díky kterému může dojít k sepsání dohody, která by byla následně předložena soudu na jiném soudním roku. V tomto ohledu je ale nutné říci, že lhůta 3 týdnů mezi podáním návrhu a konáním jiného soudního roku by pro tyto úkony mohla být krátká.

Během jiného soudního roku soudce vysvětlí průběh procesu a zdůrazní, že hlavním faktorem, který bere v úvahu, je schopnost rodičů se dohodnout. Tímto způsobem soud vyvíjí „tlak“ na rodiče, aby převzali odpovědnost v zájmu nezletilého dítěte. Jiný soudní rok může skončit jednak schválením dohody rodičů, jednak nařízením 1. jednání. V mezidobí je pak možné rodiče odkázat na odbornou pomoc, např. v rodinné poradně.⁵⁴ Na některých soudech v ČR, které aplikují Cochemský model, se účastníci řízení setkávají po jiném soudním roku se soudním tajemníkem,⁵⁵ se kterým mají sestavit rodičovský plán. I v této fázi mají rodiče možnost dojít ke společné dohodě o péči o nezletilé dítě. Stejně jako u tzv. jiného soudního roku, i této fáze se může účastnit nezletilé dítě.

Do 3 týdnů od jiného soudního roku by se mělo konat 1. soudní jednání, které může svolat vyšší soudní úředník nebo soudní tajemník.^{56, 57} Na jednání mají rodiče nezletilého dítěte samozřejmě také prostor na uzavření dohody, v případě, že k ní nedojde, soud nařídí účast na odborné pomoci na maximálně 3 měsíce podle § 474 odst. 1 ZŘS.

Cílem účasti na odborné pomoci je především zvýšení schopnosti účastníků řízení dosáhnout dohody. Rozhodnutí o vhodné formě odborné pomoci je v rukou soudce. Některé soudy upřednostňují spolupráci s poradnami, jiné zapojují mediátory. Znalecké posudky nejsou z hlediska běžné praxe Cochemského modelu žádoucí a mají být využívány pouze v případě,

⁵² Konkrétně § 474 ZŘS.

⁵³ Komunikace mezi soudem a příslušným pracovníkem OSPOD probíhá neformálně. Následně pracovník OSPOD dohodne s účastníky řízení společnou schůzku.

⁵⁴ Zde je třeba upozornit, že v době 3 týdnů má dle Cochemského modelu dojít k až 3 setkáním, což s ohledem na dostupnost služeb nebo časové možnosti účastníků, může být problematické.

⁵⁵ Soudní tajemník v tomto ohledu spíše přebírá roli sociálního pracovníka, tedy nikoliv v souladu s vymezením úkonů dle § 6 Jednacího řádu pro okresní a krajské soudy.

⁵⁶ § 6 odst. 2 písm. l) Jednacího řádu pro okresní a krajské soudy, resp. u vyšších soudních úředníků dle § 11 ZVSÚ.

⁵⁷ Mezi lety 2020-2023 byla z iniciativy Justiční akademie pilotně testována pozice soudního sociálního pracovníka. Vizte: Projekt JA zlepšil vzdělávání a otestoval pozici soudního sociálního pracovníka. Online. Advokatnidenik.cz. 2024. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2024/01/04/projekt-ja-zlepsil-vzdelavani-a-otestoval-pozici-soudniho-socialniho-pracovnika/>. [cit. 2024-05-03].

že je u rodičů pochybnost o schopnosti výkonu rodičovské odpovědnosti

Do tří měsíců od nařízení odborné pomoci se koná druhé jednání před soudem. Jeho účelem je schválit případnou dohodu dosaženou během poskytování odborné pomoci (výsledek mediace, sezení v rodinné poradně, případně výsledek práce samotných rodičů). I přes veškeré snahy všech aktérů Cochemského modelu je možné, že k dosažení dohody mezi rodiči nedojde, což se obvyklé týká 10 % rodičů.⁵⁸ Pak je na soudu, aby s ohledem na všechny informace a důkazy, které má k dispozici, rozhodl o péči o nezletilé dítě sám.

1.3. Collaborative law – právo spolupráce

Právo spolupráce není v právním prostředí České republiky hluboce zakořeněné a podobně jako Cochemský model postrádá samostatnou právní úpravu.⁵⁹ Je považováno za jednu z metod alternativního řešení sporů (ADR). Tato metoda je postavena na myšlence, že je přirozené se o svém problému s druhou stranou dohodnout.⁶⁰ Právo spolupráce je založeno na principech nevěřejnosti, dobrovolnosti, efektivity, a právě i spolupráce mezi jednotlivými obory.

1.3.1. Vývoj práva spolupráce

Právo spolupráce má své kořeny v USA, a to v 80. letech 20. století u advokáta Stuarta Webba. Jedná se tedy o podobné období, kdy došlo k velkému rozmachu rodinné mediace. Webb díky svému zájmu o psychologii, bohatým zkušenostem z rodinného práva a snaze využít dohod (settlement) z oblasti litigace, přišel s rolí spolupracujícího advokáta (settlement lawyer).

Přes vznik American Institute of Collaborative Professionals, který rozšířil povědomí o právu spolupráce, následný vznik organizace International Academy of Collaborative Professionals v roce 2001, která již čítala členy i z jiných zemí, se právo spolupráce těšilo takové oblibě, že v roce 2009 byl na federální úrovni USA vydán Vzorový zákon práva spolupráce.

V prvních letech fungování práva spolupráce se do čistě advokátního modelu (kdy každá ze stran je v rámci vyjednávání zastoupena “svým” spolupracujícím advokátem a nikdo jiný zde

⁵⁸ METODIKA ZAVÁDĚNÍ INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE. Online. Cochem.cz, 2020. Dostupné z: https://cochem.cz/wp-content/uploads/2021/10/metodika_zavadeni_interdisciplinari_spoluprace_q.pdf. [cit. 2024-02-18].

⁵⁹ Na rozdíl od Spojených států amerických, kde na federální úrovni byl vydán Vzorový zákon o právu spolupráce (Uniform Collaborative Law Act).

⁶⁰ MÁROVÁ, Anna, ŽÍDKOVÁ, Lenka. Příloha 6: Collaborative law / právo spolupráce – nový trend v řešení sporů. In HOLÁ, Lenka. Mediace a možnosti využití v praxi. Praha: Leges, 2013, s. 453. ISBN 978-80-247-4109-3.

nevystupuje), postupně vnesla myšlenka zapojení dalších profesí. Toto propojení především s odborníky na duševní zdraví nebo sociálními pracovníky je také nazýváno interdisciplinárním modelem spolupráce.^{61, 62}

Počátky práva spolupráce v České republice spojujeme především s účastí českých právníků na Evropské konferenci o právu spolupráce ve Vídni v roce 2007 a se vznikem pracovní skupiny České advokátní komory pro právo spolupráce.⁶³ Během dalších let pak vznikla i obecně prospěšná organizace Evropský institut pro smír, mediaci a rozhodčí řízení, o. p. s., která mimo jiné spoluzaložila European Network for Collaborative Practice.

1.3.2. Podstata práva spolupráce

Tato část bude věnována tomu, jak právo spolupráce probíhá. Právo spolupráce v řízení ve věcech péče o nezletilé dítě (nebo obdobě tohoto řízení v zahraničí) je ve svém původním kontextu založeno na spolupráci pouze mezi právními zástupci (resp. advokáty) rodičů, kdy mezi všemi zúčastněnými dochází ke společným jednáním, při kterých jsou dohodnuty mimo jiné i podmínky péče o nezletilé dítě.⁶⁴ Na časové ose pak právo spolupráce zpravidla začíná ještě před zahájením jakéhokoliv soudního řízení, neboť dohoda, ke které má dojít v rámci metody práva spolupráce je předložena soudu ke schválení ve smyslu § 906 odst. 2 OZ. Nutno podotknout, že soudy ke schválení dohody nepřístupují automaticky a zůstává v diskreci soudu, aby posoudil,

⁶¹ WEBB, Stuart. OUSKY Ron. HISTORY AND DEVELOPMENT OF COLLABORATIVE PRACTICE. Family Court Review. Online. 2011, (49), s. 213-220 Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/fmlcr49&i=213>. [cit. 2023-09-13].

⁶² Srov. v anglickém jazyce: „*The collaborative law model spread quickly throughout the US, Canada and indeed worldwide. As it developed it evolved into an interdisciplinary model where mental health and other experts are frequently retained to assist parties with the emotional or financial issues surrounding the breakdown of a relationship. In the US the interdisciplinary model of collaborative practice is used more widely as clients seek help from ‘mental health experts’ or ‘divorce coaches’*” K tomu: HEALY, Connie. Collaborative Practice: An Interdisciplinary Approach to the Resolution of Conflict in Family Law Matters. Online. In: BOELE-WOELKI, Katharina; DETHLOFF, Nina a GEPHART, Werner (ed.). Family Law and Culture in Europe: Developments, Challenges and Opportunities. Intersentia, 2017, s. 119 - 134. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/family-law-and-culture-in-europe/collaborative-practice-an-interdisciplinary-approach-to-the-resolution-of-conflict-in-family-law-matters/6156A853534C4239BE123BFF4EB13DA4#access-block>. [cit. 2023-10-20].

⁶³ VAŠÁTKOVÁ, Martina. *Právo spolupráce v rodinněprávních věcech*. Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. s. 15. Dostupné z: https://theses.cz/id/75csmq/Diplomov_prce_Vatkov_Martina.pdf. [cit. 2023-10-29].

⁶⁴ Je nutné zmínit, že právo spolupráce nebylo primárně vytvořeno jako alternativa k řízení ve věcech péče o nezletilé dítě, ale jako mimosoudní nástroj řízení o rozvodu.

jestli je předložená dohoda v souladu s nejlepším zájmem nezletilého dítěte či dětí.⁶⁵

V zásadě je běžnou praxí, že se rodiče dozví o metodě práva spolupráce až od advokáta, který se v této metodě orientuje a který usoudí, že by se v rámci konkrétní situace dala metoda použít.⁶⁶ Je pak na advokátech, aby dostatečně informovali své klienty o metodě a nechali je podepsat tzv. informovaný souhlas. Následuje rovněž uzavření smlouvy o poskytování právních služeb a shromáždění všech dokumentů, které jsou potřebné pro čtyřstranná jednání.

Účelem prvního jednání je především identifikace výzev a problémů, kterým se bude v rámci vyjednávání čelit, a stanovení cílů spolupráce. Tato úvodní fáze je klíčová pro celou nadcházející spolupráci. Advokáti na prvním jednání rovněž z opatrnosti znovu popíší právo spolupráce a zároveň, když už znají většinu informací od svého klienta, dohodnou se na přizvání odborníků. Výsledkem prvního jednání má být podpis čtyřstranné smlouvy o právu spolupráce (*participation agreement*). V původním záměru má obsahovat právě závazek advokátů, že nebudou v případném soudním řízení zastupovat ani jednu ze stran.⁶⁷ To má dle Tesler motivovat advokáty, aby skutečně došlo k dohodě mezi stranami a nebyl podán návrh k soudu. V případě dohodě nedojde, je tento neúspěch sdílen jak mezi rodiči nezletilého dítěte, tak mezi advokáty.⁶⁸

Po uzavření dohody dochází už k vyjednávání mezi dvěma stranami a jejich právními zástupci. V rámci tohoto vyjednávání musí advokáti zhodnotit, co je v nejlepším zájmu dítěte, a v případě potřeby přizvat dětského psychologa či psychoterapeuta. Stejně tak je vhodné, aby advokáti zjistili názor nezletilého dítěte. Právě tato spolupráce s experty dává *kolaborativní praxi* interdisciplinární prvek. Využití dětského psychologa je dle zahraniční literatury v případech rozvodu manželů s nezletilým dětmi téměř stoprocentní.⁶⁹ V právu spolupráce jsou odborníci v roli fakultativních účastníků vyjednávání, přičemž uzavírají smlouvu s rodiči nezletilého dítěte přímo, nebo jsou

⁶⁵ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. § 906. ISBN 978-80-7400-747-7.

⁶⁶ ABNEY, Sherrie R. Avoiding litigation: a guide to civil collaborative law. Victoria, BC Canada: Trafford Pub, 2005, s. 33. In: VAŠÁTKOVÁ, Martina. Právo spolupráce v rodinněprávních věcech. Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. Dostupné z: https://theses.cz/id/75csmq/Diplomov_prce_Vatkov_Martina.pdf. [cit. 2023-10-29].

⁶⁷ Z Collaborative law se vyvinulo ještě tzv. cooperative law, které nutně diskvalifikační doložku neobsahuje.

⁶⁸ TESLER, Pauline. Collaborative Family Law. Online. *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal*. 2004, roč. 2004, č. 3, s. 317-336. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/pepds4&i=323>. [cit. 2023-10-29].

⁶⁹ O'TOOLE, Susan. Collaborative Divorce: Why Use a Child Specialist in the Process? Online. BERESFORD BOOTH LAW. 2023. Dostupné z: <https://beresfordlaw.com/collaborative-divorce-why-use-a-child-specialist-in-the-process/>. [cit. 2023-10-29].

přímo stranou smlouvy o právu spolupráce.⁷⁰ Úkolem psychologa může být prvně asistovat rodičům s přípravou nezletilého dítěte na rozchod rodičů, dále pak poskytnout nezletilému bezpečné prostředí, kde se může k dané situaci vyjádřit, a to na schůzce s nezletilým. Psycholog pak názory tlumočí, případně sám navrhuje rodiče, jakou cestou by se měli v rámci péče a styku ubírat. Zároveň zůstává neutrální, poskytuje odborný pohled na danou situaci a hájí zájmy dítěte.⁷¹

V oblasti rozdělení společného jmění manželů je využíván a na jednání zván finanční poradce, který doporučuje řešení ohledně finanční stránky rozchodu. Rozdělení společného jmění manželů se nicméně tato práce nevěnuje, proto tomuto tématu nebude věnován další výklad.

Finální dohoda by pak v oblasti styku a péče o nezletilého a výživného měla upravit styk rodičů s dítětem (včetně prázdnin a svátků), styk s ostatními příbuznými a úhrady jednotlivých potřeb nezletilého dítěte (tedy nejen základních jako jsou potraviny či oblečení, ale např. i zdravotnické potřeby, volnočasové aktivity, školné, jiné mimořádné náklady apod.).

Je důležité zmínit, že ne vždy musí v rámci metody práva spolupráce dojít k uzavření dohody. V případě, že by strany řešení mimo soud odmítaly, a jedna z nich podala návrh na zahájení řízení ve věci péče o nezletilé dítě, právní zástupci, kteří se snažili dosáhnout dohody v rámci práva spolupráce, nemohou před soudem ani jednoho z rodičů zastupovat.⁷²

Závěrem je vhodné shrnout, že metoda práva spolupráce je od Cochemského modelu odlišná v tom, že neexistuje žádný neutrální orgán, který rozhoduje nebo případně navrhuje výsledek negociace mezi stranami. Ten přichází až v případě, že k takové dohodě nedojde. V rodinné mediaci, na rozdíl od collaborative law, neexistuje osoba, která by se snažila zastupovat zájmy jedné ze stran. Pro právo spolupráce je tedy charakteristické interest-based (zájmově založené) vyjednávání.⁷³

⁷⁰ HOLÁ, Lenka a HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. Mimosoudní metody řešení sporů: vysokoškolská učebnice. Student Leges. Praha: Leges, 2017. s. 139. ISBN 978-807-5022-462.

⁷¹ LEDGER, Matthew. A Critical Analysis of Collaborative Lawyers' Perspectives on Important Issues in Collaborative Practice. Online. Diplomová práce. Vancouver: THE UNIVERSITY OF BRITISH COLUMBIA, 2017. Dostupné z: <https://open.library.ubc.ca/media/download/pdf/24/1.0347293/3>. [cit. 2023-10-30].

⁷² K tomu je nasnadě dodat, že by ani jeden z advokátů neměl případně být jmenován opatrovníkem nezletilého dítěte v řízení.

⁷³ SCHEPARD, Andrew a HOFFMAN, David. Regulating Collaborative Law: The Uniform Collaborative Law Act Takes Shape. Online. Dispute Resolution Magazine. 2010, roč. 2010, č. 17 (1), s. 26-29. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/disput17&i=28>. [cit. 2023-11-04].

1.4. Rodinná mediace

Odlišuje se rodinná mediace nějak zásadně od té bez přívlastku „rodinná“? Ano i ne. I když je v zákoně o mediaci rodinná mediace definovaná jako speciální oblast mediace (nebo také poddruh), z hlediska právního postavení mediátora nebo postupu mediace není rozdíl tak patrný. Specifika ale nalézáme v zcela jiném, neprávním, aspektu, kterým je vysoká míra emocí doprovázející mediaci a také častá účast nezletilého dítěte na mediačním jednání.⁷⁴ Rovněž samotný mediátor podle některých zdrojů osciluje na hranici psychoterapeuta nebo rodinného poradce, protože často nemusí být rodičům známo, jaké jsou jejich možnosti, co se budoucí péče o nezletilé dítě týče.⁷⁵ Rodinná mediace pak může být ztížená, resp. modifikovaná tím, že je mediátor dle zákona o mediaci povinen zohledňovat zájmy nezletilého dítěte.⁷⁶ Kovářová tvrdí, že rodinná mediace fakticky moc nefunguje, protože mediace má být založena na dobrovolnosti a důvěře, které v rámci rodinných sporů absentují.⁷⁷ K takovým zkratkovitým a generalizujícím závěrům bych se neuchylovala, neboť skutečnost, že je první setkání s mediátorem nařízeno soudem a že rodinné spory nebo hledání společného schůdného řešení pro strany jsou ve svém smyslu specifické, ještě neznamená, že rodinná mediace nefunguje.

Na rozdíl od předchozích metod a způsobů, jakými lze dosáhnout dohody o úpravě poměrů k nezletilému dítěti, je mediace upravena v České republice na zákonné úrovni, a to zákonem o mediaci. V oblasti mediace nicméně existuje dvoukolejnost – profese a metody – mediace poskytované na základě zákona o mediaci vykonávána zapsanými mediátory, a mediace užívána osobami, kteří nejsou zapsanými mediátory, např. v rámci sociální práce (nezapsaní mediátoři).

Základním principem rodinné mediace, stejně jako u metody práva spolupráce, tak u Cochemského modelu, je princip dobrovolnosti. Problematika dobrovolnosti soudem nařízené mediace je diskutována v podkapitole 2.2.3. Dalším principem mediace je princip důvěrnosti (nešíření

⁷⁴ SEDLÁČEK, Miroslav. Nad rodinnou mediací. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed.). Pocta Milaně Hrušákové. 1. Beckova edice právo. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 255-264. ISBN 978-80-7400-859-7.

⁷⁵ O hranici terapeuta a rodinného mediátora viz HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace v České republice. Teoretik. Praha: Leges, 2014. s. 115. ISBN 978-80-7502-015-4. *a contrario* BRZOBOHATÝ, Robin; POLÁKOVÁ, Lenka; HORÁČEK, Tomáš; VRÁBEL PORTEŠ, Veronika a HANAJOVÁ, Tereza. Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora. 2., rozšířené a podstatně doplněné vydání. Právo prakticky. Praha: Wolters Kluwer, 2022. s. 169. ISBN 978-80-7676-037-0.

⁷⁶ BRZOBOHATÝ, Robin; POLÁKOVÁ, Lenka; HORÁČEK, Tomáš; VRÁBEL PORTEŠ, Veronika a HANAJOVÁ, Tereza. Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora. 2., rozšířené a podstatně doplněné vydání. Právo prakticky. Praha: Wolters Kluwer, 2022. s. 115. ISBN 978-80-7676-037-0.

⁷⁷ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Abeceda rodinného práva. Právo prakticky. Praha: Wolters Kluwer, 2020. s. 256. ISBN 978-80-7598-711-2.

a nezveřejňování informací – dohoda o důvěrnosti) a důvěry (vztah mezi klienty a mediátorem), princip změny kompetice na kooperaci (změna přístupu klientů ze soupeření na hledání společného řešení) a princip svobody rozhodování (nerozhoduje mediátor, ale strany samy), společně s principem převzetí zodpovědnosti. Specifická je pak pro rodinnou mediaci i odpovědnost rodičů za rozhodnutí ovlivňující jejich společné dítě.⁷⁸ Převzetí odpovědnosti rodičů nezletilého dítěte je příznačné i pro Cochemský model, stejně tak jako změna kompetice na kooperaci.

1.4.1. Vývoj (rodinné) mediace

Mediace jako taková má poměrně bohatou historii.⁷⁹ Jako specifická metoda řešení sporů se začala uplatňovat v 70. letech 20. století, i když Holá upozorňuje, že názory odborníků na to, odkdy je možné mediaci považovat za metodu (nikoliv jako přístup či ideu), se značně liší.⁸⁰ Příkladem může být datování vzniku rodinné mediace v moderním slova smyslu^{81, 82} ve Skandinávii již koncem 18. století.⁸³ Například v Norsku má mediaci tradici více než 200 let a zaměřuje se na péči o nezletilé, styk s dětmi a jejich výchovu.⁸⁴

Rozmach mediace v západních právních systémech (především pak v Kanadě a USA) najdeme na počátku 20. století v souvislosti s migrací čínského a židovského obyvatelstva. Čína má historicky velký vztah k mediaci jako alternativnímu řešení sporů, v rámci čínského právního systému je ale neobvyklý význam mediace kladen i při řešení rodinných sporů, včetně rozvodů a péče o děti. Není však shoda na tom, z čeho mediace vlastně vznikla.⁸⁵ Dle Dingwalla

⁷⁸ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Online. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3134-6. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/mediace-v-teorii-a-praxi-1659937/#>. [cit. 2024-02-25].

⁷⁹ O mediaci, případně o rozhodčím řízení jako předstupni mediace, hovoříme v antickém Řecku (proxentas), v římském právu Jusitniánském, ale i ve východních kulturách jako je starověká Čína, tradičně i v Japonsku nebo v rámci kmenové kultury v Austrálii, Africe nebo v Severní Americe. O mediaci hovoříme i ve středověku při řešení trestných činů.

⁸⁰ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Op. cit. 78.

⁸¹ Obšírně také reinkarnovaná mediaci.

⁸² HOLAS, Jan. *Systémy fungování mediace a jejich perspektiva v ČR*. In: HOLÁ, Lenka a URBANOVÁ, Martina. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 51-66. ISBN 978-80-7598-720-4.

⁸³ NYLUND, Anna; ERVASTI, Kaijus a ADRIAN, Lin, ed. *Nordic mediaton research* Online. Kodaň: Springer Open, 2018. ISBN 978-3-319-73019-6. Dostupné z: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-319-73019-6.pdf?pdf=button>. [cit. 2023-08-13].

⁸⁴ JANOTOVÁ, Magda. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014. *Právo a management*. ISBN 978-80-87974-07-0.

⁸⁵ Zda se jednalo o přirozené rozšíření „nerodinné“ mediace na rodinné spory, nebo zda došlo ke vzniku jinak.

rodinná mediace vykryštovala z hnutí sociálních pracovníků.⁸⁶ Existuje i názor, že rozšíření mediace v USA a Kanadě bylo postupné, a díky rostoucí popularitě mezi veřejností a odborníky se její využití rozšířilo i do nových oblastí.⁸⁷

Coulson v roce 1969 zmiňuje, že v rámci rozvodu je vhodné využít mediačních technik, a to především pro zmírnění traumat rozvod provázející.⁸⁸ Užívání pojmu “rodinná mediace” je možné dohledat v např. odborném textu rodinných terapeutů Griffina, Santose a Pembertona z roku 1970.⁸⁹ S rozmachem ADR vzniklo mnoho výzkumných institucí a sdružení, jako např. Federal Mediation and Conciliation Service, Negotiation Project a National Institute for Dispute Resolution. Významnou událostí byla Národní konference o příčinách nespokojenosti s justicí (Pound conference 1976), která zdůraznila nutnost odlehčit soudní soustavu a zavést tzv. multi-door courthouse volící nejvhodnější techniku řešení sporů.⁹⁰ Důsledkem toho bylo i přijetí zákona o alternativním řešení sporů (1998).⁹¹ Výše zmíněný vývoj pravděpodobně souvisel i se změnou hmotného práva v USA na počátku 70. let 20. století, která zavedla tzv. no-fault divorce, tedy v českém právním pojetí rozvod bez zjišťování příčin rozvratu. Na tuto změnu ale nebyly uzpůsobeny procesněprávní předpisy, nicméně z řad právnických i neprávnických profesí⁹² došlo k přizpůsobení poradenství na modely alternativního řešení sporu.⁹³

Rodinná mediace v Evropě zažila největší rozvoj v druhé polovině 20. století, a to nejen díky vlivu USA. Ve Velké Británii došlo k rozvoji v souvislosti se založením Mezinárodní společnosti pro

⁸⁶ DINGWALL, Robert. Some Observations on Divorce Mediation in Britain and the United States. Online. Mediation Quarterly. 1986, roč. 1986, č. 11, s. 5-23. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/cfltrq1986&i=7>. [cit. 2024-02-25].

⁸⁷ K popularizaci mezi odbornou veřejností pomohl např. i časopis Journal of Conflict Resolution vydávaný od roku 1957.

⁸⁸ COULSON, Robert. Family Arbitration - An exercise in Sensitivity. Family Law Quarterly 3. 1969. In BROWN, Daniel G. Divorce and family mediation: history, review, future directions. Conciliation Courts Review, 20(2), Online. 1982, 1-44. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/fmlcr20&i=83>. [cit. 2023-08-13].

⁸⁹ BROWN, Daniel G. Divorce and family mediation: history, review, future directions. Online. Conciliation Courts Review, 20(2). 1982, s. 1-44. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/fmlcr20&i=83>. [cit. 2023-08-13].

⁹⁰ BATT, Niranjana. Evolution and legislative history of mediation. *GMLU Journal of Law Development and Politics*. Online. 2009, (1). s. 83-95. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/gmlujdp1&i=201>. [cit. 2023-09-13].

⁹¹ TRAUM, Lara a Brian FARKAS. The history and legacy of the Pound conferences. *Cardozo Journal of Conflict Resolution*. Online. 2017. s. 677-698. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/cardcore18&i=701>. [cit. 2023-08-13].

⁹² Např. sociální pracovníci, terapeuti.

⁹³ FOLBERG, Jay. A Mediation Overview: History and Dimensions of Practice. *Mediation Quarterly*. Online. 1983, (1), s. 3-14. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/cfltrq1983&i=5>. [cit. 2023-08-13].

rodinné právo (ISFL) v roce 1973. Kromě mezinárodních konferencí rodinného práva zabývající se rodinnou mediací,⁹⁴ byla jedním z institucionálních hybatelů rovněž doporučení Rady Evropy k rodinné mediaci a o podpoře alternativních metod pro urovnání sporů v občanských a obchodních věcech.⁹⁵ Neméně důležitý vliv sehrála i Evropská unie, která rozproudila diplomatickou debatu mezi státy, díky vydání právně nezávazné Zelené knihy o mimosoudních procesech řešení sporů v občanských a obchodních věcech.⁹⁶ Následně pak na úrovni EU byla přijata Směrnice EP a Rady o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.⁹⁷

V České republice měla klíčovou roli americká nadace Partners for Democratic Change, která byla jedním ze zakladatelů Českého centra pro vyjednávání a řešení konfliktů. Mimo to se hodí zmínit i Asociaci mediátorů mající klíčovou roli v rozvoji a podpoře mediace v České republice. Její úkoly zahrnují sdružování mediátorů, stejně jako členů veřejnosti se zájmem o mediaci. Členství v Evropské unii a zmíněná směrnice byli impulsem pro úpravu mediace na zákonné úrovni. Česká republika však i tak zůstává v užívání mediace jednou z posledních zemí v rámci EU.⁹⁸

1.4.2. Podstata rodinné mediace

Rodinnou mediaci je třeba považovat za alternativní způsob řešení sporu v kontrastu s řízením ve věcech péče soudu o nezletilé dítě. Zároveň je nutné ji odlišit od rodinné terapie a rodinného poradenství, které mají jiné cíle než mediace.⁹⁹ Naopak je rodinná mediace nedomyšlitelnou součástí interdisciplinární spolupráce.¹⁰⁰

Rodinný mediátor může být kontaktován jednak rodiči ještě před zahájením řízení z jejich vlastní

⁹⁴ Čtvrtá evropská konference rodinného práva ve Štrasburku na téma Rodinná mediace.

⁹⁵ Doporučení Č. R. (98) 1, O rodinné mediaci přijaté Výborem ministrů dne 21. ledna 1998 na 616. zasedání náměstků ministrů.

⁹⁶ Zelená kniha o alternativním řešení sporů v občanském a obchodním právu č. COM/2002/0196, představený Evropskou komisí. V anglickém jazyce dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52002DC0196>. [cit. 2023-08-13].

⁹⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.

⁹⁸ HOLÁ, Lenka. Úspěšnost smírného řešení rodinných věcí v evropském kontextu. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed.). Pocta Milaně Hrušákové. 1. Beckova edice právo. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 120. ISBN 978-80-7400-859-7.

⁹⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 258.

¹⁰⁰ BRZOBOHATÝ, Robin, CIRBUSOVÁ, Martina. Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů. In: ŠVEHLÁKOVÁ, Barbora. (Ed). Mediátor ako súčasť interdisciplinárnej spolupráce pri riešení rodinných sporov II. 1. vydání. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2020. s. 87-130. ISBN 978-80-972982-2-7

iniciativy, případně na popud soudu či OSPOD, kteří mohou nařídit první setkání s mediátorem. Mediátor koordinuje celý proces mediace od přípravy po podpis mediační dohody či ukončení mediace bez vyřešení sporu. V mediaci, i přes svou neformálnost, je možné identifikovat jednotlivé fáze.^{101, 102}

Za první fázi mediace považujeme buď samotné zahájení mediace uzavřením smlouvy o provedení mediace,¹⁰³ případně i přípravu, která předchází zahájení mediace – ta bude odlišná v případě nařízení prvního setkání s mediátorem a dobrovolné vyhledání pomoci mediátora z iniciativy rodičů. V další fázi dochází k získání informací od stran sporu a následnému určení – shrnutí témat (sporů) samotné mediace ze strany mediátora. V třetí fázi je hlavním úkolem mediátora, aby povzbudil vzájemnou komunikaci mezi stranami. Právě zde dochází k uplatnění principu změny kompetice na kooperaci. V případě nespolupráce stran není možné přejít k čtvrté – vyjednávací – fázi. V této fázi totiž už dochází k návrhu jednotlivých řešení. Návrhy řešení nepodává mediátor, ale strany. V případě, že dojde k vyhodnocení nějakého řešení jako přijatelného pro obě strany, je možné přejít k vytvoření a sepsání dohody, která mediaci ukončuje, resp. dojde k podání návrhu ke schválení dohody soudem ve smyslu § 906 odst. 2 OZ.

V úvodu této kapitoly bylo zmíněno, že je rodinná mediace založena na dobrovolnosti, aktivitě účastníků a jejich spolupráci a nestrannosti mediátora. Meta cílem rodinné mediace je dosažení spokojenosti všech účastníků mediace, nemělo by dojít ke kompromisu, ale k řešení, které je přijatelné pro všechny zúčastněné (konsens).¹⁰⁴ V rodinné mediaci typicky bude vystupovat, kromě rodičů nezletilého dítěte a případně jejich právních zástupců (byť jejich účast samozřejmě není obligatorní), i nezletilé dítě. Zájem nezletilého dítěte je nutné v mediaci zohlednit,¹⁰⁵ v mnoha případech může být ale rovněž žádoucí, aby se samotné dítě mediace aktivně účastnilo. Zohlednění zájmů nezletilého dítěte by mělo být uplatňováno v průběhu celé mediace. Nicméně se zdá, že je vhodné rodičům nezletilého dítěte před započítím navrhování řešení zopakovat výsledky účasti nezletilého dítěte na mediaci. Mediátor by měl i případně tlumočit jeho přání (o práci mediátora s nezletilým dítětem vizte dále), aby zájem nezletilého dítěte mohl být do

¹⁰¹ HOLÁ, Lenka. Mediace v teorii a praxi. Op. cit. 78.

¹⁰² Autorka si je vědoma různých dělení mediace do jednotlivých fází, pro účely této práce se rozhodla užít členění do 5, resp. 6 fází, jak je děleno dle Holé v publikaci HOLÁ, Lenka. Mediace v teorii a praxi. Op. cit. 78.

¹⁰³ § 4 odst. 1 zákona o mediaci.

¹⁰⁴ HOLÁ, Lenka, URBANOVÁ, Martina. Mediace v praxi optikou empirického výzkumu. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 126. ISBN 978-80-7598-933-8.

¹⁰⁵ § 8 odst. 1 písm. b) zákona o mediaci.

řešení promítnut.

Účast dítěte, byť není povinná ani zákonem upravená, je často dohodnuta ve smlouvě o mediaci nebo může být podmínkou mediátora k poskytnutí mediačních služeb. Zapojení dítěte souvisí s výkladem čl. 12 ÚPD, který pojímá dítě jako subjekt práva.¹⁰⁶ Účast dítěte je otázkou etickou, resp. otázkou hranic rodičovské odpovědnosti.¹⁰⁷ Mediace se mají strany účastnit dobrovolně, nezletilého dítěte nevyjímaje, přičemž tento souhlas za nezletilé dítě dávají rodiče. Ochotu spolupráce nezletilého dítěte lze ale vycítit i ze samotného dítěte. Problémem dle Holé zároveň je, že děti by neměly být účastny na samotném konfliktu rodičů a nemají společně hledat řešení „*ke komu budou patřit*“.¹⁰⁸ Mediace musí být přizpůsobena dítěti a jeho fyzická účast je vhodná, když rodiče dokážou komunikovat a hledat řešení. Předtím je možná práce mediátora s dítětem odděleně formou sezení. Pokud toto konfrontujeme s jednotlivými fázemi mediace, bylo by podle výše uvedeného vhodné nezletilé dítě zapojit až ve třetí fázi mediace – fázi vzájemného porozumění. Právě individuální sezení (ať s mediátorem samotným nebo v přítomnosti psychoterapeuta) s nezletilým dítětem v předchozích fázích (tedy v rámci zahájení mediace a určení témat a zájmů při sběru informací) považují za více než vhodné. Tak může nezletilý od mediátora získat informace o průběhu už v počátcích a např. vyslovit svůj předběžný názor.

¹⁰⁶ K tomu Nález Ústavního soudu II. ÚS 725/18 ze dne 8. října 2018: „*Právo dítěte být slyšeno v řízení, které se jej týká, ve smyslu čl. 12 ÚPD se neomezuje na pouhé zjištění názoru dítěte na projednávanou záležitost, ale zahrnuje také další komunikaci s dítětem a informování jej o řízení, včetně toho, jak nakonec bylo rozhodnuto v záležitosti dítěte a jak byl zohledněn jeho zjištěný názor (vyjádřilo-li jej dítě).*“

¹⁰⁷ BRZOBOHATÝ, Robin, CIRBUSOVÁ, Martina. Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů. Op. cit. 100.

¹⁰⁸ HOLÁ, Lenka. Mediace v teorii a praxi. Op. cit. 78.

2. Řízení ve věcech péče o nezletilé dítě

V této kapitole se práce zaměří na řízení ve věcech péče o nezletilé dítě podle § 466 písm. b) ZŘS, které spadá do hlavy V. oddílu 5 ZŘS. Péče o nezletilé dítě je jednou z mnoha otázek, které řeší okresní soudy v rámci péče soudu o nezletilé. Společným cílem řízení, bez ohledu na to, zda se jedná o věci demonstrativně vyjmenované v § 466 ZŘS či jiné (např. § 13, § 13a ZOSPOD), je vždy ochrana zájmů nezletilého dítěte. Nezletilým dítětem v kontextu toho ustanovení myslíme nezletilého, který není plně svéprávný.

Z hlediska dělení občanského soudního procesu na nalézací řízení sporné a nesporné, řízení ve věcech péče o nezletilé dítě řadíme do nesporných řízení (viz dále).

Z důvodu vymezení výzkumné otázky této práce se dále zaměřím pouze na výklad ohledně řízení ve věcech péče o nezletilé dítě dle § 466 písm. b) ZŘS. K řízení obligatorně dochází mj. i před rozvodem manželství rodičů nezletilého dítěte, případně u nesezdaných rodičů v případě, kdy se nedohodli na péči o nezletilé dítě.¹⁰⁹

2.1. Zásady řízení

2.1.1. Zásada arbitrárního pořádku

Civilní proces je ovládán zásadou jednotnosti řízení. V souvislosti s novelizacemi OSŘ byly do sporného řízení implementovány prvky koncentrace. Zákonná koncentrace řízení zavazuje účastníky k předložení všech právně významných skutečností a důkazů ve stanovených lhůtách, které určuje zákon nebo soud.^{110, 111}

Do zákona o zvláštních řízeních soudních nebyly koncentrační prvky zavedeny a řízení je jedním celkem bez prvků koncentrace. Účastníci mohou tvrdit relevantní skutečnosti a označovat důkazy až do vydání nebo vyhlášení rozhodnutí, resp. i v rámci odvolacího řízení.^{112, 113}

¹⁰⁹ § 908 OZ.

¹¹⁰ K tomu viz § 114c odst. 5, § 118b odst. 1, § 119a odst. 1 OSŘ.

¹¹¹ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. Civilní právo procesní. 9. aktualizované vydání. Student Leges. Praha: Leges, 2018. s. 80. ISBN 978-80-7502-298-1.

¹¹² § 20 odst. 2 ZŘS.

¹¹³ SVOBODA, Karel. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2020. s. 37-43. ISBN 978-80-7400-788-0.

2.1.2. Zásada oficiality

Civilní proces je z hlediska zahájení řízení, resp. procesní iniciativy, ovládán dvěma zásadami – zásadou oficiality a zásadou dispoziční. Bylo by zkratkovitě říci, že zvláštní řízení podle ZŘS jsou ovládána zásadou oficiality a řízení dle OSŘ jsou ovládána dispozičním principem. Dle § 13 ZŘS je možné řízení uvedená v ZŘS zahájit i bez návrhu, ledaže zákon stanoví, že je možné řízení zahájit pouze na návrh. Tyto výjimky nicméně tvoří většinu řízení, které ZŘS upravuje.¹¹⁴

Sporná i zvláštní řízení dle ZŘS je možné zahájit na návrh účastníků, ex officio se nicméně zahajují pouze řízení dle ZŘS.¹¹⁵ Co se dispozicí s předmětem řízení týče, možnost soudu překročit návrh, který podal jeden/či oba účastníci řízení, je vyjádřen v § 26 ZŘS.

Řízení ve věcech péče o nezletilé dítě je možné zahájit ex officio. Pokud je návrh podán ze strany účastníků, je možné tento návrh překročit. K zahájení usnesením soudu o zahájení řízení ale dojde jen v některých případech. Soud rozhodující o rozvodu manželství rodičů nezletilého dítěte nemá pravomoc zahájit řízení ex officio, pokud zjistí, že dosud nebylo rozhodnuto o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu, a to z důvodu chybějícího zájmu nezletilého dítěte na zahájení takového řízení. V takovém případě soud vyzve účastníky řízení o rozvodu manželství k podání návrhu pod hrozbou zamítnutí návrhu na rozvod manželství.¹¹⁶ To nicméně nebrání soudu, aby v případě nutnosti zahájil řízení ve věcech péče o nezletilé dítě pro dobu do rozvodu.

Zásada oficiality se projevuje rovněž v případě, kdy jeden z účastníků řízení bere zpět svůj návrh na zahájení řízení. Soud totiž může rozhodnout o neúčinnosti takového zpětvzetí a v řízení dále pokračovat.¹¹⁷

2.1.3. Zásada vyšetřovací

Vyšetřovací zásada je společně se zásadou oficiality spojená s nesporným řízením.¹¹⁸

¹¹⁴ § 32, § 45, § 52, § 55, § 96, § 291, § 317, § 325, § 334, § 344, § 350, § 374, § 384, § 401, § 418, § 429, § 446, § 454, § 468 odst. 1 a 2, § 480 ZŘS.

¹¹⁵ MULÁK, Jiří, VNENK, Vladislav. ZÁSADA OFICIALITY V ČESKÉM TRESTNÍM A CIVILNÍM PROCESU. Online. STUDIA IURIDICA Casoviensia. 2021, roč. 9, č. 1, s. 44-55. ISSN 13393995. Dostupné z: <https://doi.org/10.33542/SIC2021-1-04>. [cit. 2023-10-22].

¹¹⁶ SVOBODA, Karel. Nesporná řízení II. Praha: C.H. Beck, 2017. s. 61, marg. č. 26. ISBN 978-80-7400-606-7.

¹¹⁷ § 15 ZŘS.

¹¹⁸ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. Civilní právo procesní. 9. aktualizované vydání. Student Leges. Praha:

Zásada vyšetřovací (nebo také vyhledávací či inkviziční) se v rámci ZŘS objevuje v ustanovení § 20 odst. 1. Tento princip se vyznačuje tím, že odpovědnost za objasnění skutkového stavu pro rozhodnutí nese soud. V důvodové zprávě k ZŘS je rovněž akcentováno, že procesní neaktivita nesmí být připisována k újmě účastníka řízení.¹¹⁹ To tvrdí i Winterová s dodatkem, že účastníci mají sice povinnost označit důkazy k prokázání svých tvrzení, ale pokud by nějaké důkazy pro rozhodnutí chyběly, je na soudu, aby je doplnil. V řízení, které je ovládané inkviziční zásadou, nedochází k neunesení důkazního břemene a břemene tvrzení.¹²⁰ S možností uvádět rozhodné skutečnosti a označovat důkazy počítá ustanovení § 20 odst. 2 ZŘS.

Vrchní soud v Olomouci ve svém rozhodnutí uvedl, že vyšetřovací zásada podle § 20 odst. 1 ZŘS se projevuje jednak povinností soudu před rozhodnutím vyšetřit skutkový stav, jednak povinností soudu tvrzení účastníků „ověřovat“. Procesní aktivita účastníků může být buď nápomocná, nebo obstrukční.^{121, 122}

Částečným prolomením vyšetřovací zásady je uvedeno v § 10 ZŘS, který umožňuje účastníkům uzavřít dohodu o předmětu řízení.¹²³ Vyšetřovací zásada se navíc neuplatní u všech řízení dle ZŘS.¹²⁴

2.2. Průběh řízení

2.2.1. Zahájení řízení a místní příslušnost

Řízení je zahájeno dnem, kdy došel návrh soudu na jeho zahájení, případně dnem vydání usnesení o zahájení řízení. Návrh mohou podat jeden či oba rodiče, OSPOD případně i jiné osoby navrhuující

Leges, 2018. s. 78. ISBN 978-80-7502-298-1.

¹¹⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o zvláštních řízeních soudních. Dostupné zde: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=146755>. [cit. 2023-10-22].

¹²⁰ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. Civilní právo procesní. 9. aktualizované vydání. Student Leges. Praha: Leges, 2018. s. 75. ISBN 978-80-7502-298-1.

¹²¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 5 Cmo 113/2022 ze dne 28. července 2022.

¹²² S tímto souhlasí například i Jirsa: JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. Online. 4. vydání. Wolters Kluwer, 2023. § 20. ISBN 978-80-7676-648-8. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/80583/1/2/zakon-c-292-2013-sb-o-zvlastnich-rizenich-soudnich>. [cit. 2024-05-03].

¹²³ MACKOVÁ, Alena. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Komentátor. Praha: Leges, 2016. § 9. ISBN 978-80-7502-122-9.

¹²⁴ Příkladem: řízení o umoření listin (§ 312), řízení ve věcech kapitálového trhu (§ 321), řízení o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže (§ 329), řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin (§ 338).

svěření nezletilého dítěte do své péče.

Místní příslušnost soudu rozhodující o péči o nezletilé dítě je stanovena v § 467 ZŘS ve spojení s § 4 odst. 2 ZŘ jako soud, kde má nezletilé dítě bydliště. Bydliště nezletilého dítěte je určeno na základě dohody rodičů, rozhodnutím soudu nebo jinými rozhodujícími skutečnostmi – nikoliv ale, jak upozorňuje Svoboda, jednostranným rozhodnutím jednoho z rodičů.^{125, 126} Důvodem, proč navázání místní příslušnosti na bydliště nezletilého je, zdá se, zabránění jednomu z rodičů určit místní příslušnost dle vlastního uvážení. Zásada perpetuatio fori je částečně prolomena ustanovením § 467 odst. 2 ZŘS, pokud je to v zájmu nezletilého dítěte.¹²⁷

O věcné příslušnosti na tomto prostoru nebude pojednáváno, neboť již byla zmíněna v úvodní části této kapitoly.

2.2.2. Účastníci řízení

Protože řízení neobsahuje vlastní úpravu účastníků řízení, dovozují se z § 6 odst. 1 ZŘS. Účastníky řízení jsou rodiče nezletilého dítěte, nezletilé dítě, případně i další osoby jako např. pěstoun. Existenci dalších účastníků řízení musí soud posoudit sám podle okolností.

Kvůli absenci plné procesní způsobilosti nezletilého dítěte (§ 20 odst. 1 OSŘ) je nutné, aby bylo v řízení zastoupeno podle § 469 odst. 1 ZŘS (lex specialis oproti § 22 a § 23 OSŘ).

Výběr opatrovníka pro řízení je odpovědností soudu, který je omezen ustanovením § 469 odst. 2 ZŘS. Soud nemůže jmenovat orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal návrh na zahájení řízení.¹²⁸ Tím, že je v této práci pojednáváno o řízení dle § 466 písm. b) ZŘS, OSPOD nebude pravidelným navrhovatelem pro zahájení řízení.¹²⁹ Procesním opatrovníkem nicméně soud

¹²⁵ SVOBODA, Karel. Nesporná řízení II. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. s. 13 – 17. ISBN 978-80-7400-606-7.

¹²⁶ Jak ale vyslovil Ústavní soud v usnesení sp. zn. IV. ÚS 474/21 ze dne 30. března 2021: „V případech, kdy druhý rodič proti takovému přestěhování „neprotestuje“, nekontaktuje příslušné orgány, nebo nezletilého navštěvuje, není pak následně možné, aby namítal místní nepřislušnost nového bydliště, byť se jednalo o jednostrannou změnu jednoho z rodičů. Soudy tudíž mohou vycházet z faktické akceptace bydliště.“

¹²⁷ Krajský soud v Praze ve věci sp. zn. 32 Co 296/2022 ze dne 12. ledna 2023: „Je v zájmu nezletilého, aby řízení rozhodoval soud, který je mu nejbližší, ale současně i takový soud, který o něm má nebo může mít k dispozici co nejrychleji co nejúplnější a bezprostřední informace.“

¹²⁸ V tomto můžeme shledat předcházení kolize zájmů jednotlivých rolí OSPOD, kdy v jedné roli vystupuje jako navrhovatel (tedy jako účastník řízení), v druhé zase jako zástupce nezletilého dítěte. Prakticky by mohlo dojít v řízení k situaci, kdy není zřejmé, jestli procesní úkon činí jako účastník řízení, nebo jako zástupce účastníka řízení.

¹²⁹ Orgán sociálně-právní ochrany dětí je oprávněn podat návrh na svěření dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dle § 14 odst. 1 písm. e) ZOSPOD), na svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu (§ 14 odst. 1 písm. f) ZOSPOD) a na zachování povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem u rodiče omezeného ve svéprávnosti (§ 14 odst. 1 písm. j) ZOSPOD).

nemusí jmenovat pouze orgán sociálně-právní ochrany dětí, nýbrž i jinou fyzickou nebo právnickou osobu.

Bez ohledu na to, koho soud nakonec zvolí, je odpovědný za aktivitu a náležitou ochranu práv nezletilého, jak vyplývá i z judikatury Ústavního soudu.¹³⁰ Soud je tedy povinen zprostit funkce toho kolizního opatrovníka, který nevykonává svou činnost dostatečně a ohrožuje právo zastoupeného na spravedlivé řízení.

O participaci a participačních právech nezletilého dítěte v řízení ve věcech péče o nezletilé dítě pojednává kapitola 3.4.3. této práce.

2.2.3. Nalezení smírného řešení

Po zahájení řízení a jmenování procesního opatrovníka nezletilému má soud dle ZŘS vést rodiče k nalezení smírného řešení.¹³¹ V kontextu tohoto řízení se možná nabízí, aby místo slova “smírné”, bylo užito jiného výrazu, neboť se pohybujeme v oblasti nesporných řízení, na což poukazuje i Šínová s Westphalovou.¹³² Winterová zmiňuje – byť komentuje úpravu před platností ZŘS – že je chybou vnímat rozhodování o výchově a výživě nezletilého dítěte jako spor mezi matkou a otcem o dítě.¹³³ S tím je třeba souhlasit, neboť nezletilé dítě není objektem řízení, ale jeho účastníkem. Vedení účastníků ke smírnému řešení je zakotveno v § 9 ZŘS a opětovně zmíněno v § 474 odst. 1 ZŘS.

V nauce vyvstala otázka o povaze uložení účasti na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání a na rodinné terapii dle § 474 odst. 1 ZŘS. Jak bylo zmíněno, základním principem mediace je dobrovolnost. V kontextu nařízení mediačního jednání dle § 100 odst. 2 OSŘ je účastník řízení povinen se dostavit na první setkání s mediátorem, kdy je následně v jeho

¹³⁰ Z nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 194/11 ze dne 22. listopadu 2012 vyplývá, že: „[soud] má přitom povinnost zprostit opatrovníka jeho funkce, pokud zjistí, že opatrovník svoji funkci v řízení nevykonává fakticky vůbec anebo zcela nedostatečně.“ A: „postup, kdy je soudem ustanoven a poté tolerován nedostatečně činný opatrovník, je nepřijatelným formalismem, který ve svém důsledku popírá právo zastoupeného účastníka na spravedlivé řízení. Nerespektování uvedených pravidel ze strany obecného soudu je porušením ústavně zaručených práv ve smyslu čl. 5, čl. 36 a čl. 38 odst. 2 Listiny.“

¹³¹ Povinnost soudu je zcela v souladu s Čl. 3 ÚPD.

¹³² ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka. K možnosti soudu nařít účast na mimosoudních postupech podle § 474 ZŘS, a to i v kontextu rozhodnutí KS v Hradci Králové. *Právní rozhledy*, 2020, č. 23-24, s. 835-839.

¹³³ WINTEROVÁ, Alena. Sporné a nesporné řízení ve věcech rodinného práva. In: *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Teoretik. Praha: Leges, 2010, s. 29-41. ISBN 978-80-87212-50-9.

dispozici, zda uzavře dohodu o mediaci.¹³⁴ Z § 474 odst. 1 ZŘS plyne, že soud může nařídit mediaci na maximálně 3 měsíce, což se může zdát v rozporu s dobrovolností mediace. Nauka v tomto ohledu poukazuje na praxi, kdy soud nařídí účastníkům řízení účast na mediaci, a účastníkům je již na prvním setkání předložena smlouva o provedení mediace k podpisu.¹³⁵ Tuto praxi, je-li rozšířená, je nutno odmítnout, neboť odporuje teleologickému výkladu ustanovení.¹³⁶ Z důvodu systematickosti a nemožnosti reálně vynutit účast na mediačním jednání je nutné se přiklonit k názoru Ministerstva spravedlnosti a „*účast na mediačním jednání*“ vykládat jako povinnost účastnit se prvního setkání s mediátorem.

2.3. Příprava jednání a jednání

Co se průběhu řízení týče, je nutné odkázat na subsidiární úpravu OSŘ, konkrétně pak § 114a odst. 1 OSŘ, kdy úkolem soudu je připravit jednání tak, aby mohlo být rozhodnuto při jediném jednání. V řízení ve věcech péče o nezletilé dítě se uplatní princip jednotnosti řízení, tudíž je pak vyloučeno aplikovat § 118b odst. 1 OSŘ.

Je na místě, aby soud vyzval účastníky řízení k vyjádření k návrhu (v tomto případě tedy druhého rodiče, který nepodal návrh a nezletilé dítě, které je zastoupené kolizním opatrovníkem). Výhodou tohoto postupu je, že ještě před konáním jednání má soud přehled o případných připomínkách (nebo “verzích”) druhého rodiče.¹³⁷

Kromě vyjádření účastníků řízení se soud, vzhledem k vyšetřovací zásadě ovládající toto řízení, zaobírá zjišťováním dalších okolností, a to pomocí lékařských zpráv, zpráv ze školy, které nezletilý navštěvuje a případně i znaleckých posudků.¹³⁸

Princip jednotnosti řízení a vyšetřovací princip vylučují nařízení přípravného jednání dle § 114c OSŘ. Jako substitut přípravného jednání může sloužit méně formální jiný soudní rok, který může nařídit předseda senátu. O tomto bude pojednáno dále v souvislosti s rolí soudce v interdisciplinární spolupráci.

¹³⁴ Stanovisko Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 9. prosince 2019. Online. Justice.cz Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova-stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci1?clanek=vykladove-stanovisko-k-ust-474-odst-1-z-r-s->. [cit. 2023-10-22].

¹³⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka. K možnosti soudu nařídit účast na mimosoudních postupech podle § 474 ZŘS, a to i v kontextu rozhodnutí KS v Hradci Králové. Právní rozhledy, 2020, č. 23-24, s. 835-839.

¹³⁶ Srov. Krajský soud v Hradci Králové sp. zn. 20 Co 283/2016 ze dne 10. srpna 2016.

¹³⁷ JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Op. cit. 122. § 466.

¹³⁸ § 127 OSŘ.

Soud je povinen dle § 19 ZŘS nařídit jednání. Průběh jednání se řídí subsidiární úpravou OSŘ, kdy na jednání je přednesen návrh a zjištěna stanoviska všech účastníků a v ideálním § 114a odst. 1 OSŘ předpokládaném případě je i vynesena rozsudek. V mnoha případech se druhý rodič, který návrh nepodal, vyjadřuje k věci až při prvním jednání.^{139, 140} V důsledku toho je pak nutné nařídit další jednání, a to minimálně pro provedení těch důkazů, které předloží druhý rodič a které nebylo možné provést ihned při prvním jednání.

V souvislosti s jednáním je na místě zmínit povinnost, kterou má soud ve vztahu k nezletilému dítěti uvedenou v § 20 odst. 4 ZŘS, spočívající v poskytnutí informací o probíhajícím řízení. To je nutné považovat za projev participačních práv dítěte. Informování dítěte a vysvětlení procesních možností má proběhnout ve formě odpovídající jeho věku. Ve stejném duchu má rovněž dojít dle § 100 odst. 3 OSŘ k rozhovoru mezi soudcem a dítětem ke zjištění názoru dítěte. To by mělo probíhat jinak než výslech zletilých účastníků řízení, případně svědků, protože se nejedná o výslech ke zjištění skutkového stavu, ale ke slyšení dítěte. Rozhovor by měl proběhnout v prostředí nezletilému dítěti bližší, např. ve škole nebo v kanceláři soudce.¹⁴¹ I když rozhovor dítěte se soudcem nemusí probíhat přímo během jednání, je vhodné zmínit kontakt mezi soudcem a nezletilým dítětem právě v této části.

2.4. Rozhodnutí

V řízeních ve věcech péče o nezletilé dítě rozhoduje soud rozsudkem, kterým svěřuje nezletilé dítě do společné nebo střídavé péče rodičů nebo výlučné péče jednoho z rodičů dle § 907 odst. 1 OZ, případně jiných osob dle § 953-957 odst. 1 OZ. Soud má rozhodnout s největším urychlením.¹⁴² Tento tlak na rychlost řízení přišel mimo jiné i novelou § 471 odst. 2 ZŘS, a to zákonem č. 296/2017 Sb., který stanovil lhůtu, ve které by za běžných okolností mělo být meritorně rozhodnuto. Protože se jedná o pořádkovou lhůtu, pokud soud 6měsíční lhůtu překročí, musí průtahy vysvětlit, a to s odkazem na konkrétní důvody.^{143, 144} Průměrná délka řízení v roce

¹³⁹ JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Op. cit. 122. § 467.

¹⁴⁰ WAŽIKOVÁ, Klára. Jiný soudní rok. Online. Rigorózní práce. Praha: Univerzita Karlova. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/177116/150056943.pdf?sequence=1>. [cit. 2023-10-22].

¹⁴¹ JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Op. cit. 122. § 100.

¹⁴² To navazuje např. na čl. 7 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí.

¹⁴³ SVOBODA, Karel. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. Op. cit. 113. s. 1044.

¹⁴⁴ K tomuto pak rozsudek Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 30 Cdo 4091/2001 ze dne 30. ledna 2013 o nepřiměřeně dlouhém řízení, kterým mohlo být zasaženo do práva uvedeného v článku 32 odst. 4 Listiny.

2022 byla 118 dnů, přičemž cca 35 % věci je vyřízeno za 20–40 dnů.^{145, 146}

Obsahem rozhodnutí z formální stránky musí být mimo náležitostí uvedených v § 157 odst. 1 a 2 OSŘ i poučení účastníků řízení o možnostech výkonu rozhodnutí. Soudu je dána možnost vydat tzv. zjednodušený rozsudek, a to v případech, kdy se účastníci vzdají svého práva na podání odvolání. V tomto případě není nutné v rozsudku popisovat skutkový stav a zhodnocovat prováděné důkazy. S ohledem na v této práci zkoumané řízení soud obligatorně vydá tzv. zjednodušený rozsudek, pokud schvaluje dohodu rodičů o péči o nezletilé dítě v souladu s § 906 odst. 1 odst. 2 OZ ve spojení s § 476 ZŘS.

Ve výroku rozsudku soud specifikuje, komu bude nezletilé dítě svěřeno do péče. Soud zásadně rozhoduje i o výživném a o úpravě styku jakožto širší úpravě poměrů dítěte.¹⁴⁷ Pokud jsou rodiče stále manželé, soud také určuje, zda dítě bude svěřeno do péče určené osoby pouze po rozvodu, nebo i v období, kdy rodiče již spolu nežijí, ale jejich manželství ještě nebylo rozvedeno. Obvykle soud současně s rozhodnutím o péči o nezletilé dítě stanoví i výši výživného a upraví styk dítěte s rodičem, kterému nebylo svěřeno do výlučné péče. Rozsudkem může v rámci rozsahu styku upraven i speciální režim pro prázdniny a státní svátky. Při úpravě styku rodiče s dítětem je také možné stanovit konkrétní podmínky, jako je místo a čas předání dítěte, osoby, které se styku mohou nebo nesmějí účastnit. Obsahově tedy bude soud rozhodovat i věcech uvedených v § 466 písm. c) a d) ZŘS. V případech, kdy soud rozhoduje o společné péči rodičů, nebude rozhodovat o výživném, ani styku.¹⁴⁸ U střídavé péče rozhoduje o rozložení péče (o intervalech) a např. o zvláštních pravidlech týkající se prázdnin nebo státních svátků. Může být rozhodnuto i o výživném, případně nákladech jednotlivých rodičů při střídavé péči.

Soud může svým rozhodnutím schválit dohodu mezi rodiči týkající se péče o dítě,

¹⁴⁵ Výroční statistická zpráva Ministerstva spravedlnosti České republiky 2022. Online. Ministerstvo spravedlnosti ČR. Online. 2022. Dostupné z: https://justice.cz/documents/2509270/0/Ceske_soudnictvi_2022_verze_k_publicaci.pdf/510f7a37-4987-4fe7-9a2a-3a710cd9f406 [cit. 2024-05-03].

¹⁴⁶ Termín „opatrovnické soudy“ a „opatrovnická agenda“ jsou občasně využívány a jedná se o zastřešující pojem pro řízení vedené soudy pod značkami P a Nc, jedná se např. řízení o omezení svéprávnosti, o opatrovnictví osob a péče soudu o nezletilé. K délce řízení je pak nutno dodat, že statistika Ministerstva spravedlnosti počítá délku řízení ode dne nápadu po vyřízení soudem 1. stupně. Nezahrnuje tedy údaje o případném odvolání a s tím související prodloužení délky řízení.

¹⁴⁷ SVOBODA, Karel. Nesporná řízení II. Praha: C.H. Beck, 2017. s. 53. ISBN 978-80-7400-606-7.

¹⁴⁸ MENCNEROVÁ, Kateřina. Rozvod manželství. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 4. ISBN 978-80-7400-796-5.

která bude obsahově kopírovat to, o čem by soud jinak autoritativně rozhodoval.

Rozsudek ve věcech péče o nezletilé dítě je často komplexní a většinou se neomezuje pouze na úpravu péče, ale i na úpravu styku a výživného, a to i nad rámec původního návrhu. To bude typicky platit při řízeních o úpravě poměrů nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu manželství. Řízení dle § 466 b), c) a d) ZŘS jsou nicméně samostatná řízení a je možné, aby bylo rozhodnuto čistě o styku nezletilého, či jeho úpravě, případně o výživném bez toho, aniž by bylo rozhodnuto o péči.¹⁴⁹

¹⁴⁹ SVOBODA, Karel. Úprava styku v rámci řízení o poměrech dítěte pro dobu po rozvodu. Soudní rozhledy. 2016. SR 2/2016. s. 50.

3. Role subjektů v interdisciplinární spolupráci

3.1. Rodinný mediátor

Tato část práce si klade za cíl objasnit jakou roli hraje mediátor v interdisciplinární spolupráci, konkrétně čím rodinný mediátor přispívá do řešení péče o nezletilé dítě. Tato práce nemá ambici rozebírat konkrétní metody, které je možné v rámci práce s klienty – rodiči dítěte – užít, ani jaké přístupy využít. Cílem této kapitoly je spíše nastínit nutné schopnosti rodinného mediátora, jeho spolupráci s dalšími obory a (potenciální) legislativní rámec, který by zmíněné upravoval. Kromě toho bude věnována pozornost v nauce diskutovanému balancování mediátora na hranici s rodinným poradcem, psychoterapeutem a podobně.¹⁵⁰

Profese mediátora je sama o sobě interdisciplinární, není totiž čistě právní, ale je částečně i psychologická a sociologická.¹⁵¹ Existují ale i názory, že rodinná mediace je sama o sobě multidisciplinární, a až v případě, že je využívána meziprofesionálně, dostává svůj interdisciplinární podtext.¹⁵² V kapitole **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.** 1.1. této práce bylo již zmíněno, že mezi multidisciplinaritou

a interdisciplinaritou není možné klást rovnítko. Multidisciplinarita se zásadně vyznačuje na postupném uplatňování znalostí jednotlivých profesí, interdisciplinarita spíše leží mezi dvěma obory, které se mezi sebou prolínají. Ačkoliv se může zdát paradoxní, že práce samotného rodinného mediátora je interdisciplinární, přikláním se k tomuto názoru. Rodinný mediátor, bez ohledu na své původní odvětví,¹⁵³ využívá metody získané z mediačního výcviku. Díky tomu mezioborově interaguje, i když pouze sám se sebou.

Pokud se ohlédneme do zahraničí, v anglickém a velšském právním prostředí je odkazováno na historickou, ale do dnes existující disparitu mezi rodinnými mediátory – terapeutickými, neprávními – často z profesionálního prostředí sociální práce, a obchodně-právními mediátory –

¹⁵⁰ Srov. HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace v České republice. Op. cit. 75. s. 115., a BRZOBOHATÝ, Robin; POLÁKOVÁ, Lenka; HORÁČEK, Tomáš; VRÁBEL PORTEŠ, Veronika a HANAJOVÁ, Tereza. Op. cit. 76. s. 169.

¹⁵¹ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. Mediace jako interdisciplinární obor. In: Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů. Teoretik. Praha: Leges, 2014, s. 324-334. ISBN 978-80-7502-047-5.

¹⁵² Srov. HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace v České republice. Op. cit. 75. s. 212.

¹⁵³ Ve smyslu předchozího vzdělání, zkušeností a znalostí.

advokáty – kteří se zaměřují na právní stránku věci.^{154, 155} Rodinná mediace se nicméně nezabývá jen péčí o dítě, ale i majetkovými otázkami jako jsou spory týkající se společného jmění manželů, kde je právní vzdělání mediátora přínosné.

V českém zákoně o mediaci hovoříme o určitém schizmatu mediace a rodinné mediace. Rodinný mediátor není považován za „neprávního“ mediátora. Při zkoušce mediátora jsou ověřovány znalosti principů a hodnot mediace a dalších ADR metod, tak znalosti právních předpisů a dalších humanitních věd.^{156, 157} Kromě toho mediátor, který chce uvést v seznamu mediátorů zaměření na rodinnou mediaci, je povinen složit i zkoušku z rodinné mediace.^{158,159} Pokud odhlédneme od právního zakotvení a pohlédneme na praxi, je na místě zdůraznit, že rodinný mediátor se musí potýkat s řadou emocionálních situací. Je tedy klíčové, aby znal psychologické aspekty rozvodu.¹⁶⁰ Z mimoprávního rámce je tedy možné vycítit potřebu všestrannosti rodinných mediátorů.¹⁶¹

Mít zvýšené zákonné požadavky na rodinné mediátory oproti „běžným“ mediátorům dává smysl, nicméně stojí za poznámku, že by i odpovídající trénink měl být zajištěn institucionálně. Pokud by bylo přistoupeno k obligatorní účasti na mediaci před zahájením soudního řízení, jako tomu je např. v Kalifornii,¹⁶² v některých zemích EU (např. v Litvě, Řecku, Maltě,

¹⁵⁴ BLAKEY, Rachael. ‘Mediators mediating themselves’: tensions within the family mediator profession. Online. Legal Studies. 2023, roč. 2023, č. 43, s. 139-158. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridgecore/content/view/65B53A9BEF36D36D30E6CC6E3120D78E/S0261387522000290a.pdf/mediators_mediating_themselves_tensions_within_the_family_mediator_profession.pdf. [cit. 2024-02-19].

¹⁵⁵ I v rámci rodinné mediace je zmiňován tzv. therapy oriented mediation a tzv. legally oriented mediator, případně mediation with a balanced orientation. Vizte COHEN, Orna a DATTNER, Naomi. The role of the mediator in family mediation. Online. Mediation Quarterly. 1995, roč. 1995, č. 13, s. 125-130. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/cfltrq13&i=129>. [cit. 2024-02-19].

¹⁵⁶ BRZOBOHATÝ, Robin; POLÁKOVÁ, Lenka; HORÁČEK, Tomáš; VRÁBEL PORTEŠ, Veronika a HANAJOVÁ, Tereza. Op. cit. 76. s. 169.

¹⁵⁷ Srov. COHEN, Orna a DATTNER, Naomi. The role of the mediator in family mediation. Online. Mediation Quarterly. 1995, roč. 1995, č. 13, s. 128. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/cfltrq13&i=129>. [cit. 2024-02-19].

¹⁵⁸ Žádost o vykonání zkoušky z rodinné mediace. Online. Portal.gov.cz. 2018. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/zadost-o-vykonani-zkousky-zrodinne-mediace-S14440>. [cit. 2024-02-19].

¹⁵⁹ Zápis nicméně není podmínkou pro výkon rodinné mediace.

¹⁶⁰ BRZOBOHATÝ, Robin; POLÁKOVÁ, Lenka; HORÁČEK, Tomáš; VRÁBEL PORTEŠ, Veronika a HANAJOVÁ, Tereza. Op. cit. 76. s. 156.

¹⁶¹ Srov. HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace v České republice. Op. cit. 75. s. 213.

¹⁶² Tamtéž.

Estonsku),¹⁶³ a ve Velké Británii je plánovaná implementace,¹⁶⁴ je zásadní, aby tomu odpovídala i kvalifikace mediátorů a úroveň poskytovaných služeb.

Kromě tzv. hard skills, které byly zmíněny výše (zákonné podmínky zápisu do seznamu mediátorů), je důležité zmínit i tzv. soft skills, měkké dovednosti, nebo možná i osobnostní rysy mediátora. Ve Velké Británii jsou podmínkami pro vstup do mediačního tréninku například respektující a nesoudící přístup k ostatním, nestrannost, schopnost naslouchat, umění komunikace nebo empatie.¹⁶⁵ Nauka uvádí podobné předpoklady, které řadí do 7 kategorií: morální kvality, komunikační dovednosti, emoční inteligence, empatie, pozitivní myšlení, vstřícnost a respekt ke klientovi a posledně otevřenost.¹⁶⁶

V následujících podkapitolách se budu věnovat rodinnému mediátorovi v rozličných situacích ve snaze přiblížit, jak na strany působí, a co je jeho úkolem. Kromě toho posoudím, zda je právní úprava rodinné mediace de lege lata dostatečná.

3.1.1. První setkání se zapsaným mediátorem

Jak již bylo zmíněno výše, dle § 474 ZŘS má soud možnost nařídít mj. i první setkání s mediátorem. Zákonnou možnost má kromě soudu i OSPOD, a to v § 13 odst. 1 písm. d) ZOSPOD. K tomu by nemělo dojít, pokud dochází mezi stranami k domácímu násilí nebo jeden z účastníků řízení trpí psychickou poruchou, která by značně ztěžovala mediační proces.^{167, 168}

Hlavním cílem prvního setkání zpravidla bývá seznámení, objasnění, vysvětlení mediace a mediačního procesu. Dle Svobody může i během těchto tří hodin dojít i jak k uzavření smlouvy

¹⁶³ Mandatory Mediation in Family Disputes – An Emerging Trend in the European Union? Online. Review of European and Comparative Law. 2023, roč. 2023, č. 53 (2), s. 67–99. Dostupné z: <https://czasopisma.kul.pl/index.php/recl/article/view/15707>. [cit. 2024-02-25].

¹⁶⁴ Press release: Plans to protect children under new mediation reforms. Online. Gov.uk. 2023. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/news/plans-to-protect-children-under-new-mediation-reforms>. [cit. 2024-02-25].

¹⁶⁵ Family Mediation Foundation Training skill requirements. Online. National Family Mediation. 2020. Dostupné z: <https://www.nfm.org.uk/mediator-services/courses/requirements/>. [cit. 2024-02-25].

¹⁶⁶ Srov. HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace v České republice. Op. cit. 75. s. 218.

¹⁶⁷ MALACKA, Michal a NAVRÁTILOVÁ, Veronika. Problematické aspekty aplikace zákona o mediaci v českém právním prostředí. In: HOLÁ, Lenka a URBANOVÁ, Martina. Právní a sociální aspekty mediace v České republice. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 69-93. ISBN 978-80-7598-719-8.

¹⁶⁸ ROBERTS, Marian. Interdisciplinary influences on family mediation. Online. Mediation Theory and Practice. 2016, roč. 2016, č. I. 2, s. 211-232. Dostupné z: https://www.academia.edu/66421479/Interdisciplinary_influences_on_family_mediation_A_chronicle_of_colonisation_foretold?email_work_card=view-paper. [cit. 2024-06-01].

o provedení mediace, tak mediační dohody o předmětném sporu.^{169, 170} Tuto tezi si dovoluji nicméně zkonfrontovat s nutností odlišovat první setkání s mediátorem a samotnou mediaci, která dle § 4 odst. 1 zákona o mediaci počíná uzavřením smlouvy o provedení mediace. Proto by uzavřením smlouvy o provedení mediace mělo skončit první setkání s mediátorem, a započít proces mediace. Účastníci řízení splní svou povinnost účastí na prvním setkání s mediátorem bez ohledu na to, zda se rozhodnou pro mediaci.¹⁷¹

Mediátor v rámci prvního setkání by proto měl vystupovat spíše v roli informační. Informace by měly být předány jasně, zřetelně a efektivně. Je kontraproduktivní, aby mediátor vedl tříhodinový monolog o výhodách a nevýhodách mediace.¹⁷² Pokud mají strany o mediaci zájem, mělo by rozhodně v rámci prvního setkání, které trvá zpravidla ne více než 1 hodinu, dojít k vyjednání podmínek smlouvy o mediaci.¹⁷³ Mediátor by měl účastníky motivovat k tomu, aby vyřešili danou situaci dohodou a nečekali na direktivní řešení od soudu. Po skončení prvního setkání s mediátorem vydává mediátor účastníkům řízení potvrzení o splnění povinnosti uložené soudem.

Ve věcném záměru civilního řádu soudního došlo k vyslovení názoru, že nařízené první setkání s mediátorem soudem narušuje princip dobrovolnosti mediace.¹⁷⁴ Osobně tento názor nebo názor, že by se jednalo o neefektivní úpravu, nesdílím. Naopak z výzkumu Hlaváčové vychází, že v 70 % nařízeného prvního setkání s mediátorem dochází k uzavření smlouvy o provedení mediace.¹⁷⁵ O prospěšnosti a potřebnosti úpravy prvního setkání s mediátorem se shodují i zástupci

¹⁶⁹ SVOBODA, Karel. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. Op. cit. 113. s. 213-220.

¹⁷⁰ HOLÁ, Lenka, URBANOVÁ Martina. Mediace v praxi optikou empirického výzkumu. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 118. ISBN 978-80-7598-933-8.

¹⁷¹ HLAVÁČOVÁ, Zuzana. O prvním setkání s mediátorem a jeho místě v připravovaném novém civilním procesním kodexu. Ad Notam, 2022, č. 4, s. 27-30.

¹⁷² SVATOŠ, Martin. Mýty a fakta o prvním setkání s mediátorem, aneb všechno, co jste o mediaci chtěli vědět, ale báli jste se zeptat. Bulletin advokacie, 2013, č. 11, s. 48-50.

¹⁷³ BŘÍZA, Petr, GANTNER, Filip. První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe. Bulletin advokacie, 2016, č. 4, s. 34-38.

¹⁷⁴ DOBROVOLNÁ, Eva; DVORÁK, Bohumil; LAVICKÝ, Petr; PULKRÁBEK, Zdeněk a WINTEROVÁ, Alena. Věcný záměr Civilního řádu soudního. Online. 2020. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb. [cit. 2024-02-27].

¹⁷⁵ HLAVÁČOVÁ, Zuzana. O prvním setkání s mediátorem a jeho místě v připravovaném novém civilním procesním kodexu. Ad Notam, 2022, č. 4, s. 27-30.

z řad mediátorů a advokátů.^{176, 177}

3.1.2. Mediátor a kontakt s rodiči nezletilého dítěte

Hlavním úkolem mediátora je poskytovat bezpečné prostředí rodičům, zprostředkování jednání rodičů,¹⁷⁸ stabilizování poměrů mezi rodiči a dětmi, pomoci předcházet negativním sociálním jevům.¹⁷⁹ Jako zúčastněný pozorovatel a moderátor komunikace pomáhá rodičům v nalezení jimi akceptovatelné řešení situace, přičemž zohledňuje i zájem dítěte.¹⁸⁰ Takové řešení v podobě písemné dohody by nemělo být pouze krátkodobé, nebo uzavřené „na oko“, aby mohlo být následně iniciováno soudní řízení, a tím zatěžován soudní systém. Dohoda by měla být udržitelná a zohledňovat i podrobnosti a situace, které mohou nastat.¹⁸¹

V nauce se liší názory ohledně toho, zda má mediátor vůči rodičům vystupovat terapeuticky, případně zda se v rámci rodinné mediace dostává na pomezí oblasti rodinného či dokonce právního poradenství.¹⁸² S ohledem na nutnost zohledňovat zájem nezletilého dítěte se osobně přikláním k názoru, že mediátor, jakožto osoba, která má zprostředkovávat komunikaci a jednání rodičů, by *a priori* neměl poskytovat psychologické a jiné poradenství či psychoterapii. Důvodem může být především nedostatek odborné vybavenosti, ale také velká odlišnost průběhu mediace a terapie či poradenství. Tyto procesy se navzájem tak liší, že jejich kombinace by mohla být spíše ke škodě než k užítku.

3.1.3. Mediátor v kontaktu s nezletilým dítětem

Účast nezletilého dítěte jak na soudním řízení, tak na mediaci, má vzestupnou tendenci,

¹⁷⁶ MÁROVÁ, Anna. První setkání se zapsaným mediátorem – nedílná součást českého právního řádu. In: HOLÁ, Lenka a URBANOVÁ, Martina. Právní a sociální aspekty mediace v České republice. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 93-114. ISBN 978-80-7598-719-8.

¹⁷⁷ DOLEŽALOVÁ, Martina. Sekce ADR při ČAK apeluje na vrácení institutu „prvního setkání s mediátorem“ do věcného záměru civilního řádu soudního!. Online. Česká advokátní komora. 2020. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=18511>. [cit. 2024-02-27].

¹⁷⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 261.

¹⁷⁹ Srov. HOLÁ, Lenka. Úspěšnost smírného řešení rodinných věcí v evropském kontextu. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed.). Pocta Milaně Hrušákové. 1. Beckova edice právo. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 112. ISBN 978-80-7400-859-7. nebo WESTPHALOVÁ, Lenka, HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace, právní a sociální aspekty jejího poskytování. Právní rozhledy, 2013, č. 18, s. 618-626.

¹⁸⁰ § 8 odst. 1 písm. b) zákona o mediaci.

¹⁸¹ V případě dohody schválené soudem.

¹⁸² Srov. HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace v České republice. Op. cit. 75. s. 115., a BRZOBOHATÝ, Robin; POLÁKOVÁ, Lenka; HORÁČEK, Tomáš; VRÁBEL PORTEŠ, Veronika a HANAJOVÁ, Tereza. Op. cit. 76. s. 116.

což potvrzují i výsledky empirických studií, které zároveň potvrzují jeho prospěšnost.^{183, 184} Mezi mediátory však stále nepanuje shoda na míře účasti, nebo dokonce účasti samotné. Mediátor na rozdíl od soudu nemá zákonnou oporu v tom, že by byl oprávněn vyžadovat účast dítěte v mediaci např. pomocí výslechu nezletilého apod.¹⁸⁵ Ze začátku je rovněž důležité zmínit, že nelze klást rovnítko mezi zapojením dítěte a osobní účastí nezletilého dítěte na mediačním jednání s rodiči.^{186, 187}

Účast nezletilého na mediaci může mít mnoho podob, přičemž záleží na praxi jednotlivých mediátorů. Může se jednat o účast přímou, kdy mediátor vede rozhovor s dítětem a zjišťuje jeho pohled, obavy nebo pocity. Problémem však může být projekce tohoto názoru, která by mohla narušit v očích rodičů mediátorovu nestrannost.¹⁸⁸ Mimo to může dítě na uspořádání svého budoucího života s rodiči participovat v mediaci i nepřímou – prostřednictvím rozhovoru s dětským psychiatrem, psychologem či jiným mediátorem, který může proběhnout před samotnou mediací. Za nevhodnou nepřímou participací považují rozhovor rodičů o dítěti, protože může jít o silně subjektivní informace ze strany rodičů. Naopak za optimální bych považovala kombinaci rozhovoru dítěte s odborníkem na psychiku dítěte a „ustanovení“ advokáta dítěte pro mediaci. Rodinný mediátor tak zůstává nestranný a do mediace přílišně věcně nezasahuje, zároveň je ale zohledněn zájem nezletilého dítěte, a to skrz rozhovor, tak reprezentování advokátem.¹⁸⁹ Tento model zajišťuje nestrannost mediátora a zohledňuje zájem dítěte, ale je náročný na koordinaci a může mít znatelné finanční dopady.

Kromě existence různých forem participace je nasnadě ještě zmínit, že zapojení nezletilého dítěte

¹⁸³ BRZOBOHATÝ, Robin; POLÁKOVÁ, Lenka; HORÁČEK, Tomáš; VRÁBEL PORTEŠ, Veronika a HANAJOVÁ, Tereza. Op. cit. 76. s. 141.

¹⁸⁴ BRZOBOHATÝ, Robin, CIRBUSOVÁ, Martina. Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů. Op. cit. 100.

¹⁸⁵ Např. zjištění názoru dle § 20 odst. 4 ZŘS a § 100 odst. 3 OSŘ.

¹⁸⁶ BRZOBOHATÝ, Robin. MOŽNOSTI PARTICIPACE DĚTÍ V MEDIACI. Online. In: KUTLÍK, František (ed.). RODINNÁ MEDIÁCIA V KONTEXTE AKTUÁLNEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY. Poprad: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n. o. v spolupráci so Slovenským inštitútom pre mediáciu a Asociáciou rodinných mediátorov Slovenska, 2016, s. 17-32. ISBN 978-08-8132-159-7. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/315669154_MOZNOSTI_PARTICIPACE_DETI_V_MEDIACI_Ways_of_childrens_participation_in_mediation. [cit. 2024-02-27].

¹⁸⁷ BRZOBOHATÝ, Robin, CIRBUSOVÁ, Martina. Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů. Op. cit. 100.

¹⁸⁸ BRZOBOHATÝ, Robin; POLÁKOVÁ, Lenka; HORÁČEK, Tomáš; VRÁBEL PORTEŠ, Veronika a HANAJOVÁ, Tereza. Op. cit. 76. s. 141.

¹⁸⁹ BRZOBOHATÝ, Robin, CIRBUSOVÁ, Martina. Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů. Op. cit. 100.

může probíhat v různých momentech mediace – při přípravě (tedy před zahájením samotné mediace), v průběhu, nebo těsně před uzavřením mediační dohody.

V případě přímého kontaktu dítěte s mediátorem během rozhovoru s rodiči je obecně doporučováno, aby se nejednalo o účast na prvním mediačním jednání. Přímý kontakt nezletilého dítěte s mediátorem by měl být proveden nejprve velmi neformálně, aby mediátor zjistil, jaké rozumové vyspělosti dítě dosahuje.¹⁹⁰ Mediátor musí volit přístup odpovídající věku a vyspělosti dítěte a rozhodnout, jak pracovat s výsledky rozhovoru, protože dítě může být ovlivňováno rodiči. Protože participace dítěte by obsahovat nejen možnost nezletilého dítěte sdělit mediátorovi svůj názor, či účastnit se mediace jako takové, ale také právo být informován, je na mediátorovi, aby dítěti vysvětlil proces mediace, ale i to, proč je zjišťován jeho názor a jeho důležitost.^{191, 192}

Jak již bylo zmíněno, účast nezletilého dítěte je podmiňována souhlasem rodičů. Je obecně považováno za vhodné nejenom získat souhlas, ale i podrobněji vymezit účel účasti nezletilého dítěte.¹⁹³ Stejně důležité je, aby se svou účastí v dané formě souhlasilo i nezletilé dítě.¹⁹⁴

Ať už je zvolena jakákoliv metoda účasti nezletilého na mediaci, je mediátor povinen chránit zájem nezletilého dítěte a případné vyhovění a nevyhovění přání v mediační dohodě ze strany rodičů dítěti náležitě osvětlil.¹⁹⁵ Zde je důležité znovu zopakovat, že mediátor není soudce a není v jeho gesci, aby v mediaci jakkoliv rozhodoval. Jeví se ale jako vhodné, aby následně buď on, nebo samotní rodiče nezletilému dítěti sdělili, co si z informací od nezletilého dítěte a jeho názoru vzali.

Lze shrnout, že individuální přístup ke každému jednotlivému případu je naprosto klíčový. Nutné je samozřejmě zohlednit i důvěryhodnost informací, která se v rámci různých věkových skupin dětí značně liší. Mediátor tudíž může narazit na hranice svých schopností. V takových případech konzultuje své postupy s odborníkem, jako jsou psychologové nebo terapeuti, se kterými dlouhodobě spolupracuje.

¹⁹⁰ BRZOBOHATÝ, Robin; POLÁKOVÁ, Lenka; HORÁČEK, Tomáš; VRÁBEL PORTEŠ, Veronika a HANAJOVÁ, Tereza. Op. cit. 76. s. 141.

¹⁹¹ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 97.

¹⁹² Srov. HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace v České republice. Op. cit. 75. s. 153.

¹⁹³ Srov. HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace v České republice. Op. cit. 75. s. 153.

¹⁹⁴ BRZOBOHATÝ, Robin; POLÁKOVÁ, Lenka; HORÁČEK, Tomáš; VRÁBEL PORTEŠ, Veronika a HANAJOVÁ, Tereza. Op. cit. 76. s. 145.

¹⁹⁵ HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace v České republice. Op. cit. 75. s. 181.

3.1.4. Role mediátora v Cochemském modelu

V českém prostředí, kde se Cochemský model adaptoval, je mediátor součástí některých praxí, kde je považován za velmi důležitý článek.^{196, 197} Vzhledem k tomu, že již bylo zmíněno, kdy je možné mediátora využít v rámci řízení ve věcech péče soudu o nezletilé dítě, považují za vhodné pohovořit více o tom, jak mediátor působí v rámci interdisciplinární spolupráce ve formě Cochemského modelu.

Některé interdisciplinární týmy se opírají o spolupráci s poradnami, některé volí spíše mediátora.¹⁹⁸ Z hlediska procesu jako takového k mediaci může dojít prakticky kdykoliv, může přijít před zahájením řízení nebo po jiném soudním roku, kdy výsledky mediačního jednání např. tedy mediační dohoda, je zaslána soudu před nařízením prvního jednání. K mediátorovi se dostávají rodiče nezletilého dítěte a případně i nezletilé dítě samo i na doporučení advokáta, případně jako součást opatření ze strany OSPOD.

Mediátor může hrát výraznou roli při deeskalaci konfliktu. Jediným cílem mediace totiž nemusí být jen dosažení mediační dohody.¹⁹⁹ Pokud tedy v první fázi navštíví rodiče nezletilého dítěte OSPOD, je dle mého názoru na místě, aby do konání jiného soudního roku došlo k setkání s mediátorem.²⁰⁰ I když zásadně mediátor není primárně tím, kdo má edukovat rodiče a nabízet možnosti řešení,²⁰¹ má mediátor rozhodně prostor pro to, aby zahájil práci na zlepšení komunikace mezi rodiči a případně i efektivně vyplnil čas do konání jiného soudního roku. Prerekvizitou toho

¹⁹⁶ ROGALEWICZOVÁ, Romana a CIRBUSOVÁ, Martina (ed.). COCHEMSKÁ PRAXE V ČESKÉ REPUBLICE Sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 14. – 15. 5. 2015 v Brně. Online. Brno: Tribun EU, 2015. ISBN 978-80-263-0999-4. Dostupné z: https://www.umpod.cz/documents/35829/52618/Cochemska_praxe_v_CR.pdf/e377e357-1d35-0369-7acb-14f3f6e9abf0. [cit. 2024-03-01].

¹⁹⁷ KUTLÍK, František (ed.). MEDIÁTOR AKO SÚČASŤ INTERDISCIPLINÁRNEJ SPOLUPRÁCE PRI RIEŠENÍ RODINNÝCH SPOROV. Online. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2018. ISBN 978-80-972982-1-0. Dostupné z: https://roddinnamediacia.sk/user_files/files/Zborn%C3%ADk%20III.konferencia%20o%20RM%202018.pdf. [cit. 2024-03-01].

¹⁹⁸ METODIKA ZAVÁDĚNÍ INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE. Op. cit. 58.

¹⁹⁹ BRZOBOHATÝ, Robin; CIRBUSOVÁ, Martina; ROGALEWICZOVÁ, Romana a PFEIFFER, Magdalena. Op. cit. 8. s. 4.

²⁰⁰ I když je v Metodice zavádění interdisciplinární spolupráce (Op. cit. 58) doporučena účast na schůzce s OSPOD.

²⁰¹ Srov. „*Ne každý směr mediace je však nakloněn tomu, aby mediátor edukoval rodiče a nabízel jim možnosti, jak by mohli poměry svého nezletilého dítěte upravit.*“ Zdroj: KUTLÍK, František (ed.). MEDIÁTOR AKO SÚČASŤ INTERDISCIPLINÁRNEJ SPOLUPRÁCE PRI RIEŠENÍ RODINNÝCH SPOROV. Online. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2018. ISBN 978-80-972982-1-0. Dostupné z: https://roddinnamediacia.sk/user_files/files/Zborn%C3%ADk%20III.konferencia%20o%20RM%202018.pdf. [cit. 2024-03-01].

nicméně je dohoda mezi jednotlivými profesemi o fungování takového modelu, ale rovněž i volné kapacity mediátorů. Co se týče průběhu mediace jako takové a role mediátora při práci s nezletilým dítětem a rodiči, dovoluji si odkázat na předchozí kapitolu.

3.1.5. Rodinná mediace de lege ferenda

Z výše uvedeného pojednání o rodinné mediaci a postavení rodinného mediátora jako takového, je dle mého názoru vhodné uvažovat o následujících změnách právní úpravy.

Z hlediska rovného přístupu k alternativním metodám řešení sporů, které se ukázaly být efektivním nástrojem, je současným problémem to, že náklady na rodinnou mediaci nesou samy strany (zde rodiče nezletilého dítěte). Oproti tomu, řízení ve věcech péče soudu o nezletilé je ze zákona osvobozeno od soudního poplatku. Ve Velké Británii je rodinná mediace, ve kterém je zapojeno samotné dítě, finančně podporována, a to dotací (vouchery) až do výše 500 £.²⁰² O voucher žádají za strany samotní mediátoři. Tento model díky poměrně úzkému okruhu případu považuji za ne tolik zatěžující pro rodinné mediátory a velmi prospěšný jak pro stát, který díky finanční podpoře mediátorů uvolní ruce soudům, tak pro strany (rodiče), kterým se alespoň částečně pokryjí náklady na vyřešení dané věci. Mediátor pak těží ze zvýšené poptávky po jeho službách.

Podpora financování mediace ze státního rozpočtu České republiky by dle mého názoru mohla vést k odlehčení soudů, které by pouze schvalovaly dohody.²⁰³ Taková investice by mohla plnit funkci prevence dalších sporů v oblasti výživného, případně i zatěžování státního rozpočtu spočívající v nutnosti čerpat náhradní výživné nebo sociální dávky.²⁰⁴

I když není v České republice zavedena obligatorní mediace, což s ohledem k tomu,

²⁰² Family Mediation Voucher Scheme. Online. Family Mediation Council. 2021. Dostupné z: <https://www.familymediationcouncil.org.uk/mediation-vouchers/>. [cit. 2024-03-01].

²⁰³ Dle analýzy dostupných dat, 70 % sporů, jejichž strany využily voucher, nedošlo vůbec k soudu. Data dostupná z: Family Mediation Voucher Scheme Analysis. Online. Gov.uk. 2023. Dostupné z: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6419cd288fa8f547c7ffd692/family-meditation-voucher-scheme-analysis.pdf>. [cit. 2024-03-01].

²⁰⁴ POLÁK, Vladimír a POLÁKOVÁ, Pavla. PROJEKT INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE PŘI ROZHODOVÁNÍ O NEZLETILÝCH DĚTECH V OBVODU OKRESNÍHO SOUDU V NOVÉM JIČÍNĚ - INSPIROVÁNO COCHEMSKOU PRAXÍ. Online. In: KUTLÍK, František (ed.). MEDIÁTOR AKO SÚČASŤ INTERDISCIPLINÁRNEJ SPOLUPRÁCE PRI RIEŠENÍ RODINNÝCH SPOROV. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2018, s. 8-23. ISBN 978-80-972982-1-0. Dostupné z: https://rodinnamediacia.sk/user_files/files/Zborn%C3%ADk%20III.konferencia%20o%20RM%202018.pdf. [cit. 2024-03-01].

že v současném stavu neexistuje odpovídající trénink na zkoušky mediátora zajištěný na úrovni Ministerstva spravedlnosti, není ani vhodné, je vhodné uvažovat o revizi tohoto stavu. Institucionální příprava na zkoušky mediátora a případné navazující vzdělávání, by mohlo nejenom přilákat zájemce o výkon mediace, ale mohlo by dojít i k zajištění srovnatelné úrovně poskytovaných služeb napříč Českou republikou.

V případě Cochemského modelu je dle Poláka a Polákové problematická povinnost mlčenlivosti mediátora stanovená v § 9 zákona o mediaci. Mediátor soudu ani jiným zapojeným profesím nepodává zprávu o aktivitě stran v mediaci, což je běžnou praxí např. u rodinných poraden, a ani nemůže zodpovídat dotazy soudu a jiných orgánů.²⁰⁵ Zproštění mlčenlivosti je dle § 9 odst. 2 zákona o mediaci možné pouze pokud s tím souhlasí všechny strany sporu. Jedná se nicméně o smluvní úpravu na základě diskrece každé ze stran. V tomto ohledu by tedy také mohlo dojít k otevření debaty ohledně mlčenlivosti mediátora, která by mohla přispět k rozvoji interdisciplinární spolupráce mezi soudy a mediátory.

Obecně je možné uzavřít, že je v zájmu nezletilého dítěte, aby vztahy mezi rodiči byly korektní, a že konfrontační způsob vedení řízení před obecnými soudy takovým vztahům nepřispívá.²⁰⁶ Proto jsem toho názoru, že je třeba i zmíněnými změnami přispívat k vyššímu užívání rodinné mediace ve věcech péče o nezletilé dítě.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ Nález Ústavního soudu, sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. března 2016, bod 20.

3.2. Advokát

V následující části se zaměřím na roli advokáta v případech týkajících se péče o nezletilé dítě, a to od prvotního kontaktu s klientem až po jednotlivé aspekty Cochemského modelu a metody práva spolupráce.

Rodinná advokacie je ve své povaze specifická, podobně jako rodinná mediace. Vyžaduje od advokátů znalosti a schopnost využívání znalostí sociologie nebo psychologie, mnohdy má mezinárodní a lidskoprávní přesah.²⁰⁷ Kornel zmiňuje, že advokát v emočně vypjatých situacích může svým slušným chováním a „*chladnou hlavou*“ přispět ke zklidnění situace.²⁰⁸

3.2.1. Advokát a výkon rodinné advokacie obecně

K 6. březnu 2024 má v seznamu advokátů ČAK zaměření „rodinné právo, výchova, výživné“ zapsáno 1477 advokátů, z toho 1200 vykonává tuto praxi aktivně.²⁰⁹ Jedná se tedy o přibližně 10 % celkového počtu advokátů.²¹⁰ K rozvoji vzdělávání v oblasti rodinné advokacie a interdisciplinární spolupráce od roku 2018 funguje Unie rodinných advokátů, z. s., která slouží jako platforma pro advokáty zabývající se rodinným právem. Kromě toho spolek vydává stanoviska v různých oblastech rodinného práva.²¹¹ Spolek má okolo 150 členů.²¹²

Hlavní činností advokáta dle zákona o advokacii je poskytování právních služeb, resp. dalších úkonů, které je v souvislosti s poskytováním právních služeb povinen činit.²¹³ Kromě zákona o advokacii je advokát vázán stavovskými předpisy jako je Etický kodex a Etický kodex advokátů v Evropské unii.

Každé odvětví práva má svá specifika. Rodinná advokacie nachází specifikum ve skutečnosti, že ve velké míře pracuje s nezletilým dítětem, a to ať už přímo či nepřímo, stejně tak s jeho nejlepším zájmem. Kovářová zastává názor, že jednotlivá právní odvětví v advokacii mají rozdílný

²⁰⁷ KORNEL, Martin. Jaký advokát (ne)má praktikovat rodinné právo. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. Pocta Milaně Hrušákové. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 154. ISBN 978-80-7400-859-7.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Vlastní výpočet autorky z informací dostupných na stránkách ČAK ke dni 6. 3. 2024: Data dostupné na: <https://vyhledavac.cak.cz/?loadLastEntries=False>. [cit. 2024-03-06].

²¹⁰ Zápis ze 14. schůze představenstva České advokátní komory, která se konala ve dnech 6. – 7. února 2023. Online. cak.cz. 2023. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/zapis-ze-14--schuze-predstavenstva_web_fin.pdf. [cit. 2024-03-06].

²¹¹ Stanoviska. Online. Unie rodinných advokátů. Dostupné z: <https://www.uracr.cz/cs/stanoviska>. [cit. 2024-05-30].

²¹² Seznam členů. Online. Unie rodinných advokátů. Dostupné z: <https://www.uracr.cz/cs/seznam-clenu>. [cit. 2024-05-30].

²¹³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 5 As 34/2003 ze dne 31. května 2004.

poměr práva a psychologie (resp. jiných mimoprávních aspektů). Podle ní rodinná advokacie užívá pouze 10 % práva, zatímco zbytek tvoří měkké (mimoprávní) složky.²¹⁴ Byť se dle mého názoru nedá takto přesně kvantifikovat, kolik práva se užívá v jednotlivých právních odvětvích, je pravdou, že rodinné právo vyžaduje u advokáta velkou míru empatie, emocionální a terapeutické podpory. Mám za to, že možná lépe vystihuje rodinněprávní agendu teze, že se nutně nejedná po právní stránce náročnou oblast, ale od advokáta je vyžadována velká odolnost vůči emocionální zátěži přicházející od klienta. I z důvodu velkého emočního vypětí rodič volí zastoupení advokátem.²¹⁵ Vztah mezi advokátem a klientem v rodinněprávní problematice je poměrně specifický, kdy advokát zpravidla bude silnější stranou (díky znalosti práva a nezainteresovanosti v případě). Tento vztah každopádně vyžaduje oboustrannou důvěru.²¹⁶

Bez ohledu na výše uvedené rozdíly mezi právními odvětvími je advokát dle § 16 odst. 1 zákona o advokacii povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny, ledaže se jedná o pokyny, které jsou v rozporu s právním nebo stavovským předpisem. Při užití metod interdisciplinární spolupráce nemá být ze strany advokáta přistupováno ke konfliktním strategiím, byť by to mohlo znamenat plné prosazování oprávněných zájmů klienta.

3.2.2. První kontakt advokáta s klientem

V zásadě mohou vzniknout dvě situace: první, kdy každý rodič bude zastoupen svým advokátem, a druhá, kdy jeden advokát zastupuje oba rodiče. Zastupování více klientů jedním advokátem zákon o advokacii *prima facie* nevylučuje v případech, kdy zájmy osob, které žádají o poskytnutí právních služeb nejsou v rozporu.²¹⁷ V případě rozporu zájmů je advokát povinen poskytnutí právních služeb odmítnout. Rozpor zájmů mezi rodiči nezletilého dítěte ale reálně nastat nemusí (např. v případě, že rodiče už mají sjednanou dohodu o péči o dítě pro dobu po rozvodu a o vypořádání společného jmění a přichází k advokátovi společně pro „vyřízení formalit“ před soudem). Komentářová literatura se s odkazem na rozhodování kárné komise ČAK staví k takové formě zastupování rezervovaně, ale v určitých případech tuto možnost připouští.²¹⁸ Pokud by rozpor mezi zájmy vznikl v průběhu poskytování služeb, je advokát povinen smlouvu

²¹⁴ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Advokát a jeho klient. Wolters Kluwer, 2021, s. 214. ISBN 978-80-7676-105-6.

²¹⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Op. cit. 18. s. 169.

²¹⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MACKOVÁ, Alena, VYCHOPENĚ, Martin a kol. Advokátní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 140. ISBN 978-80-7179-248-2.

²¹⁷ § 19 odst. 1 písm. a) zákona o advokacii.

²¹⁸ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, VYCHOPENĚ, Martin, KRYM, Ladislav, PEJCHAL, Aleš a kol. Zákon o advokacii. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 128 - 133. ISBN 978-80-7179-248-2.

s klienty vypovědět.²¹⁹ S ohledem na problematičnost tohoto postupu se zaměřím na případy, kdy advokát zastupuje pouze jednoho z rodičů, jak to předpokládá Cochemský model a také metoda práva spolupráce.²²⁰

Advokáti jsou často první pomocí ve vypjatých situacích. Jak ale správně podotýká Kovářová, je velmi důležité rozlišovat situace, kdy se klient s advokátem prvně setkává – před vznikem sporu, v aktuální krizi, před vyřešením problému nebo pozdě.²²¹ Podle toho musí advokát volit nástroje, které má (ze zákona a dle stavovských předpisů) k dispozici.

Pro účely této práce bych toto dělení využila, nicméně si dovolím částečně situace upřesnit. První situací, kdy se strana sporu – klient – obrátí na advokáta může být, když se teprve rozhoduje o ukončení případně změně vztahu k druhému partnerovi (ať už manželé nebo druhovi). Zde má advokát největší možnost, jak klienta směřovat ke smírnému a klidnému řešení (pokud s takovým postojem klient již nepřišel).

Druhý moment nazývaný tzv. aktuální krize, nastává, když klient přichází s již vytvořeným řešením, a žádá advokáta o jeho realizaci. Tato situace může být emočně nejvypjatější a advokát by měl klienta ve svém jednání usměrňovat.²²²

Třetí situace, před vyřešením konfliktu, nastává, když je dohoda mezi stranami téměř uzavřena (např. v rámci mediace) nebo míří ke schválení soudu, a klient žádá advokáta o posouzení výhodnosti dohody.²²³ Zde pak poskytování právního poradenství za účelem změn podmínek dohody musí být provedeno velmi citlivě, protože druhý rodič, který advokáta nekontaktoval, toto může považovat za ohrožení a vztahy, které se po uklidnění konfliktu etablovaly, se mohou úkony advokáta opět zhoršit.²²⁴

Pokud dojde k prvnímu kontaktování advokáta např. až po rozhodnutí soudu, budeme tuto situaci posuzovat jako kontakt v 4. momentu – pozdě. V každém případě by advokát ke klientovi, a to bez ohledu na to, zda uplatňuje zásady interdisciplinární spolupráce, měl být empatický, chápavý a podporující. V každém případě by advokát nicméně neměl klienta podporovat ani

²¹⁹ § 20 odst. 1 zákona o advokacii ve spojení s § 19 zákona o advokacii.

²²⁰ METODIKA ZAVÁDĚNÍ INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE. Op. cit. 58.

²²¹ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 239.

²²² ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Op. cit. 18. s. 169.

²²³ Zde rozumějme, že advokát dosud nebyl součástí řešení konfliktu, ale jedná se o první kontakt klienta vůči advokátovi.

²²⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Op. cit. 18. s. 169.

navádět ke konfliktní strategii řešení.²²⁵

3.2.3. Oprávněný zájem klienta a nejlepší zájem nezletilého dítěte

Jak bylo zmíněno, ze zákona o advokacii plyne, že advokát má chránit a prosazovat práva a hájit oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. Oprávněný zájem vychází z hlubšího porozumění klientovi ze strany advokáta a nejedná se o jednorázový pokyn, se kterým klient k advokátovi přichází.²²⁶ V konkrétním případě, kdy klient přichází s požadavkem, že chce sepsat návrh na zahájení řízení ohledně styku s dítětem, bude jeho zájmem např. výlučná péče o nezletilé dítě. Posouzení oprávněnosti zájmu je na advokátovi, který je povinen hájit pouze oprávněné zájmy klienta a plnit pokyny, pokud nejsou v rozporu s právními nebo stavovskými předpisy.²²⁷

Speciálním případem je situace, kdy se zájem klienta nepřekrývá s nejlepším zájmem dítěte. Odborná literatura upozorňuje na povinnost advokáta informovat o kolizi zájmu klienta a nejlepšího zájmu dítěte, a to i když advokát není veřejným orgánem ve smyslu čl. 3 ÚPD.²²⁸ Pouze k upozornění přistoupí v případě, že pokyn není v rozporu s právními předpisy. Některé zdroje nicméně upozorňují na to, že advokát nesmí plnit žádné pokyny, které jdou proti nejlepšímu zájmu dítěte, protože se jedná o rozpor s ÚPD, a tudíž se jedná o pokyn, který je v rozporu s právními předpisy.²²⁹

Mimo kolize s nejlepším zájmem dítěte může dojít i k situaci, že krok dle advokáta není pro klienta prospěšný, byť není v rozporu s žádnými předpisy (právními ani stavovskými). V takovém případě je možností advokáta snažit se kvalifikovaně přesvědčit klienta, aby takový pokyn ještě zvážil. Pokud k změně názoru klienta nedojde a na takovém pokynu bude trvat, má advokát v zásadě dvě možnosti – výpověď smlouvy o poskytování právních služeb ve smyslu § 20 odst. 2 věty první zákona o advokacii, nebo pokud k narušení nezbytné důvěry nedojde, provedení pokynu.²³⁰ Unie rodinných advokátů doporučuje, aby advokát klienta korigoval a nehájil jeho práva za každou

²²⁵ Tamtéž, s. 170.

²²⁶ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Advokát a jeho klient. Wolters Kluwer, 2021, s. 159. ISBN 978-80-7676-105-6.

²²⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 245.

²²⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 236.

²²⁹ BRZOBOHATÝ, Robin; CIRBUSOVÁ, Martina; ROGALEWICZOVÁ, Romana a PFEIFFER, Magdalena. Op. cit. 8. s. 32.

²³⁰ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, VYCHOPEŇ, Martin, KRYM, Ladislav, PEJCHAL, Aleš a kol. Zákon o advokacii. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 107. ISBN 978-80-7179-248-2.

cenu.²³¹ Kovářová zmiňuje, že nejlepší rodinný odborník²³² není takový, který se svým klientem souhlasí a přisvědčuje mu ke všemu, ale ten, který myslí na nezletilé dítě a koriguje přání klienta.²³³ S tím lze souhlasit pro případ, kdy klient chce vést agresivní strategii vůči druhé straně, a je v moci advokáta deeskalovat danou situaci v mantinelech zákona o advokacii a stavovských předpisů.

Naopak může dojít i k tomu, že klient advokátovi dá pokyn, který je v rozporu s koncepcí rodičovské odpovědnosti (§ 865 a násl. OZ). Je povinností advokáta dle zákona o advokacii takový pokyn neprovádět. Praktickým příkladem může být pokyn, v jehož důsledku by mohlo být odepřeno právo nezletilého na plnohodnotnou péči obou rodičů.²³⁴

Obecně je úkolem advokáta rozlišit, zda pokyn klienta je v rozporu s právními předpisy, s nejlepším zájmem dítěte, nebo je dle názoru advokáta „pouze“ neprospěšný pro klienta, a následně volit případné kroky.

3.2.4. Role advokáta v Cochemském modelu

Cochemský model s advokáty počítá.²³⁵ Je pravda, že při snaze o interdisciplinární sesíťování, kdy má dojít k setkání zástupců všech profesí, často nedochází k přizvání právě členů advokátního stavu.²³⁶ Hlavním principem práce advokáta v Cochemském modelu je nevolení konfliktních strategií. Advokát má v Cochemském modelu ve vztahu k rodičům nezletilého dítěte 3 role. První role spočívá v tom, že advokát vede klienta ke smíru s druhým rodičem. V tomto směru ho ale spíše edukuje a nebojí se zdůraznit, že klíčem k vítězství pro všechny strany, zejména pro nezletilé dítě, je schopnost dohody rodičů. Ve své druhé roli vysvětluje svému klientovi postup Cochemského modelu, objasňuje hmotněprávní úpravu a složité právní pojmy. Může také oslovit advokáta druhého rodiče, pokud je druhý rodič zastoupen, k tomu, aby uzavřeli dohodu pro úpravu styku s nezletilým dítětem např. do prvního jednání. Pokud druhý rodič nebude advokátem zastoupen, může se pokusit navázat kontakt i napřímo.

²³¹ UNIE RODINNÝCH ADVOKÁTŮ. Stanovisko Unie rodinných advokátů č. 3/2018 ke Cochemské praxi. Online. 2018. Dostupné z: https://www.uracr.cz/data/documents/s-ura-c-3-ke-cochemske-praxi-pdf_67sfe63718ep.pdf. [cit. 2023-10-22].

²³² Kromě terapeuta, psychologa, opatrovníka zmíněn právě i advokát.

²³³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Abeceda rodinného práva. Op. cit. 77. s. 256.

²³⁴ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 236.

²³⁵ METODIKA ZAVÁDĚNÍ INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE. Op. cit. 58.

²³⁶ BRZOBOHATÝ, Robin a CIRBUSOVÁ, Martina. Manuál zavádění interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu: desatero zavádění Cochemského modelu. Online. Právo a rodina. 2019, roč. 2019, č. 4, s. 1-7. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/259961/1/2>. [cit. 2024-03-10].

Jedním z nejdůležitějších institucionálních partnerů advokáta je orgán sociálně-právní ochrany dětí. Jednou z prvních činností advokáta, poté, co ho kontaktuje klient, by mělo být navázání kontaktu s příslušným OSPOD, ať už telefonicky, e-mailem nebo osobně. Pracovníka OSPOD by advokát měl informovat o zastoupení a představách klienta, ale i druhého rodiče, pokud jsou mu známy. Toto by mělo vést především k úvodní schůzce rodičů u pracovníka OSPOD.

Je nicméně možné, že klient od advokáta bude vyžadovat omezení se pouze na podání návrhu na zahájení řízení k soudu. S variabilitou postupu počítá i manuál zavádění Cochemské praxe.²³⁷ U návrhu na zahájení řízení se má dle principů Cochemského modelu advokát omezit na nezbytný popis skutkového stavu.

Jak již bylo zmíněno v kapitole věnující se roli mediátora, je možné, že se advokát bude účastnit i mediace. Osobní účast klienta je sice nezbytná, advokát nicméně, pokud není stanoveno ve smlouvě o mediaci jinak, může být přítomen.²³⁸ Přítomnost advokáta během jiného soudního roku je samozřejmě také možná. Jádrem práce advokáta nicméně spočívá v tom, že vede svého klienta ke smírnému postoji k věci ještě předtím, než dojde k jinému soudnímu roku nebo mediaci.²³⁹

Jak již bylo řečeno, existují případy, kdy využití Cochemského modelu není vhodné. Typicky se bude jednat o akutní případy domácího násilí, ať už mezi rodiči, či mezi rodičem a nezletilým dítětem, dále i některé situace zahrnující závislosti na návykových látkách.^{240, 241} Advokát by měl tyto situace reflektovat.

3.2.5. Role advokáta v právu spolupráce

Advokáti jsou v právu spolupráce klíčovými subjekty. Jak bylo zmíněno výše, jedná se o alternativní metodu řešení sporů, která je postavena na spolupráci advokátů mezi sebou, stejně tak jako s klienty. Interdisciplinarita spočívá v zapojení odborníků v oblasti psychologie

²³⁷ MANUÁL ETABLOVÁNÍ INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE. Online. Cochem.cz. 2021. Dostupné z: <https://cochem.cz/wp-content/uploads/2021/09/MANUAL-final-cochem-bez-orez.pdf>. [cit. 2024-05-10].

²³⁸ SVATOŠ, Martin. Mýty a fakta o prvním setkání s mediátorem, aneb všechno, co jste o mediaci chtěli vědět, ale báli jste se zeptat. Bulletin advokacie, 2013, č. 11, s. 48-50.

²³⁹ MANUÁL ETABLOVÁNÍ INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE. Online. Cochem.cz. 2021. Dostupné z: <https://cochem.cz/wp-content/uploads/2021/09/MANUAL-final-cochem-bez-orez.pdf>. [cit. 2024-05-10].

²⁴⁰ Srov. VAŠÁTKOVÁ, Martina. Právo spolupráce v rodinněprávních věcech. Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. Dostupné z: https://theses.cz/id/75csmq/Diplomov_prce_Vatkov_Martina.pdf. [cit. 2024-05-10].

²⁴¹ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 282.

nebo psychoterapie, u finančních záležitostí pak odborníků v oblasti finančního poradenství.

Při práci s technikami a metodami práva spolupráce je z hlediska zákonné úpravy možné postupovat částečně dle zákona o mediaci,²⁴² ve zbytku je nicméně nutné využít analogii zákona.²⁴³ V zásadě je možné k právu spolupráce přistoupit ve většině fází řešení sporů, jak byly zmíněny v kapitole 3.2.2. – před vznikem sporu, v aktuální krizi nebo před vyřešením problému.

Osobní předpoklady advokáta aplikujícího právo spolupráce se nijak zvlášť neliší od předpokladů pro advokáta vykonávající rodinnou advokacii. Jedná se především o empatii, nekonfliktnost, zdvořilost, trpělivost. Kromě toho je uváděno, že by advokát měl volit diplomatický přístup.²⁴⁴ Profesními aspekty při uplatňování práva spolupráce je samozřejmě povinnost advokáta být zapsán v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou. Vhodné by pro advokáta kromě studia principů práva spolupráce byla i účast na některém z kurzů zaměřeného na právo spolupráce. V současné době je nicméně kurzů pořádáno pomálu, byť dříve ČAK nebo Evropský institut pro smír, mediaci a rozhodčí řízení, o. p. s. vypisoval kurzy na toto téma.²⁴⁵

Advokát musí pečlivě vybírat případy, které jsou vhodné k využití práva spolupráce, a kde má tedy cenu klientovi nabídnout možnost čtyřstranně vyjednávat. Z pravidla č. 14 Vzorových pravidel pro právo spolupráce ve Spojených státech je advokát povinen posoudit vhodnost metody a dle pravidla č. 15 i zjistit od svého klienta, zda ve vztahu mezi klientem a druhou stranou docházelo k násilí nebo nátlaku. Dle pravidla č. 13 je advokát bez ohledu na svou stavovskou mlčenlivost povinen hlásit jakékoliv násilí nebo zanedbání na dítěti nebo dospělém.²⁴⁶

Zásadním problémem, který vidím v aplikaci metody práva spolupráce v České republice, je jeho nerozšířenost. V situaci, kdy jeden z advokátů by rád praktikoval metodu práva spolupráce, ale advokát druhého z rodičů nemá v této metodě potřebnou praxi,²⁴⁷ není vhodné, aby tento

²⁴² Např. ustanovení o procesu vyjednávání.

²⁴³ HOLÁ, Lenka a HRNČÍŘÍKOVÁ, Miluše. Mimosoudní metody řešení sporů: vysokoškolská učebnice. Student Leges. Praha: Leges, 2017. s.143. ISBN 978-80-7502-246-2.

²⁴⁴ MOSTEN, Forrest S. Collaborative divorce handbook: helping families without going to court. San Francisco: Jossey-Bass, 2009, s. 154. ISBN 978-0470395196. In: VAŠÁTKOVÁ, Martina. Právo spolupráce v rodinněprávních věcech. Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. Dostupné z: https://theses.cz/id/75csmq/Diplomov_prce_Vatkov_Martina.pdf. [cit. 2024-05-10].

²⁴⁵ Na webových stránkách ČAK nejsou ke dni 7.3.2024 uvedeny žádné semináře ani školení.

²⁴⁶ Vzorový zákon práva spolupráce (USA). Dostupné z: <https://www.uniformlaws.org/viewdocument/final-act-101210?CommunityKey=fdd1de2f-baea-42d3-bc16-a33d74438eaf&tab=librarydocuments> [cit. 2024-05-10].

²⁴⁷ V tomto případě se dá za vhodnou praxi považovat i mediační výcvik, nicméně vhodnější jsou samozřejmě i nad rámec toho specializovaná školení či kurzy věnující se collaborative law.

advokát právní služby poskytoval.^{248,249} Pokud jsou oba advokáti znalí práva spolupráce, je možné, aby společně s klienti uzavřeli čtyřstrannou smlouvu o právu spolupráce (collaborative law participation agreement). O tom, co smlouva obsahuje, již bylo pojednáno v kapitole 1.3.2, tudíž v tomto ohledu pouze popíšu až následnou roli advokátů v procesu vyjednávání.

Na jednání, kde jsou přítomni klienti a jejich advokáti, probíhá diskuze nad předem odsouhlasenými tématy. Agendu je možné rozšiřovat podle potřeby. Závěrečná dohoda může upravovat nejen podmínky péče o nezletilé dítě, ale i majetkové vztahy mezi rodiči pro účely rozvodu manželství. Během jednání má klient možnost s advokátem cokoliv konzultovat, ať už se jedná o možnosti, rizika, případně důsledky. Advokáti vedou své klienty k transparentnímu a komunikativnímu procesu.

Advokát se zaměřuje na klienta více než při běžném vyjednávání, přičemž klient aktivně participuje.²⁵⁰ Výzkum ukazuje, že klienti cítí potřebu mít vedle sebe během vyjednávání odborníka na právo a jeho podporu, proto pokud by respondenti měli možnost volby, zvolili by spíše metodu práva spolupráce než rodinnou mediaci.²⁵¹

Dle názoru Rogalewiczové může participace dítěte dostat advokáta do dilematu při prosazování řešení. Nicméně správně zvolená forma participace, může významně přispět k dosažení dohody, která respektuje potřeby a práva dítěte.²⁵² Participace nezletilého je dle mého názoru rozhodně namístě i v právu spolupráce a je možné analogicky využít způsoby participace, jako je tomu v mediaci. Zahraniční zdroje počítají s přizváním dětského psychologa nebo terapeuta, který s dítětem provede rozhovor a následně tlumočí názor nezletilého dítěte při společném jednání.²⁵³

Závěrečnou dohodu sepisují oba advokáti ve vzájemné spolupráci. Metoda práva spolupráce může ale skončit jinak než dohodou stran. Pokud se jedna ze stran rozhodne podat návrh na zahájení řízení k soudu, případně pokud byl soudem nařízen tzv. klid řízení²⁵⁴ a jeden z účastníků navrhl pokračování řízení, vyjednávání končí.²⁵⁵ Vyjednávání je ale obecně dobrovolné,

²⁴⁸ Čl. 8 Etického kodexu advokáta.

²⁴⁹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Op. cit. 18. s. 258.

²⁵⁰ HEALY, Connie. Op. cit. 15. s. 119-134.

²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Op. cit. 18. s. 260.

²⁵³ HEALY, Connie. Op. cit. 15. s. 119-134.

²⁵⁴ § 474 ZŘS ve spojení s § 110 OSŘ.

²⁵⁵ Jak zmiňuje i § 5 písm. d) vzorového zákona o právu spolupráce.

a proto ke skončení jednání může dojít z jakéhokoliv důvodu nebo bez udání důvodu.

Pravidla neslučitelnosti zastupování advokáta, který se podílel na vyjednávání dle práva spolupráce, je ve Vzorovém zákoně o právu spolupráce obdobná jako v § 8 odst. 2 zákona o mediaci. V tomto případě ani jeden advokát nesmí po neúspěšném skončení vyjednávání zastupovat jakoukoliv stranu v řízení před soudem.

V případě podpisu dohody klienty advokátů je cesta téměř u konce. Pokud rodiče nezletilého dítěte jsou manžely, nechají dohodu o úpravě poměrů k nezletilému dítěti ještě schválit soudem.^{256, 257}

Celkově vzato je možné uzavřít, že role advokáta v právu spolupráce má svá specifika a je rozdílná oproti Cochemskému modelu a samozřejmě i běžnému zastupování klienta v rodinněprávních případech před soudem.

3.2.6. Role advokáta de lege ferenda

V této části bych se pozastavila nad možnými legislativními změnami, které by dle mého názoru bylo vhodné implementovat. V případě advokátů a advokátních koncipientů by bylo dle mého názoru vhodnější se, spíše než na legislativní změny, zaměřit na rozvoj specializačních kurzů a vzdělávání.²⁵⁸

Skutečnost, že metoda práva spolupráce není v České republice upravena na zákonné úrovni, je politováníhodná, ale zatím taková úprava není vzhledem k četnosti užití této metody potřebná. Absence regulace mediace byla problematická, protože neexistoval žádný právní rámec pro proces mediace ani pro profesi mediátora. Zákon o advokacii metodu práva spolupráce sice neupravuje, ale ani ji nezakazuje. V rámci metody práva spolupráce se zdá být problémem, že ne mnoho advokátů ji ve zmíněné podobě aplikuje. Byť je zřejmé, že dochází k vyjednávání mezi advokáty, což předpokládá i Etický kodex,²⁵⁹ není tak časté, že by běžně docházelo k čtyřstranným jednáním ve spolupráci s psychologem či jinými odborníky.

Byť se může zdát nadbytečné připomínat, že advokát, stejně tak jako mediátor, není terapeut, není ani psycholog ani rodinný poradce, za léta praxe se advokát dostává do emočně náročných

²⁵⁶ § 757 OZ.

²⁵⁷ HEALY, Connie. Op. cit. 15. s. 119-134.

²⁵⁸ Např. pozvánka na seminář ČAK: <https://www.cak.cz/assets/kalendar-akci/pozvanka-21-4-2022---online-seminar.pdf>, v roce 2023 plánované semináře na: <https://advokatnidenik.cz/2023/07/31/na-problematiku-rozvodu-se-zameri-dvojice-podzimnich-seminaru/>.

²⁵⁹ Článek 11 Etického kodexu.

a vypjatých situací, kdy jako právník pomoci nemůže, ale stane se klientovou mentální oporou. Je doporučováno, aby advokát, který se věnuje rodinnému právu, měl základní znalosti psychologie, fungování mezilidských vztahů a vyjednávání.²⁶⁰ Osobně bych se přiklonila spíše k tomu, aby měl v těchto oblastech praktické dovednosti než znalosti. Nabídka kontinuálního vzdělání by v ideálním případě měla přicházet ze strany ČAK, byť iniciativa jednotlivých advokátů v sebevzdělávání je také zásadní. K tomuto stojí za to dodat, že by bylo vhodné pořádat i interdisciplinární školení, kde by mohly jednotlivé profese získat více úhlů pohledu na dané problémy, a díky tomu zavádět interdisciplinární spolupráce ve svých praxích.²⁶¹

Pokud se na chvíli zastavíme u možností zlepšení u Cochemského modelu, u Okresního soudu v Novém Jičíně byly snahy o informování potenciálních klientů o tom, kteří advokáti praktikují Cochemský model. Iniciativa se ale nesetkala s dobrou reakcí u České advokátní komory, která kritizovala především podpis prohlášení, který byl podmínkou pro zápis vedený Okresním soudem v Novém Jičíně.^{262, 263} V současné situaci je na samotných advokátech, aby např. na svých webových stránkách sami deklarovali, že se hlásí k některé z interdisciplinárních metod.

Mám za to, že je možné vytvořit seznam advokátů praktikujících Cochemský model bez legislativních změn. Zároveň jsem ale toho názoru, že by seznam neměl vést soud, ale tato snaha by měla vzejít z řad rodinných advokátů – např. Unie rodinných advokátů nebo lépe ČAK.

Konečně je možné shrnout, že role advokáta v rámci metod interdisciplinární spolupráce je zásadní, a to jak ve smyslu poskytování právního poradenství, ale i vyjednávání a edukace klienta.

²⁶⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Op. cit. 18. s. 171.

²⁶¹ Snaha dochází např. ze strany Justiční akademie pro justiční zaměstnance a soudce.

²⁶² POLÁK, Vladimír, WESTPHALOVÁ, Lenka. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. Právní rozhledy, 2018, č. 7, s. 240-248.

²⁶³ Např. v rámci zavádění Cochemského modelu u Okresního soudu v Novém Jičíně měl být na webových stránkách soudu uveden seznam advokátů, kteří se hlásí k tomuto prohlášení: „*Seznámil jsem se s principy vedení řízení a rozhodování Okresního soudu v Novém Jičíně ve věcech péče o nezletilé a zavazuji se, že v těchto řízeních nebudu využívat konfliktní strategie. Při sepsání návrhu na zahájení řízení se omezím na nezbytný popis skutkového stavu.*“ Srov. Tamtéž.

3.3. Pracovník OSPOD

O orgánu sociálně-právní ochrany dětí bylo již pojednáváno v kapitole 2.2.2., kde byla vymezena jeho základní činnost a dvojí role – opatrovníka nezletilého dítěte a role orgánu veřejné moci jako zprostředkovatele řešení rodičovského konfliktu.²⁶⁴ V této kapitole se zaměřím spíše na působení OSPOD na rodiče, nezletilé dítě a detailněji popíšu roli OSPOD v Cochemském modelu.

Pracovníci OSPOD jsou sociálními pracovníky ve smyslu § 109 a násl. ZSS. Na ně jsou kladeny odborné požadavky – vyžaduje se vyšší odborné vzdělání nebo vysokoškolské vzdělání v (pod)oblastech sociální práce či pedagogiky. Tento požadavek je racionální, vzhledem k úzkému kontaktu s nezletilými dětmi a různými sociálními situacemi rodin. Kromě toho je z důvodu povahy dané práce vhodné, stejně tak jako u rodinných mediátorů a advokátů, aby pracovníci OSPOD byli empatičtí, trpěliví a schopni komunikace.

V následujících podkapitolách bude pojednáváno především o roli pracovníka OSPOD v Cochemském modelu, neboť v rodinné mediaci ani v metodě práva spolupráce se s pracovníkem OSPOD v zásadě nepočítá.

3.3.1. OSPOD a rodiče nezletilého dítěte

Primárním subjektem zájmu OSPOD je nezletilé dítě.²⁶⁵ Proto je právem a povinností OSPOD pracovat s rodiči nezletilých dětí. Rodiče samotní se mohou obrátit na OSPOD s žádostí o pomoc týkající se nezletilého dítěte, a podle Rogalewiczové ideálně společně.²⁶⁶ To ale většinou neodpovídá realitě, protože na OSPOD se obrací pouze jeden z rodičů. Motivací může být snaha získat výhodnější postavení než druhý rodič.²⁶⁷ Pracovník OSPOD má však povinnost být neutrální.²⁶⁸ Ježek tvrdí, že se rodiče v praxi na OSPOD obracejí, aby orgán vyřešil jejich konflikt, což vede k mylné představě o neutralitě a rozhodovací pravomoci. Tato zkreslená představa

²⁶⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Orgán sociálně-právní ochrany dětí jako kolizní opatrovník dítěte. *Právní rozhledy*. 2015. č. 20, s. 713-719.

²⁶⁵ BRZOBOHATÝ, Robin; CIRBUSOVÁ, Martina; ROGALEWICZOVÁ, Romana a PFEIFFER, Magdalena. *Op. cit.* 8. s.118.

²⁶⁶ ROGALEWICZOVÁ, Romana; CILEČKOVÁ, Kateřina; KAPITÁN, Zdeněk; DOLEŽAL, Martin a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 64, marg. č. 16. ISBN 978-80-7400-713-2.

²⁶⁷ Tamtéž.

²⁶⁸ O možnosti využití institutu podjatosti viz JEŽEK, Martin. Zamyšlení nad nestranností sociálních pracovníků OSPOD. *Online. Právo a rodina*. 2022, roč. 2022, č. 4, s. 6. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/305022/1/2>. [cit. 2024-03-10].

může způsobit, že pokud pracovník OSPOD nepostupuje podle představ jednoho z rodičů, je automaticky považován za zaujatého. Úkolem OSPOD je však najít řešení, které zohledňuje zájem dítěte a co nejméně zasahuje do zájmů rodičů.^{269, 270}

OSPOD má povinnost pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, zejména z hlediska posouzení, zda se jedná o ohrožené dítě. OSPOD případně poskytuje pomoc rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte a přijímá opatření podle § 9a ZOSPOD.

Jedním z nástrojů, které OSPOD vůči rodičům může využít, je tzv. řízený rozhovor. Ten je využíván i v rámci Cochemského modelu, kde primárně slouží k informování o celém procesu interdisciplinární spolupráce. I v případě, že se postupuje „běžnou“ cestou, je řízený rozhovor s oběma rodiči vhodné využít, a to jako první pomoc při deeskalaci konfliktu. Takový rozhovor zachytí případy, které je možné vyřešit bez intervence dalších aktérů, a tím přispívá k větší efektivitě.²⁷¹ Naopak neefektivní a proti pravidlům dobré praxe je provedení rozhovoru s každým rodičem zvlášť, což je ale dle některých zdrojů stále pravidlem.^{272, 273} Ideálním výsledkem rozhovoru s oběma rodiči je dohoda dalšího postupu – podání návrhu na zahájení řízení k soudu, první setkání s mediátorem nebo např. rodinné poradenství.

OSPOD má vůči rodičům poměrně specifické postavení, protože má dle § 12, § 13 a § 13a ZOSPOD právo ukládat účast na odborné pomoci a výchovná opatření. Možnost OSPOD nařídít účast na odborné pomoci, případně první setkání s mediátorem, pokud tak rodiče nečiní na doporučení, může být vhodná u rodičů nezletilého dítěte, kteří se snaží konfliktu vyhnout, a nechtějí převzít odpovědnost za rozhodování o budoucí péči o nezletilé dítě.

Pracovník OSPOD by zásadně neměl pomáhat pouze jednomu z rodičů s přípravou návrhu na zahájení řízení u soudu. Pokud o pomoc požádá jeden z rodičů, měl by pracovník přípravu návrhu provést pouze v přítomnosti obou rodičů, přičemž by se samozřejmě mělo jednat společný návrh.²⁷⁴

²⁶⁹ Tamtéž.

²⁷⁰ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Abeceda rodinného práva. Op. cit. 77. s. 110.

²⁷¹ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 228.

²⁷² Tamtéž.

²⁷³ NOVÁKOVÁ, Markéta. Metodika pro opatrovnická řízení cochemského typu. Online. Akademický ústav Karviná. 2019. Dostupné z: https://www.akademickyustav.cz/domains/akademickyustav.cz/wp-content/uploads/2019/10/metodika_opatrovnickeho_rizeni_cochemskeho_typu.pdf. [cit. 2024-03-10].

²⁷⁴ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s.

Celkově se tedy zdá, že pracovník OSPOD má hybridní roli. Částečně má působit terapeuticky, je schopen poskytnout rodičům poradenství. Tam, kde odbornost pracovníka OSPOD končí, začíná role orgánu veřejné moci. Kromě toho může částečně suplovat i právní poradenství, byť samozřejmě nezastupuje rodiče u soudu, pomoc se sepsáním návrhu na zahájení řízení je možné považovat za právní službu.²⁷⁵

V nauce probíhají diskuze o tom, že OSPOD je spíše „*asistentem soudu, než asistentem dítěte*“.²⁷⁶ Naráží se především na to, že soudy využívají OSPOD především pro šetření v rodině nezletilého dítěte.²⁷⁷ Na toto šetření se názory různí. Odborníci na interdisciplinární spolupráci tvrdí, že je tento úkon soudem, resp. OSPOD, nadužíván a přikládá se mu až moc velká váha.²⁷⁸ Kotrady a Šťastný argumentují tím, že tzv. sociální šetření volí soudci z důvodu efektivity a že za současného stavu počtu soudců není možné, aby docházelo k ohledání na místě dle § 130 OSŘ. K tomu dodávají, že soudy ke zprávám od OSPOD přihlíží jako je každému jinému důkazu, účastníci řízení se k takovému důkazu mají možnost se vyjádřit.²⁷⁹ Komentářová literatura z druhé strany namítá, že soud by měl „*zjistit názor od OSPOD vždy*“, a to i když není jmenován OSPOD opatrovníkem.²⁸⁰ Dle mého názoru by se mělo k tomuto úkonu přistupovat pouze při pochybnostech o schopnostech rodičů se postarat o nezletilé dítě, a to v souvislosti se zásahem do práva na soukromí garantovaného na ústavní úrovni.

3.3.2. OSPOD a nezletilé dítě

OSPOD se značně podílí na realizaci práv nezletilého dítěte před soudem. Ve většině případů je jmenován opatrovníkem v řízení před soudem právě OSPOD, kde ho zastupuje a prosazuje jeho

230.

²⁷⁵ Tamtéž.

²⁷⁶ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. O roli kolizního opatrovníka dítěte v soudním řízení o péči, respektive o úpravě poměrů dítěte. Online. Epravo.cz. 2020. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-rolu-kolizniho-opatrovnika-ditete-v-soudnim-rizeni-o-peci-respektive-o-uprave-pomeru-ditete-110853.html>. [cit. 2024-03-10].

²⁷⁷ Jedná se o seznámení sociálního pracovníka OSPOD s podmínkami, ve kterých žijí rodiče dítěte, dítě samotné. Zpráva ze tzv. sociálního šetření obsahuje i informace jako zpráva ze školského zařízení, které dítě navštěvuje aj.

²⁷⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 228. a HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. O roli kolizního opatrovníka dítěte v soudním řízení o péči, respektive o úpravě poměrů dítěte. Online. Epravo.cz. 2020. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-rolu-kolizniho-opatrovnika-ditete-v-soudnim-rizeni-o-peci-respektive-o-uprave-pomeru-ditete-110853.html>. [cit. 2024-03-10].

²⁷⁹ KOTRADY, Pavel., ŠŤASTNÝ, Petr. Ještě k roli orgánu sociálně-právní ochrany dětí jako procesního opatrovníka v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé. Právo a rodina, 2018, č. 8.

²⁸⁰ SVOBODA, Karel. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. Op. cit. 113. s. 1033-1036.

zájmy podle § 469 odst. 1 ZŘS.²⁸¹

Provedení rozhovoru s nezletilým dítětem je naprosto zásadní ke zjištění jeho názoru. Tohoto názoru má pracovník OSPOD dbát. Bez toho, aniž by byl zjištěn jeho názor, není možné posoudit jeho nejlepší zájem.²⁸² Sám pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí musí volit způsob, jakým bude s nezletilým dítětem komunikovat.²⁸³ Rozhovor může být proveden jak na pracovišti OSPOD, tak např. v prostředí dítěti více známém, jako je např. školské zařízení. Často probíhá i v bydlišti dítěte, a to z důvodu návštěvy dítěte pracovníkem OSPOD v jeho obydlí. Nutno dodat, že ideální je, pokud je tento rozhovor veden bez účasti třetích osob, resp. minimálně bez přítomnosti rodičů nezletilého dítěte. V rámci rozhovoru by pracovník OSPOD měl zpočátku sdělit nezletilému dítěti základní informace o dané věci a zároveň sdělit, proč je jeho názor důležitý.²⁸⁴ Pokud pracovník OSPOD vyhotovuje zprávu o poměrech dítěte pro soud, bude muset často vyvažovat mezi nejlepším zájmem dítěte a jeho přáním. Při vzniku takové kolize by pracovník OSPOD měl při vyhodnocování zprávy podrobněji odůvodnit, proč nebere názor dítěte za souladný s jeho nejlepším zájmem, resp. proč názor a přání dítěte nebral jako vodítko ke zjištění jeho nejlepšího zájmu.²⁸⁵

Budou existovat i případy, kdy dítě bude odmítat jakoukoliv spolupráci. Do rozhovoru by nemělo být nezletilé dítě nuceno.²⁸⁶ Pokud ale nezletilé dítě nespolupracuje, měl by pracovník OSPOD kontinuálně (i když jednostranně) komunikovat a informovat ho o vývoji věci, ledaže je v rámci interdisciplinární spolupráce dohodnuto, že tak činí přímo soudce. U aktivit, jako je komunikace s nezletilými, přichází samozřejmě na mysl i problém kapacit a přetížení pracovníků OSPOD. V dnešní době mají pracovníci OSPOD nicméně k dispozici mnoho nástrojů, jak dítěti předat potřebné informace. Může se jednat o webové stránky, leporela či aplikace.²⁸⁷ Povinnost

²⁸¹ Jedná se o opatrovnictví pro řízení – procesní – nikoliv opatrovnictví hmotněprávní. Srov. ROGALEWICZOVÁ, Romana; CILEČKOVÁ Kateřina; KAPITÁN, Zdeněk; DOLEŽAL, Martin a kol. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 149, marg. č. 1. ISBN 978-80-7400-713-2.

²⁸² WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 85.

²⁸³ Techniky, které je možné využívat např. v: KNETLOVÁ, Zlata. Praktické techniky zapojení dětí do rozhodovacích procesů. Online. Pravonadeství.cz. 2016. Dostupné z: <https://www.pravonadestvi.cz/files/files/Prakticke-techniky-zapojeni-deti-do-rozhodovacich-procesu.pdf>. [cit. 2024-03-10].

²⁸⁴ K tomu čl. 12 ÚPD a § 8 odst. 3 ZOSPOD nebo § 867 odst. 1 OZ.

²⁸⁵ Analogicky náleží Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1318/22-2 ze dne 12. června 2023.

²⁸⁶ KNETLOVÁ, Zlata. Praktické techniky zapojení dětí do rozhodovacích procesů. Online. Pravonadeství.cz. 2016. Dostupné z: <https://www.pravonadestvi.cz/files/files/Prakticke-techniky-zapojeni-deti-do-rozhodovacich-procesu.pdf>. [cit. 2024-03-10].

²⁸⁷ NOVÁKOVÁ, Markéta. Metodika pro opatrovnícká řízení cochemského typu. Online. Akademický ústav Karviná.

informovat nezletilé dítě ze strany kolizního opatrovníka vychází z § 20 odst. 3 ZŘS společně s hmotněprávním ustanovením § 867 OZ.

Pokud se soud rozhodne, že nebude požadovat přímý rozhovor s dítětem na jednání, může pak sloužit tlumočený názor OSPOD jako vodítko pro rozhodování soudu. Slyšení dítěte soudem by mělo být pravidlem a není vázáno pouze na zákonnou hranici 12 let.^{288, 289} Ustanovení § 100 odst. 3 věta třetí OSŘ, které lze užít díky § 1 odst. 3 ZŘS, dává soudu možnost zjišťovat názor dítěte prostřednictvím třetích osob pouze ve výjimečných případech. Konečně jsem toho názoru, že i když je názor dítěte zjišťován přímo soudem, je na místě, aby kolizní opatrovník (zde OSPOD) provedl zjištění názoru, protože jen tak může účinně chránit zájem nezletilého v řízení.²⁹⁰

3.3.3. Specifika role OSPOD v Cochemském modelu

OSPOD v Cochemském modelu zastává roli partnera rodičů.²⁹¹ Na společné schůzce s rodiči, která se může konat jak před počátkem řízení před soudem, tak po jeho zahájení, je informuje o časové souslednosti celého procesu. V Cochemském modelu se u OSPOD, jakožto opatrovníka nezletilého dítěte, očekává, že bude využívat i své pravomoci, které mu dává zákon jako orgánu veřejné moci.

Pracovník OSPOD může před počátkem částečně suplovat roli advokáta, a to především sepsáním návrhu na zahájení řízení. Soud po zahájení řízení jmenuje nezletilému dítěti opatrovníka – nejčastěji OSPOD. V případech, kdy rodiče nezletilého dítěte ještě na společné schůzce u OSPOD nebyli, soud vyzývá rodiče, aby si takovou schůzku před absolvováním jiného soudního roku domluvili.²⁹²

Na společné schůzce je role pracovníka OSPOD především edukační. Je vhodné, aby se nejednalo

2019. Dostupné z: https://www.akademickyustav.cz/domains/akademickyustav.cz/wp-content/uploads/2019/10/metodika_opatrovnickeho_rizeni_cochemskeho_typu.pdf. [cit. 2024-03-10].

²⁸⁸ Usnesení Ústavního soudu ve věci sp. zn. IV. ÚS 3305/13 ze dne 15. října 2014, Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3304/13 ze dne 19.2.2014, Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1002/19 ze dne 9. října 2019.

²⁸⁹ § 867 odst. 2 OZ.

²⁹⁰ Komentářová literatura mluví o účinném kontaktu kolizního opatrovníka s nezletilým dítětem. Srov. SVOBODA, Karel. Občanský soudní řád: komentář. Online. 3. vydání. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2021. § 100. ISBN 978-80-7400-828-3.

²⁹¹ METODIKA ZAVÁDĚNÍ INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE. Op. cit. 58.

²⁹² WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 228.

o monolog. Je možné využít edukačních videí, edukačních portálů atd.²⁹³ Pracovník OSPOD může také působit jako zprostředkovatel diskuze, čímž se snaží vytvořit prostředí pro uzavření alespoň prozatímní dohody. Edukace a zprostředkování komunikace mezi rodiči má společně směřovat k deeskalaci sporu. Pracovník OSPOD komunikuje i s právními zástupci stran, kteří mohou připomínkovat dohody rodičů vzniklé na společné schůzce.

V Cochemském modelu se typicky neprovádí šetření v rodině, které je považováno ve většině případů za kontraproduktivní. Provedeno je pouze v případě, kdy existují ze strany soudu či OSPOD pochyby o rodičovských kompetencích.

3.3.4. Práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí de lege ferenda

Kromě přetížení sociálních pracovníků OSPOD je odbornou literaturou kritizována zmiňovaná dvojí role OSPOD, přičemž navrhovaných řešení je hned několik.²⁹⁴ Prvním řešením inspirovaným anglickou úpravou je svěřit roli opatrovníka advokátovi. Advokát by byl v plné formě procesním opatrovníkem dítěte a spolupracoval by jak s dítětem, tak s OSPOD.²⁹⁵ Výhodou přenesení výkonu opatrovnictví na třetí subjekty – např. advokáty – by mohla být menší nákladnost takového řešení pro stát.

Ústavní soud se vyjadřoval k opatrovníkovi nezletilého dítěte ve sporném řízení a dodal, že pokud soud ustanovuje dítěti jako straně sporného občanskoprávního řízení opatrovníka, měl by to být advokát s ohledem na nejlepší zájem dítěte.²⁹⁶ I když řízení ve věcech péče soudu o nezletilé dítě není sporným řízením, advokát nezletilého dítěte by mohl být vhodnou volbou i pro zvláštní řízení soudní.

V případě vytvoření nového aparátu – čistě opatrovníckého orgánu – by se dalo uvažovat o několika variantách. Nejrealističtější je vznik nového odboru v rámci obecního úřadu s rozšířenou působností. Tento orgán by se zaměřoval na práci se samotným dítětem pro účely řízení a nefiguroval by v případném konfliktu rodičů nebo úkonů před začátkem řízení. Mezi OSPOD a tímto nově vytvořeným opatrovníckým orgánem by pak mohla probíhat

²⁹³ NOVÁKOVÁ, Markéta. Metodika pro opatrovnícká řízení cochemského typu. Online. Akademický ústav Karviná. 2019. Dostupné z: https://www.akademickyustav.cz/domains/akademickyustav.cz/wp-content/uploads/2019/10/metodika_opatrovnickeho_rizeni_cochemskeho_typu.pdf. [cit. 2024-03-10].

²⁹⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Op. cit. 18. s. 166.

²⁹⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Orgán sociálně-právní ochrany dětí jako kolizní opatrovník dítěte. Právní rozhledy, 2015, č. 20, s. 713-719.

²⁹⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3304/13 ze dne 19. února 2014.

komunikace velmi jednoduše, např. na společných poradách nebo při individuálních konzultacích.

Vytvoření samostatného orgánu opatrovníka dítěte, nebo alespoň outsourcing této povinnosti na externí subjekty, by mohl zajistit uvolnění kapacit OSPOD pro řešení ostatní zákonem předvídané agendy a zároveň plné zajištění práv dítěte před soudem.

Dále u Cochemského modelu je třeba zmínit, že práva a povinnosti OSPOD v souvislosti s výkonem opatrovnictví pro řízení nejsou nikde zákonně ani metodicky upravena, na což upozorňuje Cirbusová a Brzobohatý.²⁹⁷ Lze shrnout, že byť míří Cochemský model na zefektivnění celého procesu, na převzetí odpovědnosti ze strany rodičů za rozhodnutí o budoucích poměrech svých, bylo by vhodné provést určité legislativní změny, např. k zavedení pravomoci sepsat dohodu rodičů na jejich společném setkání. Změny by práci s nezletilým dítětem, ale i rodiči dle Cochemského modelu, uvedly do souladu se zákonem.

²⁹⁷ Příkladem může být např. sepisování dohod v rámci společného setkání OSPOD s rodiči. Srov. BRZOBOHATÝ, Robin a CIRBUSOVÁ, Martina. Manuál zavádění interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu: desatero zavádění Cochemského modelu. Online. Právo a rodina. 2019, roč. 2019, č. 4, s. 1-7. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/259961/1/2>. [cit. 2024-03-10].

3.4. Soudce

Kapitola 2 této práce se týkala procesních úkonů, které je možné od soudu v řízení očekávat, principů řízení a toho kdo v řízení vystupuje jako účastník. Tato kapitola se bude věnovat konkrétněji roli a nástroji soudce v interdisciplinární spolupráci. S ohledem na výběr forem interdisciplinární spolupráce v této práci, se bude nejčastěji jednat o Cochemský model. Soudce, který vede řízení s použitím interdisciplinárních metod, má sice mocenskou – autoritativní – roli, ale s ohledem na svou funkci ho můžeme považovat i za mentora rodičů nezletilého dítěte. Zmíněno bude ale i vzdělávání soudců a justičních zaměstnanců, neboť v posledních letech docházelo v této oblasti ke změnám. V této kapitole se rovněž budu věnovat připravovaným legislativním změnám řízení o rozvod manželství, které by dle návrhu mělo být spojeno s řízením ve věcech péče o nezletilé dítě.

3.4.1. Vzdělávání soudců v rodinněprávní agendě

Vzdělávání soudců v rodinněprávní oblasti je dlouhodobým tématem jak vedení soudů, Justiční akademie, tak i Výboru pro práva dítěte, poradního orgánu Vlády ČR.²⁹⁸ S ohledem na měnící se nároky na soudce vlivem zahraničních přístupů (příkladem může být tzv. „problem-solving justice“), nebo poptávkou po užívání interdisciplinárních nebo psychoterapeutických technik, se klade stále větší důraz na vzdělávání soudců, asistentů a dalších zaměstnanců soudu.

Soudce je odpovědný za prohlubování svých odborných právních a jiných znalostí potřebných pro řádný výkon funkce.²⁹⁹ Tato zákonná povinnost je obecná a není navázána na účasti na vzdělávacích akcích Justiční akademie. Soudce se vzdělává podle svého uvážení, individuálně nebo právě na vzdělávacích akcích.³⁰⁰ Justiční akademie zařizuje vzdělávací akce ve formě seminářů, workshopů jak pro soudce, tak i další zaměstnance soudu a státní zástupce.³⁰¹ Vzdělávání na Justiční akademii prošlo v posledních letech významnými změnami, které reflektovaly potřeby a nároky na práci soudců v této oblasti.

²⁹⁸ Podnět Výboru pro práva dítěte ze dne 12. 3. 2020 ve věci dlouhodobě nepříznivé situace rodinně-právního a opatrovnického soudnictví. Online. Vlada.gov.cz. 2020. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/Podnet-Vyboru-pro-prava-ditete-k-opatrovnickemu-soudnictvi-12032020.pdf>. [cit. 2024-05-11].

²⁹⁹ § 82 zákona o soudech a soudcích.

³⁰⁰ ZEMANOVÁ, Daniela. Zákon o soudech a soudcích. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 128. ISBN 978-80-7400-888-7.

³⁰¹ § 129 a násl. zákona o soudech a soudcích.

Od roku 2015 docházelo postupně k výraznému nárůstu vzdělávacích akcí zaměřených na tzv. opatrovnické soudce.^{302, 303} Následně došlo k vydání vzdělávání tzv. opatrovnických soudců, pro které byla vytvořena samostatná koncepce vzdělávání, od ostatní občanskoprávní agendy.³⁰⁴ Kromě pravidelných seminářů, které se zabývají obecnějšími tématy rodinného práva soukromého a veřejného (od roku 2018), řízeními o svéprávnosti a tzv. detenčními řízeními, jsou pořádány i specializační semináře. Jedním z příkladů může být seminář o taktice vedení řízení ve věcech péče o nezletilé dítě zaměřený např. na vedení jednání, rozdíl mezi prvním jednáním a jiným soudním rokem, hodnocení důkazů, výslech rodičů, přístup zaměřený na řešení problému rodiny, edukace rodičů, deeskalace konfliktu.³⁰⁵ Jako další příklad lze uvést semináře ohledně vývojové psychopatologie pro soudce.³⁰⁶

Příkladem rozvoje vzdělávání a zaměření na tzv. soft skills soudců je workshop na téma Rozhovor s dítětem, který má soudcům přiblížit vhodné komunikační techniky pro rozhovor s dítětem.³⁰⁷ Justiční akademie se rovněž snaží rozvíjet interdisciplinární spolupráci. V roce 2024 je v plánu uspořádat výjezdní setkání krajských interdisciplinárních skupin z Ústeckého a Libereckého kraje – Iniciativa Pro dítě 21. Zájem o semináře týkající se interdisciplinární spolupráce je mezi soudci konstantní.³⁰⁸

³⁰² Koncepce vzdělávání opatrovnických soudců. Online. Vlada.gov.cz. 2020. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/Koncepce-vzdelavani-opatrovnickych-soudcu_1.pdf. [cit. 2024-05-03].

³⁰³ Termín „opatrovnické soudy“ a „opatrovnická agenda“ jsou občasně využívány a jedná se o zastřešující pojem pro řízení vedené soudy pod značkami P a Nc, jedná se např. řízení o omezení svéprávnosti, o opatrovnictví osob a péče soudu o nezletilé.

³⁰⁴ Projekt JA zlepšil vzdělávání a otestoval pozici soudního sociálního pracovníka. Online. Advokatnidenik.cz. 2024. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2024/01/04/projekt-ja-zlepsil-vzdelavani-a-otestoval-pozici-soudniho-socialniho-pracovnika/>. [cit. 2024-05-03]. nebo Koncepce vzdělávání opatrovnických soudců. Online. Vlada.gov.cz. 2020. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/Koncepce-vzdelavani-opatrovnickych-soudcu_1.pdf. [cit. 2024-05-03].

³⁰⁵ Syllabus semináře TAKTIKA VEDENÍ OPATROVNIKÉHO ŘÍZENÍ A RODIČOVSKÉ SPORY I. (P24D104) Dostupné z: https://asja.jacz.cz/index.php?pageid=1006&course_id=14733. [cit. 2024-05-03].

³⁰⁶ Syllabus semináře VÝVOJOVÁ PSYCHOPATOLOGIE PRO SOUDCE A ZNALECKÉ DOKAZOVÁNÍ V OBLASTI DĚTSKÉ PSYCHIATRIE (P24D105). Dostupné z: https://asja.jacz.cz/index.php?pageid=1006&course_id=14731. [cit. 2024-05-03].

³⁰⁷ Syllabus semináře ROZHOVOR S DÍTĚTEM – PRAKTICKÝ WORKSHOP (P24D107). Dostupné z: https://asja.jacz.cz/index.php?pageid=1006&course_id=14735. [cit. 2024-05-03].

³⁰⁸ Roční zpráva Justiční akademie 2021. Online. Justiční akademie. 2022. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni-phoca/9-rocni-zpravy-o-cinnosti-ja?download=953:rocni-zprava-justicni-akademie-2021> [cit. 2024-05-03]. nebo Roční zpráva Justiční akademie 2020. Online. Justiční akademie. 2021. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni-phoca/9-rocni-zpravy-o-cinnosti-ja?download=945:rocni-zprava-justicni-akademie-2020> [cit. 2024-05-03].

Statisticky vzato se celkový počet vzdělávacích akcí a účastníků na vzdělávacích akcích Justiční akademie zvyšuje, což lze považovat za velmi pozitivní.^{309, 310, 311} Dle mého názoru je totiž vzdělávání a zprostředkování spolupráce mezi odborníky naprosto klíčové pro rozvoj kvantity i kvality interdisciplinární spolupráce.

3.4.2. Interdisciplinární přístup soudce a komunikace s rodiči nezletilého dítěte

I v rámci Cochemského modelu, případně jiných forem interdisciplinární spolupráce, je možné, že soudce z důvodu nemožnosti dohody mezi rodiči nezletilého dítěte, bude muset autoritativně zasáhnout do práv a povinností rodičů a nezletilého dítěte.³¹² Právo a povinnost soudu rozhodnout vychází jak z § 1 OSŘ, kdy je odpovědností soudce, aby naplnil účel soudního řízení, tak i z § 474 odst. 1 ZŘS *a contrario*.³¹³ Rozhodnutí soudu, které není pouze schválením dohody, není ideálním nástrojem pro řešení rodičovského konfliktu, nicméně je mnohdy jediným zbývajícím řešením.³¹⁴

Výše v této práci již byla zmíněna pravomoc soudu využít nástroj uvedený v § 474 odst. 1 ZŘS,

³⁰⁹ Pozn.: Údaje Justiční akademie uvedené v Roční zprávě v rámci statistiky o proběhlých akcích a účasti na ní bohužel nevydělují tzv. opatrovnické soudce a justiční personál do zvláštní kategorie, a proto není možné hovořit o zvýšené vzdělanosti tzv. opatrovnických soudců a dalšího justičního personálu, nicméně celková statistika i takto může částečně vypovědět o zvýšení zájmu o pořádané akce. Mimo to je třeba upozornit na to, že statistické údaje reflektují pouze počet účastníků a neposkytují rozpad údajů o tom, kolik účastníků se účastnilo např. více než jednoho semináře atd.

³¹⁰ V oblasti civilního soudnictví: 53 seminářů s 3380 účastníky v roce 2018, 60 seminářů 3619 účastníky v roce 2019, 43 seminářů s 1339 účastníky v roce 2020, 87 seminářů s 1757 účastníky v roce 2021, 154 seminářů s celkově 4756 účastníky v roce 2022.

³¹¹ Roční zpráva Justiční akademie 2022. Online. Justiční akademie. 2023. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni-phoca/9-rocni-zpravy-o-cinnosti-ja?download=964:rocni-zprava-justicni-akademie-2022> [cit. 2024-05-03]., Roční zpráva Justiční akademie 2021. Online. Justiční akademie. 2022. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni-phoca/9-rocni-zpravy-o-cinnosti-ja?download=953:rocni-zprava-justicni-akademie-2021> [cit. 2024-05-03]., Roční zpráva Justiční akademie 2020. Online. Justiční akademie. 2021. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni-phoca/9-rocni-zpravy-o-cinnosti-ja?download=945:rocni-zprava-justicni-akademie-2020> [cit. 2024-05-03]., Roční zpráva Justiční akademie 2019. Online. Justiční akademie. 2020. Dostupné z <https://www.jacz.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni-phoca/9-rocni-zpravy-o-cinnosti-ja?download=938:rocni-zprava-justicni-akademie-2018> [cit. 2024-05-03]., Roční zpráva Justiční akademie 2018. Online. Justiční akademie. 2019. Dostupné z <https://www.jacz.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni-phoca/9-rocni-zpravy-o-cinnosti-ja?download=916:rocni-zprava-justicni-akademie-2018> [cit. 2024-05-03].

³¹² Soudce Vladimír Polák: Určité procento dětí má rodiče psychopaty a nebudou mít šťastné dětství. Česká justice. 2018. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/04/soudce-vladimir-polak-urcite-procento-deti-ma-rodice-psychopaty-nebudou-mit-stastne-detstvi/>. [cit. 2024-05-05].

³¹³ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 204.

³¹⁴ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 206.

tedy uložení účasti na mimosoudním řešení sporu nebo rodinné terapii. Toto opatření můžeme považovat za autoritativní nástroj soudu, nicméně i s ohledem na dřívější výklad, se jedná spíše o *quasi-autoritativní* prostředek, neboť účast na rodinné terapii i na rodinné mediaci je založena na dobrovolnosti. V tomto ohledu je nutné dodat, že zdaleka ne u všech případů bude tento nástroj vhodný, stejně jako např. samotné užití metod Cochemského modelu – vysoce vypjaté situace v důsledku domácího násilí mezi rodiči nezletilého dítěte, případy, kdy by mohla být ohrožena samotná výchova nezletilého dítěte atd.³¹⁵ Soudce tudíž musí zhodnotit, zda je uložení opatření vhodné, aby nedocházelo k dohodě pod tlakem soudu nebo na úkor zájmů jednoho z rodičů či dítěte.³¹⁶ Rovněž je třeba dbát na požadavek rychlosti řízení, kterému by nevhodné opatření mohlo bránit.³¹⁷

Při využití metod interdisciplinární spolupráce je klíčová komunikace s rodiči, což se projevuje v rozhovoru soudce s rodiči nezletilého dítěte. Rozhovor může proběhnout během jiného soudního roku, ale i na jednání a v zásadě i po něm. Účelem je porozumění rodinné situaci a přístupu rodičů, což může usnadnit další úkony v řízení. Soudce by měl během rozhovoru pomoci rodičům přeměřovat jejich pozornost ze svých zájmů, které často ztotožňují se zájmem dítěte, na skutečný zájem dítěte. Je třeba upozornit, že soudce nemá v žádném případě nahrazovat terapeutické či psychologické sezení, byť takových technik může při rozhovoru s rodiči využít

Jedním z využívaných nástrojů v interdisciplinární spolupráci (nejen) pro rozhovor s rodiči může být právě zmiňovaný jiný soudní rok dle § 18 ZŘS. Cirbusová a Brzobohatý v tomto ohledu upozorňují, že jiný soudní rok je soudy využíván, liší se ale tým od týmu, kdy a jestli vůbec je zvolen.³¹⁸ Kromě toho je upozorňováno i na to, že není využíván jeho plný potenciál (v ohledu frekvenci využití), byť je považován za velmi efektivní.^{319, 320} S malou četností nařízení jiného soudního roku souhlasí i statistika, která v roce 2022 činila 605 jiných soudních roků

³¹⁵ S konzultací ohledně vhodnosti uložení opatření s OSPOD počítá § 474 odst. 3 ZŘS.

³¹⁶ BRZOBOHATÝ, Robin a Martina CIRBUSOVÁ. Manuál zavádění interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu: desatero zavádění Cochemského modelu. Právo a rodina. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, vol. 2019, č. 4, p. 1-7, 25 pp. ISSN 1212-866X.

³¹⁷ JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Op. cit. 122. § 474.

³¹⁸ BRZOBOHATÝ, Robin a Martina CIRBUSOVÁ. Manuál zavádění interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu: desatero zavádění Cochemského modelu. Právo a rodina. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, vol. 2019, č. 4, p. 1-7, 25 pp. ISSN 1212-866X.

³¹⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 220.

³²⁰ JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Op. cit. 122. § 18.

na 17 635 případů. Využití je tedy přibližně ve 3 %.³²¹

Dle Baranové je jediným smysluplným využitím jiného soudního roku je rozkrytí vztahů mezi rodiči a nezletilým dítětem. Dodává, že nemá docházet k dokazování, což je dle jejího názoru častým fenoménem.³²² S názorem, že jiný soudní rok nemá sloužit ke zjišťování skutkového stavu, lze souhlasit, přičemž ho lze podložit jednak zněním § 18 ZŘS, tak i odbornou literaturou.³²³

Vzhledem k neformálnosti tohoto úkonu není nutné k jinému soudnímu roku předvolávat účastníky. ZŘS volí pojem svolání jiného soudního roku a přizvání účastníků (a případně jejich právních zástupců). V tomto ohledu se komentářová literatura domnívá, že bude postačovat např. vyzoomění přes SMS, případně e-mailem.³²⁴ Jiný soudní rok je možné konat mimo soudní síň, dokonce i mimo budovu soudu, za vhodné místo se považuje místnost s kulatým stolem, případně při účasti nezletilého dítěte na jiném soudním roku, i místo, kde se dítě může cítit komfortně. Jiný soudní rok může být řízen nejenom soudcem, ale i asistentem soudce nebo soudním tajemníkem. Tím, že se ale zpravidla jedná o první setkání rodičů nezletilého dítěte se soudem v této věci, je doporučováno, aby ho provedl soudce. Důvodem může být, že soudce v rodičích může jednak vzbuzovat větší respekt, ale i čistě prakticky, je to právě soudce, který bude následně ve věci rozhodovat.³²⁵ Soudce by měl vystupovat partnersky, ale stále mocensky, a poučit rodiče o řízení a rodičovské odpovědnosti. Dle § 99 OSŘ je možné rodiče poučit i o hmotném právu, což může být zvlášť užitečné pro osoby, které nejsou zastoupeny advokátem.

Edukace ze strany soudce může být v některých ohledech nadbytečná, protože rodiče nezletilého dítěte se mnohdy již setkali s pracovníkem OSPOD, u kterého k edukaci rodičů došlo. Pokud jsou rodiče zastoupeni advokáty, kteří s OSPOD a dalšími odborníky spolupracují, byli velmi pravděpodobně dostatečně poučeni i od advokátů. V rámci interdisciplinárního týmu by mělo dojít k domluvě, kdo poskytuje jaké informace, aby nedocházelo k opakování, které může být kontraproduktivní. V České republice je dle literatury časté, že edukace rodičů

³²¹ Výroční statistická zpráva Ministerstva spravedlnosti České republiky. Online. Ministerstvo spravedlnosti ČR. Online. 2022. Dostupné z: https://justice.cz/documents/2509270/0/Ceske_soudnictvi_2022_verze_k_publicaci.pdf/510f7a37-4987-4fe7-9a2a-3a710cd9f406 [cit. 2024-05-03].

³²² BERANOVÁ, Hana. Bruntálská alternativa ke Cochemské praxi. *Právo a rodina*. 2019, roč. 21, č. 6, s. 1-3.

³²³ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Op. cit.* 1. s. 218.

³²⁴ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Op. cit.* 122. § 18.

³²⁵ METODIKA ZAVÁDĚNÍ INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE. *Op. cit.* 58.

soud nechává na pracovníkovi OSPOD.³²⁶ Soud by pak měl spíše vést rodiče k převzetí odpovědnosti, dohodě na úpravě poměrů a dlouhodobé schopnosti komunikace. Jednorázová dohoda o konkrétní věci je totiž krátkodobým řešením, a nikoliv nápravou do budoucna.³²⁷ K dohodě mezi rodiči může dojít v podstatě kdykoliv, může to být právě i během jiného soudního roku. Soudce by se měl nicméně snažit, pokud není mezi rodiči nezletilého dítěte půda pro dohodu o předmětu řízení, aby rodiče uzavřeli alespoň neformální dohodu o uspořádání do příštího jednání ve věci.³²⁸

Připravovaná novela směřující ke zjednodušení a zrychlení procesu rozvodu manželství a úpravy poměrů nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu³²⁹ reflektuje skutečnost, že zatímní dohoda rodičů stojí současně pouze neformálně, bez možnost ji vymoci, pokud se nejedná o nařízené předběžné opatření dle § 452 ZŘS. To by měl změnit § 465a ZŘS, který by se měl subsidiárně použít v případech, kdy není na místě využít předběžné opatření, ale je potřeba prozatímní úpravy poměrů, ideálně na základě dohody rodičů.

3.4.3. Soudce a nezletilé dítě

Byť tato práce nemá za cíl poskytnout obsáhlé pojednání o participačních právech dítěte v řízení, je jednoznačně na místě se této otázce věnovat alespoň krátce. Dle mého názoru se tento výklad koncepčně nejvíce hodí k pojednání o soudci. Úpravu participačních práv nezletilého dítěte nalezneme jak v procesních předpisech,³³⁰ v hmotněprávní úpravě,³³¹ tak samozřejmě v mezinárodněprávních pramenech.³³²

Je nutné, aby nezletilé dítě bylo dostatečně informováno a aby byl zjištěn jeho názor na danou záležitost. Soud by se však neměl omezovat pouze na tyto dvě aktivity, ale rovněž by měl s nezletilým dítětem komunikovat i následně o tom, jak byl v rámci rozhodování zohledněn jeho

³²⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 288.

³²⁷ BRZOBOHATÝ, Robin; CIRBUSOVÁ, Martina; ROGALEWICZOVÁ, Romana a PFEIFFER, Magdalena. Op. cit. 8. s. 51.

³²⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 282.

³²⁹ Ke dni 4.5.2024 je připravovaný návrh Čj. OVA 253/24 ve stavu „zařazeno do evidence“ a dosud nebyl zařazen na jednání Vlády. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCVFGH9CK/> [cit. 2024-05-04].

³³⁰ § 20 odst. 4 ZŘS, § 100 odst. 3 OSŘ.

³³¹ § 867 OZ.

³³² Např. Úmluva o právech dítěte nebo Evropská úmluva o výkonu práv dětí.

názor a jak bylo rozhodnuto.³³³ Ústavní soud vyslovil premisu o právu na projednání v přítomnosti dítěte ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny, nicméně tento výklad některou odbornou literaturou považován za extenzivní.³³⁴

Soudce by měl vždy posoudit, zda je zjišťování názoru vhodné s ohledem na rozumovou vyspělost a schopnost nezletilého dítěte chápat situaci.³³⁵ Následně by měl zhodnotit i jakou formou by takový rozhovor měl být proveden. Soudce by tedy ještě před uskutečněním rozhovoru s dítětem měl vyřešit tyto otázky.³³⁶ Zjišťování názoru nezletilého dítěte soudem by mělo být bezprostřední, i když je nezletilý v řízení zastoupen opatrovníkem. Kovářová zmiňuje s odkazem na šetření VOP, že 80 % dětí zůstává nevyslechnuto, a to i přes (vyvratitelnou) domněnku uvedenou v OZ, že jsou dostatečně rozumově a mravně vyspělé.^{337,338} Statistika týkající se řízení ve věcech péče o nezletilé dítě dostupná v současnosti není, nicméně důvodem neprovedení přímého slyšení dítěte může být absence dostatečných dovedností k vedení rozhovoru s dítětem – kladení správných otázek, aktivní naslouchání, zvolení správné řeči – a zároveň i strach.³³⁹

Pokud jsou uplatňovány metody interdisciplinární spolupráce, je vhodné, aby se soudce a pracovník OSPOD předem dohodli na tom, jak bude zajištěn výkon participačních práv dítěte.³⁴⁰ Tato dohoda může dle mého názoru napomoci nejenom efektivitě, ale také i případnému zatěžování dítěte opakovanými rozhovory o pro dítě nepříjemných tématech. Z druhé strany je odborná literatura upozorňuje na to, že zjišťování názoru dítěte prostřednictvím kolizního

³³³ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 725/18 ze dne 8. října 2018.

³³⁴ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. § 867. ISBN 978-80-7400-747-7.

³³⁵ V tomto ohledu se mluví o tom, že slyšení dítěte musí mít procesní význam, dítě musí umět formulovat názory a slyšení dítěte soudem mu nesmí být na újmu. Věk dítěte sám o sobě není rozhodujícím kritériem. Srov.: WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 102.

³³⁶ Nález Ústavního soudu, sp. zn. IV. ÚS 827/18 ze dne 10. dubna 2018.

³³⁷ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Abeceda rodinného práva. Op. cit. 77. s. 112.

³³⁸ Tento údaj byl ověřen prostřednictvím zaslání žádosti o informace dle zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, přičemž Sdělením č.j. KVOP-9459/2021 bylo potvrzeno, že byl proveden výzkum týkající se umístění dítěte do „dětských zařízení“ v roce 2011 a 2012. Z tohoto důvodu mohou být tyto údaje zkreslené.

³³⁹ ROGALWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Op. cit. 18. s. 126.

³⁴⁰ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 278.

opatrovníka by mělo být výjimkou.^{341, 342} Zjišťování názoru dítěte, slyšení dítěte,³⁴³ nikoliv však výslech, jakožto důkazní prostředek,³⁴⁴ ze strany soudce je totiž dle Cirbusové a Brzobohatého odlišné od rozhovoru s dítětem ve smyslu § 8 ZOSPOD, který by měl sloužit spíše ke zjištění dopadu rozchodu rodičů nebo případného konfliktu na něj.³⁴⁵ Ze znění ustanovení § 8 odst. 2 ZOSPOD nicméně vyplývá, že je možné i zjišťovat názor dítěte, resp. že dítě má právo vyjadřovat svůj názor, tudíž si myslím, že rozhovor s dítětem může v zásadě sloužit i k tomuto účelu.

Slyšení dítěte soudcem by mělo probíhat ideálně mimo jednacích síní soudu, např. v kanceláři soudce, specializované místnosti soudu, případně ve školském zařízení, které nezletilé dítě navštěvuje.^{346, 347} Na otázku, zda je vhodnější přítomnost ještě další osoby u rozhovoru nezletilého dítěte se soudcem, není jasná odpověď. Jeden názor inklinuje k tomu, že pokud se účastní úkonu ještě jiná osoba, dítě může mít tendenci se uzavřít nebo nemusí cítit důvěru vůči přítomným.³⁴⁸ Druhý názor naopak doporučuje účast pracovníka OSPOD, případně psychologa.³⁴⁹

Při samotném rozhovoru je třeba nezletilému dítěti objasnit, jaký vliv (ne)může jeho názor mít. Není možné přenášet odpovědnost rozhodování na nezletilé dítě a soudce by v rámci rozhovoru měl případný tlak z dítěte odejmout.³⁵⁰ Dítěti by mělo být jasně vysvětleno, že vyjádření názoru je jeho právem, nikoli povinností.³⁵¹

Je možné shrnout, že soudce by měl vždy posoudit, zda je sám schopen vyslyšet dítě a zjistit názor

³⁴¹ Nález Ústavního soudu, sp. zn. IV. ÚS 827/18-2, ze dne 10. dubna 2018, bod 22.

³⁴² WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 102.

³⁴³ Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1845/21 ze dne 18. října 2021.

³⁴⁴ Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1845/21 ze dne 18. října 2021.

³⁴⁵ BRZOBOHATÝ, Robin; CIRBUSOVÁ, Martina; ROGALEWICZOVÁ, Romana a PFEIFFER, Magdalena. Op. cit. 8. s. 13.

³⁴⁶ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. § 867. ISBN 978-80-7400-747-7.

³⁴⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3900/14 ze dne 4. listopadu 2015.

³⁴⁸ JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Op. cit. 122. § 20., nebo ČAMDŽÍCOVÁ, Sabina. Právo dítěte být slyšeno jako základní participační právo. Online. Časopis pro právní vědu a praxi. 2021, roč. XXIX, č. 1/2021, s. 137-152. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/14016/11964>. [cit. 2024-05-05].

³⁴⁹ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. § 867. ISBN 978-80-7400-747-7.

³⁵⁰ Srov. Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1156/10 ze dne 23. června 2010, Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1649/10 ze dne 22. února 2011 nebo PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. § 867. ISBN 978-80-7400-747-7.

³⁵¹ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. § 867. ISBN 978-80-7400-747-7.

dítěte či zda je u konkrétního dítěte dán důvod, aby byl názor zjištěn dle § 100 odst. 3 OSŘ. U reprodukce názoru kolizním opatrovníkem je možné, že dojde k určitému zkreslení, a je proto nutné klást velký důraz na správné „tlumočení“ těchto názorů.³⁵²

Při komparaci s účastí nezletilého dítěte na mediaci v kapitole 3.1.3. této práce se ukazuje, že dítě je v obou případech subjektem, nikoliv objektem procesu. Mediátorova povinnost zohlednit nejlepší zájem nezletilého dítěte je dána zákonem. Konkrétní způsob zjištění ani případnou participaci ale zákon o mediaci nezmiňuje – ta tedy zůstává částečně v diskreci mediátorovy praxe. Rodinný mediátor při zjišťování názoru nezletilého dítěte může používat podobné techniky jako soudce – může zjistit názor prostřednictvím třetí osoby, případně přímo. U mediátora však absentuje pravomoc vyžádat si zprávu o poměrech dítěte či zjištění názoru dítěte prostřednictvím pracovníka OSPOD. Oba, mediátor i soudce, musí participaci dítěte přizpůsobit jeho mravnímu a citovému vývoji a podle toho posuzovat výsledek slyšení dítěte.

Mediátor a soudce tedy čelí při participaci dítěte stejným výzvám, především způsobu participace, správnému zvolení technik při slyšení dítěte a následné vážení jeho názoru při zohlednění nejlepšího zájmu dítěte. Ani jeden nemají názor dítěte bez dalšího převzít.³⁵³ Mediátor, na rozdíl od soudce, nemá právo autoritativně rozhodovat a může pouze upozornit rodiče na nesoulad dohody s nejlepším zájmem dítěte.

3.4.4. Shrnutí a úvahy de lege ferenda

Závěrem si dovolím shrnout poznatky, které byly výše uvedeny. Pozice soudce v rámci interdisciplinární spolupráce je klíčová, a to především pokud rodiče nezletilého dítěte nejsou otevření dohodě. Je to právě soudce, který může po zahájení řízení nejdříve doporučit, ale také nařídit účast na odborné pomoci.³⁵⁴

Dle mého názoru je v rámci soudní praxe místo pro zlepšení hlavně v užívání interdisciplinárních a alternativních nástrojů jako jiný soudní rok nebo první setkání s mediátorem. Tyto nástroje má soud v ZŘS k dispozici, ale jsou využívány pouze sporadicky.³⁵⁵ Pomyslnou spojenou nádobou je

³⁵² Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3900/14 ze dne 4. listopadu 2015.

³⁵³ Práce soudu s přáním dítěte např. v Nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1318/22-2 ze dne 12. června 2023 bod 11 a následující.

³⁵⁴ V této práci už o problematice nařízení odborné pomoci bylo pojednáno. Účast na odborné pomoci či mediaci je založena na dobrovolnosti.

³⁵⁵ Výroční statistická zpráva Ministerstva spravedlnosti České republiky. Online. Ministerstvo spravedlnosti ČR. Online. 2022. Dostupné z:

vytíženost soudců na tzv. opatrovnickém úseku – velký nápad v průměru 374,22 věcí za rok – a nutnost jednat s největším urychlením. Je ale pravděpodobné, že využití těchto nástrojů by mohlo vést k větší efektivitě, a díky tomu urychlení práce soudce.

U soudců, kteří interdisciplinárně spolupracují s dalšími obory, je třeba upozornit na problematiku zachování nestrannosti a nezávislosti soudu, resp. soudce. Účast soudce například na rodinné mediaci nebo na úkonech OSPOD, kam v rámci interdisciplinárního sesíťování může být přizván, sama o sobě porušení tohoto principu není. Nesmí nicméně docházet ke sdělení předběžného názoru soudce na věc. Stejně tak není možné užít zjištění provedené během případové konference pro rozhodnutí, pokud nedojde k procesně použitelnému dokazování.³⁵⁶

V jedné podkapitole bylo pojednáno i o vzdělávání soudců. Byť se situace zlepšuje, je dle mého názoru nutné uvažovat o rozvoji mimoprávních dovedností a znalostí, například v oblasti komunikace.^{357, 358} Kontinuální vzdělávání v oblasti komunikace je vhodné kvůli vývoji společnosti a komunikačních metod. Kromě seminářů pořádaných Justiční akademií je samozřejmě možné uvažovat i o vytvoření výukových materiálů – příruček, prezentací, metodik.

Co se dalších úvah, které by mohly zefektivnit práci soudců týče, stojí za zmínku i připravovaná novela občanského zákoníku a souvisejících procesněprávních předpisů. Novela počítá se spojením řízení o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu a řízení o rozvod manželství.³⁵⁹ Obecně novela tenduje k motivaci dosažení dohod mezi rodiči nezletilého dítěte a díky tomu dosažení větší rychlosti řízení.³⁶⁰ Spojení řízení má být upraveno novým § 398a ZŘS, který počítá s obligatorním spojením, ledaže bylo již vyhlášeno rozhodnutí ve věci nebo spojení není vhodné. Zmíněno je i užití jiného soudního roku, který by měl najít větší využití. Tuto změnu, stejně tak i zakotvení dříve zmíněné prozatímní úpravy poměrů dítěte – např. na dobu probíhajícího

https://justice.cz/documents/2509270/0/Ceske_soudnictvi_2022_verze_k_publicaci.pdf/510f7a37-4987-4fe7-9a2a-3a710cd9f406 [cit. 2024-05-03].

³⁵⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 202. a Manuál k případovým konferencím. Online. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. ISBN 978-80-7421-038-9. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/954480/manual.pdf/acf5d4a4-2427-aff8-c229-e2a2ce81f5db>. [cit. 2024-05-11].

³⁵⁷ METODIKA ZAVÁDĚNÍ INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE. Op. cit. 58.

³⁵⁸ VRCHA, Pavel. Stres a (syndrom) vyhoření u soudců. Praktik Leges. Praha: Leges, 2020. s. 70 ISBN 978-80-7502-432-9.

³⁵⁹ Ke dni 4.5.2024 je připravovaný návrh Čj. OVA 253/24 ve stavu „zařazeno do evidence“ a dosud nebyl zařazen na jednání vlády. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCVFGH9CK/>. [cit. 2024-05-04].

³⁶⁰ Rozvodové řízení čekají od r. 2025 změny, mělo by se zjednodušit a zrychlit. Online. České noviny. 2023. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2430692>. [cit. 2024-05-05].

řízení, je možno hodnotit vcelku kladně. Co považuji za potenciálně problematické je fakt, že v případech, kdy existuje shoda mezi rodiči, by dítě v řízení nemělo být zastoupeno opatrovníkem. Zastoupeno by mělo být jedním z rodičů, popř. oběma, a mělo by možnost o opatrovníka soud pouze požádat. Z důvodové zprávy k návrhu vyplývá, že automaticky presumovat střet zájmů je nepřijatelné a že dítě by primárně mělo participovat na rozhodování v rámci rodiny. Dle mého názoru by vypuštění opatrovníka z řízení mohlo přenést odpovědnost za hájení zájmů dítěte na soudce, což považuji za nevhodné. Tato novela potenciálně omezuje participační práva dítěte ve prospěch rychlosti řízení. Na druhou stranu se tato změna nedotýká práva dítěte, aby bylo v řízení slyšeno, což lze považovat za správný postup. V kapitole 3.3.4. této práce byla zmíněna přetíženost pracovníků OSPOD a stejně tak i problematika dvojí role orgánu sociálně-právní ochrany dětí, nicméně nepovažuji za správný krok zrušení zastoupení dítěte OSPOD bez odpovídající náhrady.

Jak již bylo zmíněno, v rámci pilotního projektu Justiční akademie byla na vybraných 10 soudech zavedena pozice soudního sociálního pracovníka. Ačkoli někteří soudci se přiklání k názoru, že se jedná o nesystémový prvek, tato pozice je většinou hodnocena kladně.³⁶¹ Kloním se k názoru, že do budoucna by soudní sociální pracovník mohl mít své využití u každého soudu, neboť by mohl jednak pomoci zefektivnit práci soudců a pracovníků OSPOD – interdisciplinárních týmů – a jednak pomoci v komunikaci s účastníky řízení, jejich právními zástupci, a to zejména v oblasti řízení ve věcech péče soudu o nezletilé. Případným problémem může být financování této pozice, i když Justiční akademie deklaruje, že díky činnosti sociálního pracovníka soudu došlo k finančním úsporám.^{362, 363}

³⁶¹ BERANOVÁ, Hana. Bruntálská alternativa ke Cochemské praxi. *Právo a rodina*. 2019, roč. 21, č. 6, s. 1-3.

³⁶² Projekt JA zlepšil vzdělávání a otestoval pozici soudního sociálního pracovníka. Online. *Advokatnidenik.cz*. 2024. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2024/01/04/projekt-ja-zlepsil-vzdelavani-a-otestoval-pozici-soudniho-socialniho-pracovnika/>. [cit. 2024-05-03].

³⁶³ BERANOVÁ, Hana. Bruntálská alternativa ke Cochemské praxi. *Právo a rodina*. 2019, roč. 21, č. 6, s. 1-3.

3.5. Znalec

V poslední kapitole před závěrem této práce bych se chtěla pozastavit u znalectví. Činnost znalců je upravena zák. č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Znalce, resp. znaleckého posudku, je možné využít při užití interdisciplinární spolupráce jak ve formě rodinné mediace, v rámci collaborative law, tak i v rámci Cochemského modelu. Předpokládám však, že znaleckých posudků nebude v případech interdisciplinárního sesítování toliko využíváno. Spíše půjde o nástroj využívaný v řízení ve věcech péče o nezletilé dítě, kdy soudce interdisciplinárních technik nevyužívá. Znalce soud jmenuje pro vypracování znaleckého posudku – odpovědi na konkrétní otázku – vhodnosti, nevhodnosti rodiče pro nezletilé dítě nebo také vztahy v rámci rodiny, včetně zjištění přání nezletilého dítěte.³⁶⁴ I přes můj předpoklad mám za to, že kapitola pojednávající o znalci do této práce koncepčně zapadá, neboť utváří ucelenější pohled na rozdíly mezi řešením péče o nezletilé dítě s využitím interdisciplinárních prvků a bez nich.

3.5.1. Znalec a znalecký posudek v soudním řízení

Soud může v řízení jednak vyžadovat odborné vyjádření dle § 127 odst. 1 OSŘ, které může pocházet jak od znalce, tak i jiných odborníků v oboru, kteří znalci nejsou. Takové vyjádření může být podstatně časově úspornější než znalecký posudek. Rogalewiczová zmiňuje, že často dochází k situaci, kdy soudce na základě znaleckého posudku rozhoduje mezi dvěma rovnocennými řešeními, ale nezohledňuje až tak přístup rodičů nebo jejich ochotu k dohodě.³⁶⁵

Zmínka o nadužívání či nevhodném přenášení odpovědnosti za rozhodnutí na soudní znalce se objevila i v judikatuře Ústavního soudu.³⁶⁶ Využívání znaleckých posudků také jednoznačně prodlužuje řízení, což míří proti zásadě rychlosti uvedené v § 472 odst. 2 ZŘS. Nabízí se proto, aby v době, kdy je znalecký posudek zpracováván, byly poměry stabilizovány předběžným opatřením nebo neformální dohodou rodičů.³⁶⁷ Jak zmiňuje Novák, lhůta pro vypracování znaleckého posudku běží od chvíle, kdy má znalec k dispozici soudní spis, což může dobu určenou soudem značně prodloužit.³⁶⁸

³⁶⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Op. cit. 18. s. 191.

³⁶⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Op. cit. 18. s. 191.

³⁶⁶ Usnesení Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 1942/16, ze dne 5. dubna 2017, bod 24 – 26.

³⁶⁷ K tomu viz kapitola I.3.4.4 této práce.

³⁶⁸ NOVÁK, Tomáš. Znalecké posudky o dětech pod drobnohledem. 2., doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 24. ISBN 978-80-7552-171-2.

K zadání znaleckého posudku by proto mělo dojít až v momentě, kdy selhala možnost dohody mezi rodiči a k dohodě nepomohla ani odborná pomoc. Samotné zadání znaleckého posudku prostřednictvím usnesení soudu, kde je ustanoven znalec (zejména z oboru pedopsychologie či psychiatrie) a je určena otázka, na kterou má znalec odpovědět, by měl soudce volit s nejvyšší opatrností. Vhodně položená otázka je pro účel vypracování znaleckého posudku klíčová. Pokud se soudce znalce táže, který z rodičů je vhodnější pro výchovu dítěte, může znalecký posudek situaci vyhrotit nebo vést k rezignaci rodiče, který byl posouzen jako méně vhodný.³⁶⁹ Nejčastěji je předmětem znaleckého zkoumání jednak psychický stav dětí a vztahy v rodině, jednak předpoklady rodičů k výchově dítěte. V obou dvou případech je možné v rámci znaleckého posudku zkoumat i názor či postoj nezletilého dítěte.

Role znalce při poskytování odborného vyjádření nebo vypracování znaleckého posudku by měla být objektivní, profesionální a neutrální. Proto se obecně nedoporučuje, aby posuzoval osoby, se kterými má již vztah – např. vztah klient-terapeut. Ačkoliv má posudek odpovídat na konkrétní otázku, je nutné, aby byla celá situace pojata komplexně. Při práci na znaleckém posudku je znalec povinen osoby, u kterých provádí vyšetření, informovat o zadavateli posudku, účelu posudku a způsobu jeho realizace.

O konkrétních způsobech, jak probíhá znalecké šetření, není vzhledem k rozsahu této práce možno pojednávat, nejčastěji se ale jedná o rozhovory, pozorování, psychologické texty a informace obsažené ve spisu – např. posouzení zprávy od OSPOD apod. Při zkoumání by měl znalec vyvozovat závěry, které jsou dostatečně podloženy nálezy ze šetření a odbornou literaturou. Pokud chce do znaleckého posudku uvést svůj názor či doporučení, musí být dostatečně argumentačně podloženo a směřovat k naplnění nejlepších zájmů dítěte. Na tom, zda názor znalce do znaleckého posudku patří, se nauka neshoduje.³⁷⁰

O znaleckém posudku je nutné uvažovat jako o důkazním prostředku se stejnou vahou jako mají ostatní důkazní prostředky, v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů. Soud má znalecký posudek hodnotit, nikoliv ho přebírat doslovně. Pokud účastníci řízení mají vůči znaleckému posudku nějakých námitek, je jeho povinností je vypořádat.³⁷¹ Projevem práva na spravedlivý proces je přezkoumatelnost znaleckého posudku prostřednictvím revizního znaleckého posudku,

³⁶⁹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu. Op. cit. 18. s. 190.

³⁷⁰ BRZOBOHATÝ, Robin; CIRBUSOVÁ, Martina; ROGALEWICZOVÁ, Romana a PFEIFFER, Magdalena. Op. cit. 8. s. 81.

³⁷¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2396/19 ze dne 29. října 2019.

který zkoumá metody znaleckého zkoumání a způsobilost osoby znalce.

3.5.2. Interdisciplinární prvek znaleckého posuzování

Znalci při využití metod Cochemského modelu nejsou většinou využíváni. Manuál etablování interdisciplinární spolupráce inspirovaný Cochemským modelem dokonce soudce od využívání znaleckých posudků odrazuje. V Cochemském modelu se znalec zapojuje pouze tehdy, když je zřejmé, že rodičovské schopnosti jsou závažně ovlivněny (např. závislostí, psychiatrickou diagnózou), když se řeší situace dítěte se specifickými potřebami, případně všechny mechanismy uklidnění rodičovského konfliktu selhávají a soud je povinen autoritativně rozhodnout.^{372, 373} V takovém případě může situace vyžadovat znalecký posudek. Nicméně, je to soud, který má rozhodovat o formě péče, a znalecký posudek má být pouze procesním prostředkem, který má soudci pomoci při rozhodování.³⁷⁴

Pokud hovoříme o znalci v souvislosti s vypracováním znaleckého posudku, vychází znalec při své činnosti ze soudního spisu, který je znalci zaslán. V rámci interdisciplinární spolupráce ale může kontaktovat např. advokáty rodičů, případně pracovníka OSPOD, který vedl s rodiči rozhovor, aby se mohl připravit na rozhovor s rodiči, který v rámci vypracování znaleckého posudku povede.

Jak již bylo zmíněno výše, znalci zaujímají místo i v dalších modelech interdisciplinární spolupráce, o kterých pojednává tato práce – rodinné mediaci a collaborative law. Metoda collaborative law, i kvůli absenci právní úpravy, znalecké posudky nevyžaduje. Metoda nicméně počítá s přítomností odborníků při vyjednávání, a to i kvůli tomu, že často dochází k dohodě i ohledně vypořádání SJM. Tam je možné znalecký posudek využít pro odhad ceny podílu nebo nemovité věci. Zahraniční literatura kromě odborníků jako je finanční poradce, zmiňuje i účast psychologů nebo pedopsychologů, kteří mohou být nápomocní při zjišťování názoru nezletilého dítěte.³⁷⁵

Podobně může rodinný mediátor se znalci spolupracovat v rámci rodinné mediace. Není však častou praxí, že by docházelo přímo k zadání vypracování znaleckého posudku.

³⁷² Manuál pro odborníky. Online. Cochem.cz. 2021. Dostupné z: <https://cochem.cz/index.php/postup/>. [cit. 2024-05-11].

³⁷³ WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Op. cit. 1. s. 287.

³⁷⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 2630/2007 ze dne 13. prosince 2007.

³⁷⁵ HEALY, Connie. Op. cit. 15. s. 119-134.

Spíše se jedná o konzultace s odborníky na danou problematiku, protože mediace jako taková nepracuje s pojmem dokazování, jako tomu je u soudu. Vypracování znaleckého posudku místo přímého slyšení dítěte, jak je užíváno v řízení před soudem, je v rámci rodinné mediace nahrazeno přímým rozhovorem s dítětem, nebo rozhovorem dítěte s psychologem.

U rodinných mediátorů volící tzv. hodnotící-úzkou strategii vedení mediace, se objevuje studium podkladů, včetně znaleckých posudků.³⁷⁶ Domnívám se však, že se jedná spíše o již existující posudky. Nebylo by v zájmu mediátora, aby nechal s rodiči nezletilého dítěte vypracovat znalecký posudek pro účely rodinné mediace.

3.5.3. Závěrečné úvahy

Je možné uzavřít, že činnost znalců v rámci interdisciplinární spolupráce je okrajová a je využívána spíše soudy v rámci řízení ve věcech péče o nezletilé dítě bez využití interdisciplinarity. Znalecké posudky v rámci Cochemského modelu jsou využívány ve složitějších případech, kdy existují reálné pochybnosti o výchovných schopnostech rodičů, nebo u dětí, které vyžadují speciální odbornost. V jiných případech může být využití znaleckých posudků kontraproduktivní.

Dle mého názoru má činnost znalců, jakožto odborníků v určitém oboru, v rámci péče o nezletilé dítě své místo, a jedná se o velmi důležitou a odpovědnou činnost. Pokud však není užitý přímo znalecký posudek, může být stejně užitečné poradenství od odborníka, který znalcem není – v našem případě např. psychoterapeuta a psychologa.

Byť je činnost znalců upravena na zákonné úrovni, je naukou upozorňováno na nejednotnou praxi znalců.³⁷⁷ Metodická činnost např. Komory soudních znalců ČR by mohla přispět k sjednocení postupů a zvýšení standardů profesionálního vypracování znaleckých posudků.

³⁷⁶ HOLÁ, Lenka. Mediace v teorii a praxi. Op. cit. 78.

³⁷⁷ DÖRFL, Luboš. Znalec a znalecký posudek v civilním procesu. Beckova edice právní instituty. Praha: C.H. Beck, 2020. s. 177. ISBN 978-80-7400-790-3.

Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce věnující se interdisciplinární spolupráci v řízení ve věcech péče o nezletilé dítě bylo zjistit, jaká je role jednotlivých subjektů podílejících se na spolupráci. V práci jsem si rovněž kladla za cíl odpovědět na otázku, zda současná právní úprava dostatečně podporuje implementaci těchto principů a metod, a jestli jejich využívání skutečně vede k efektivnějšímu řešení případů.

V první kapitole jsem definovala interdisciplinární spolupráci a odlišila ji od multidisciplinarity a intradisciplinarity. Následně jsem představila tři konkrétní modely interdisciplinární spolupráce – Cochemský model, právo spolupráce a rodinnou mediaci – včetně jejich historického kontextu a základních principů aplikace v praxi. V této kapitole jsem došla ke zjištění, že každý model nabízí své specifické nástroje a přístupy k řešení péče o nezletilé dítě.

Druhá kapitola se věnovala výkladu řízení ve věcech péče o nezletilé dítě dle § 466 písm. b) ZŘS. Byly popsány zásady a průběh řízení, včetně využití specifických institutů, jako je jiný soudní rok. Kapitola také důkladně rozebrala rozhodnutí ve věci samé.

Třetí, nejrozsáhlejší, kapitola následně analyzovala role rodinného mediátora, advokáta, pracovníka OSPOD, soudce a znalce v interdisciplinární spolupráci. Zkoumala jsem jejich vzájemné interakce a práci s rodiči i nezletilým dítětem. V každé podkapitole byly uvedeny úvahy de lege ferenda, které naznačují možnosti dalšího rozvoje a zlepšení aplikace principů interdisciplinární spolupráce.

V závěrečných úvahách jednotlivých podkapitol jsem vždy uvažovala nad možnými změnami, které by pomohly k rozvoji interdisciplinární spolupráce. U rodinného mediátora jsem poukazovala na možnou finanční podporu, která by mohla zvýšit zájem o mediaci a částečně odlehčit soudní soustavě. V advokacii jsem následně polemizovala jednak nad vedením smírné strategie ze strany advokáta a možností zřídit seznam advokátů aplikujících tyto principy. Otázka důrazu na rozvoj vzdělávání v této oblasti spojovala jednak advokáty, jednak soudce. Společnou množinou pro pracovníky OSPOD a soudce bylo jejich přetížení. V souvislosti s výkonem kolizního opatrovnictví jsem poukazovala na možnost zefektivnění a kladení většího důrazu na účast nezletilého dítěte díky přenesení výkonu opatrovnictví na třetí subjekty – advokáty nebo vyčleněný aparát. U soudců jsem došla k závěru, že by mohlo dojít k rozvoji mimoprávních dovedností a znalostí, stejně tak k většímu zapojení již dostupných nástrojů – jiného soudního roku a nařízení účasti na mimosoudním řešení sporu nebo rodinné terapii. Stejně tak podporuji zavedení

pozice soudního sociálního pracovníka, který by mohl zefektivnit práci soudců a pracovníků OSPOD. Závěrečnou úvahou u role znalce bylo zdůraznění potřeby rozvoje metodiky jejich práce a dalšího vzdělávání, což může výrazně zlepšit kvalitu jejich posudků.

Při možnosti srovnat jednotlivé metody uvedené v této práci je vhodné zmínit, že Cochemský model je nejstrukturovanější formou interdisciplinární spolupráce, protože postupně využívá soud, OSPOD, rodinnou poradnu či mediátora, advokáta a případně znalce. Oproti tomu je rodinná mediace a metoda práva spolupráce jednodušší, když využívá pouze dvě, resp. tři profese. Dle mého názoru je vhodné využít Cochemského modelu ve více konfliktních situacích, kdy díky propracovanějšímu systému je možné působit na rodiče nezletilého dítěte více způsoby, a pokud selže jeden nástroj, nastupuje další. U rodinné mediace se předpokládá vyšší stupeň autonomie, protože řešení přichází přímo od stran, nikoliv od mediátora. Schopnost předložit řešení péče o nezletilé dítě musí tak mediátor posoudit během mediace. Metoda collaborative law pak bude spíše vhodná u stran, které mají zájem řešit péči o nezletilé dítě (a případně související věci) co nejméně formálně, a komunikace mezi rodiči je od počátku alespoň v určité míře zachovaná. Byť advokáti stran nevedou vyjednávání konfliktně, jedná se stále o interest-based (zájmově založené) vyjednávání, kdy advokáti především hájí zájem klienta. Na rozdíl od Cochemského modelu, v případě selhání metody práva spolupráce i rodinné mediace, se strany obrací na soud. Se zahrnutím soudu do spolupráce Cochemský model počítá od svého počátku, oproti dvěma zbývajícím metodám.

Celkově zastávám názor, že současná právní úprava většinou poskytuje dostatečný rámec pro interdisciplinární spolupráci, její užití je však omezené. Hlavními důvody jsou především nedostatečná informovanost a rozšířenost těchto metod. Interdisciplinarita je cenným přístupem, který může významně přispět ke zlepšení rozhodovacího procesu, ochraně zájmů nezletilých dětí a větší efektivitě. Dosažení plného potenciálu této spolupráce však vyžaduje cílené úsilí o vzdělávání a podporu všech zapojených profesí. Na druhou stranu interdisciplinární metody mohou narážet i na své limity v případech domácího násilí a jiných patologických jevů, kdy užití nelze doporučit.

Na úplný závěr bych chtěla dodat, že by problematice interdisciplinární spolupráce měla být věnována patřičná pozornost, neboť její využívání rozšiřuje obzory jednotlivých profesí a zefektivňuje práci, z čehož můžou těžit jednak odborníci, tak samotné rodiny.

Seznam zkratek

BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
ČAK	Česká advokátní komora
Evropská úmluva o výkonu práv dětí	Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb. m. s. o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí
Etický kodex	Usnesení představenstva ČAK č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky
Jednací řád pro okresní a krajské soudy	Vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb. o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ÚPD	sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. o sjednání Úmluvy o právech dítěte
Ústavní soud	Ústavní soud České republiky
VOP	Veřejný ochránce práv
Vzorový zákon práva spolupráce	Uniform Collaborative Law Act (USA)
zákon o advokacii	zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
zákon o mediaci	zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci
ZVSÚ	zákon č. 121/2008 Sb., Zákon o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů
ZOSPOD	zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
ZSS	zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

- BERANOVÁ, Hana. Bruntálská alternativa ke Cochemské praxi. *Právo a rodina*. 2019, roč. 21, č. 6, s. 1-3.
- BRZOBOHATÝ, Robin.; CIRBUSOVÁ, Martina. Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů. In ŠVEHLÁKOVÁ, Barbora. (Ed). *Mediátor jako súčasť interdisciplinárnej spolupráce pri riešení rodinných sporov II*. 1. vydání. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2020. s. 87-130. ISBN 978-80-972982-2-7
- BRZOBOHATÝ, Robin; CIRBUSOVÁ, Martina; ROGALEWICZOVÁ, Romana a PFEIFFER, Magdalena. *Interdisciplinárni spolupráce v nejlepším zájmu dítěte: metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem*. Brno: Tribun EU, 2015. ISBN 978-80-263-1010-5.
- BRZOBOHATÝ, Robin; POLÁKOVÁ, Lenka; HORÁČEK, Tomáš; VRÁBEL PORTEŠ, Veronika a HANAJOVÁ, Tereza. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. 2., rozšířené a podstatně doplněné vydání. *Právo prakticky*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7676-037-0.
- BŘÍZA, Petr, GANTNER, Filip. První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 4, s. 34-38.
- CIRBUSOVÁ, Martina, ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Cochemská praxe – vznik a vývoj*. *Právo a rodina*. Praha: 2015, 17(6), s. 13-14.
- FORTIN, Jane. *Children's Rights and the Developing Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. ISBN 0521606489
- HLAVÁČOVÁ, Zuzana. O prvním setkání s mediátorem a jeho místě v připravovaném novém civilním procesním kodexu. *Ad Notam*, 2022, č. 4, s. 27-30
- HOLÁ, Lenka a HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. *Mimosoudní metody řešení sporů: vysokoškolská učebnice*. Student Leges. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-246-2.
- HOLÁ, Lenka, URBANOVÁ Martina. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. *Právní monografie (Wolters Kluwer ČR)*. ISBN 978-80-7598-933-8.
- HOLÁ, Lenka. *Rodinná mediace v České republice*. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-015-4.
- HOLÁ, Lenka. Úspěšnost smírného řešení rodinných věcí v evropském kontextu. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed.). *Pocita Milaně Hrušákové*. Beckova edice právo. Praha. C.H. Beck, 2022, s. 109-122. ISBN 978-80-7400-859-7.
- HOLAS, Jan. Systémy fungování mediace a jejich perspektiva v ČR. In: HOLÁ, Lenka a URBANOVÁ, Martina. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 51-66. ISBN 978-80-7598-720-4.
- JANOTOVÁ, Magda. *Mediace*. *Právo a management*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014. ISBN 978-80-87974-07-0.
- KORNEL, Martin. Jaký advokát (ne)má praktikovat rodinné právo. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Pocita Milaně Hrušákové*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, ISBN 978-80-7400-859-7.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Abeceda rodinného práva. Právo prakticky. Praha. Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-711-2.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Advokát a jeho klient. Praha. Wolters Kluwer, 2021, ISBN 978-80-7676-105-6.

MACKOVÁ, Alena. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Komentátor. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-122-9.

MALACKA, Michal a NAVRÁTILOVÁ, Veronika. Problematické aspekty aplikace zákona o mediaci v českém právním prostředí. In: HOLÁ, Lenka a URBANOVÁ, Martina. Právní a sociální aspekty mediace v České republice. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha. Wolters Kluwer, 2020, s. 69-93. ISBN 978-80-7598-719-8.

MÁROVÁ, Anna, ŽÍDKOVÁ, Lenka. Příloha 6: Collaborative law / právo spolupráce – nový trend v řešení sporů. In HOLÁ, Lenka. Mediace a možnosti využití v praxi. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-247-4109-3.

MÁROVÁ, Anna. První setkání se zapsaným mediátorem – nedílná součást českého právního řádu. In: HOLÁ, Lenka a URBANOVÁ, Martina. Právní a sociální aspekty mediace v České republice. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 93-114. ISBN 978-80-7598-719-8.

MENCNEROVÁ, Kateřina. Rozvod manželství. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-796-5.

NOVÁK, Tomáš. Znalecké posudky o dětech pod drobnohledem. 2., doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-171-2.

PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. § 906. ISBN 978-80-7400-747-7.

POLÁK, Vladimír, WESTPHALOVÁ, Lenka. Interdisciplinární spolupráce ve věcech péče soudu o nezletilé. Právní rozhledy, 2018, č. 7, s. 240-248.

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-342-1.

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Orgán sociálně-právní ochrany dětí jako kolizní opatrovník dítěte. Právní rozhledy. 2015. č. 20, s. 713-719.

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Představení Cochemské praxe. Rodinné listy, 2015, roč. 4, č. 7-8, s. 69.

ROGALEWICZOVÁ, Romana; CILEČKOVÁ, Kateřina; KAPITÁN, Zdeněk; DOLEŽAL, Martin a kol. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-713-2.

SEDLÁČEK, Miroslav. Nad rodinnou mediací. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed.). Pocta Milaně Hrušákové. Beckova edice právo. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 255-264. ISBN 978-80-7400-859-7.

SVATOŠ, Martin. Mýty a fakta o prvním setkání s mediátorem, aneb všechno, co jste o mediaci chtěli vědět, ale báli jste se zeptat. Bulletin advokacie, 2013, č. 11, s. 48-50.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MACKOVÁ, Alena, VYCHOPENĚ, Martin a kol. Advokátní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7179-248-2.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, VYCHOPENĚ, Martin, KRYM, Ladislav, PEJCHAL, Aleš a kol. Zákon o advokacii. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-248-2.

- SVOBODA, Karel. Nesporná řízení II. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-606-7.
- SVOBODA, Karel. Občanský soudní řád: komentář. Online. 3. vydání. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-828-3.
- SVOBODA, Karel. Úprava styku v rámci řízení o poměrech dítěte pro dobu po rozvodu. Soudní rozhledy. 2016. SR 2/2016. s. 50.
- SVOBODA, Karel. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. 2. vydání. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-788-0
- ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka. K možnosti soudu nařídít účast na mimosoudních postupech podle § 474 ZŘS, a to i v kontextu rozhodnutí KS v Hradci Králové. Právní rozhledy, 2020, č. 23-24, s. 835-839
- ŠIŠKOVÁ, Tatjana. Mediace jako interdisciplinární obor. In: Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů. Teoretik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-047-5.
- ÚLEHLOVÁ, Simona. Řízení ve věcech péče soudu o nezletilé. Rodinné listy. 2024, roč. 2024, č. 1, s. 11.
- VRAŠTILOVÁ, Nikol. Cochemská praxe v ČR. Právní rozhledy, 2022, č. 11, s. 391-399.
- VRCHA, Pavel. Stres a (syndrom) vyhoření u soudců. Praktik Leges. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-432-9.
- WESTPHALOVÁ, Lenka, HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace, právní a sociální aspekty jejího poskytování. Právní rozhledy, 2013, č. 18, s. 618-626.
- WESTPHALOVÁ, Lenka; ŠÍNOVÁ, Renáta; HOLÁ, Lenka; LEIX, Alicja a KOVÁŘOVÁ, Daniela. Nástroje řešení rodičovských konfliktů. Teoretik. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-568-5.
- WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. Civilní právo procesní. 9. aktualizované vydání. Student Leges. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1.
- WINTEROVÁ, Alena. Sporné a nesporné řízení ve věcech rodinného práva. In: Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy. Teoretik. Praha: Leges, 2010, s. 29-41. ISBN 978-80-87212-50-9.
- ZEMANOVÁ, Daniela. Zákon o soudech a soudcích. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, ISBN 978-80-7400-888-7.

Seznam použitých internetových zdrojů

- ABNEY, Sherrie. Avoiding litigation: a guide to civil collaborative law. Victoria, BC Canada: Trafford Pub, 2005, s. 33. In: VAŠÁTKOVÁ, Martina. Právo spolupráce v rodinněprávních věcech. Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. Dostupné z: https://theses.cz/id/75csmq/Diplomov_prce_Vatkov_Martina.pdf. [cit. 2023-10-29].
- BAIRD, Davis; NORDMANN, Alfred a SCHUMMER, Joachim. Discovering the nanoscale. Amsterdam: IOS Press, 2004, s. 9-20. ISBN 978-1586034672. In: COLLIN, Audrey. Multidisciplinary, interdisciplinary, and transdisciplinary collaboration: implications for vocational psychology. Online. Journal for Educational and Vocational Guidance. 2009, roč. 2009, č. 9, s. 101-110. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10775-009-9155-2>. [cit. 2023-10-20].
- BATT, Niranjana. Evolution and legislative history of mediation. GNLU Journal of Law Development and Politics Online. 2009, (1). s. 83-95. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/gnlujldp1&i=201>. [cit. 2023-09-13].

BLAKEY, Rachael. 'Mediators mediating themselves': tensions within the family mediator profession. Online. Legal Studies. 2023, roč. 2023, č. 43, s. 139-158. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/65B53A9BEF36D36D30E6CC6E3120D78E/S0261387522000290a.pdf/mediators_mediating_themselves_tensions_within_the_family_mediator_profession.pdf. [cit. 2024-02-19].

BROWN, Daniel G. Divorce and family mediation: history, review, future directions. Online. Conciliation Courts Review, 20(2). 1982, s. 1-44. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/fmlcr20&i=83>. [cit. 2023-08-13].

BRZOBOHATÝ, Robin a CIRBUSOVÁ, Martina. Manuál zavádění interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu: desatero zavádění Cochemského modelu. Online. Právo a rodina. 2019, roč. 2019, č. 4, s. 1-7. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/259961/1/2>. [cit. 2024-03-10].

BRZOBOHATÝ, Robin. MOŽNOSTI PARTICIPACE DĚTÍ V MEDIACI. Online. In: KUTLÍK, František (ed.). RODINNÁ MEDIÁCIA V KONTEXTE AKTUÁLNEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY. Poprad: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n. o. v spolupráci so Slovenským inštitútom pre mediáciu a Asociáciou rodinných mediátorov Slovenska, 2016, s. 17-32. ISBN 978-08-8132-159-7. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/315669154_MOZNOSTI_PARTICIPACE_DETI_V_MEDIACI_Ways_of_childrens_participation_in_mediation. [cit. 2024-02-27].

COHEN, Orna a DATTNER, Naomi. The role of the mediator in family mediation. Online. Mediation Quarterly. 1995, roč. 1995, č. 13, s. 125-130. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/cfltrq13&i=129>. [cit. 2024-02-19].

COULSON, Robert. Family Arbitration - An exercise in Sensitivity. Family Law Quarterly 3. 1969. In BROWN, Daniel G. Divorce and family mediation: history, review, future directions. Conciliation Courts Review, 20(2), Online. 1982, 1-44. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/fmlcr20&i=83>. [cit. 2023-08-13].

ČAMDŽIČOVÁ, Sabina. Právo dítěte být slyšeno jako základní participační právo. Online. Časopis pro právní vědu a praxi. 2021, roč. XXIX, č. 1/2021, s. 137-152. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/14016/11964>. [cit. 2024-05-05].

DINGWALL, Robert. Some Observations on Divorce Mediation in Britain and the United States. Online. Mediation Quarterly. 1986, roč. 1986, č. 11, s. 5-23. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/cfltrq1986&i=7>. [cit. 2024-02-25].

DLOUHÁ, Jana a MOLDAN, Bedřich. Inter-, multi-, trans-disciplinarita – vymezení pojmů. Online. In: Envigogika. Praha: Karolinum, 2007, ISSN 1802-3061. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.14712/18023061.113>. [cit. 2023-10-20].

DOBROVOLNÁ, Eva; DVOŘÁK, Bohumil; LAVICKÝ, Petr; PULKRÁBEK, Zdeněk, WINTEROVÁ, Alena. Věcný záměr Civilního řádu soudního. Online. 2020. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb. [cit. 2024-02-27].

DOLEŽALOVÁ, Martina. Sekce ADR při ČAK apeluje na vrácení institutu „prvního setkání s mediátorem“ do věcného záměru civilního řádu soudního!. Online. Česká advokátní komora. 2020. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=18511>. [cit. 2024-02-27].

FIALHO José. Coordinated and Interdisciplinary Cooperation in Parental Conflict Resolution: THE EXPERIENCE OF THE COURT OF COCHEM-ZELL. In: Cochem.cz. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.cochem.cz/wp-content/uploads/2021/09/Interdisciplinary-Cooperation-Cochem-Praxis.pdf>. [cit. 2023-09-13].

FOLBERG, Jay. A Mediation Overview: History and Dimensions of Practice. Online. Mediation Quarterly. 1983, č. 1., s. 3-14. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/cfltrq1983&i=5>. [cit. 2023-08-13].

HEALY, Connie. Collaborative Practice: An Interdisciplinary Approach to the Resolution of Conflict in Family Law Matters. Online. In: BOELE-WOELKI, Katharina; DETHLOFF, Nina a GEPHART, Werner (ed.). Family Law and Culture in Europe: Developments, Challenges and Opportunities. Intersentia, 2017, s. 119 - 134. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/family-law-and-culture-in-europe/collaborative-practice-an-interdisciplinary-approach-to-the-resolution-of-conflict-in-family-law-matters/6156A853534C4239BE123BFF4EB13DA4#access-block>. [cit. 2023-10-20].

HOFSCHNEIDEROVÁ, Anna. O konceptu nejlepšího zájmu dítěte. Online. Epravo.cz. 2017. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-nejlepsiho-zajmu-ditete-106509.html>. [cit. 2024-03-10].

HOFSCHNEIDEROVÁ, Anna. O roli kolizního opatrovníka dítěte v soudním řízení o péči, respektive o úpravě poměrů dítěte. Online. Epravo.cz. 2020. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-rol-i-kolizniho-opatrovni-ka-ditete-v-soudnim-rizeni-o-peci-respektive-o-uprave-pomeru-ditete-110853.html>. [cit. 2024-03-10].

HOLÁ, Lenka. Mediace v teorii a praxi. Online. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3134-6. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/mediace-v-teorii-a-praxi-1659937/#>. [cit. 2024-05-17].

JEŽEK, Martin. Zamyšlení nad nestranností sociálních pracovníků OSPOD. Online. Právo a rodina. 2022, roč. 2022, č. 4, Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/305022/1/2>. [cit. 2024-03-10].

JIRSA, Jaromír. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. Online. 4. vydání. Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-648-8. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/80583/1/2/zakon-c-292-2013-sb-o-zvlastnich-rizenich-soudnich>. [cit. 2024-05-03].

KNETLOVÁ, Zlata. Praktické techniky zapojení dětí do rozhodovacích procesů. Online. Pravnadetství.cz. 2016. Dostupné z: <https://www.pravnadetstvi.cz/files/files/Prakticke-techniky-zapojeni-deti-do-rozhodovacich-procesu.pdf>. [cit. 2024-03-10].

KORNEL, Martin. NEJLEPŠÍ ZÁJEM DÍTĚTE. Online. Disertační práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2012. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/107739/pravf_d/Kornel_-_NEJLEPSI_ZAJEM_DITETE.pdf. [cit. 2024-03-10].

LACINOVÁ, Lenka. Konflikty mezi rodiči a dětmi: současné teorie. Online. Československá psychologie 2011. 2011, roč. LV, č. 5, s. 433-447. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Lenka-Lacinova-2/publication/275352263_Konflikty_mezi_rodici_a_deti_Soucasne_teorie_Interparental_conflict_s_and_children_Contemporary_theories/links/553a66c70cf2c415bb08c7dd/Konflikty-mez-i-rodici-a-deti-Soucasne-teorie-Interparental-conflicts-and-children-Contemporary-theories.pdf. [cit. 2024-03-07].

LEDGER, MATTHEW. A Critical Analysis of Collaborative Lawyers' Perspectives on Important Issues in Collaborative Practice. Online. Diplomová práce. Vancouver: THE UNIVERSITY OF BRITISH COLUMBIA, 2017. Dostupné z: <https://open.library.ubc.ca/media/download/pdf/24/1.0347293/3>. [cit. 2023-10-30].

MANASSA, Larry. What Is the Role of a Child Specialist in a Collaborative Divorce? Online. Manassa Law P.C. 2022. Dostupné z: <https://manassalaw.com/blog/child-specialist-collaborative-divorce/>. [cit. 2023-10-20].

MAUR, Jakub. Výkon advokacie se zaměřením na povinnosti advokáta. Online. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, 2019. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/122521/140081336.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2023-10-22].

MOSTEN, Forrest S. Collaborative divorce handbook: helping families without going to court. San Francisco: Jossey-Bass, 2009, ISBN 978-0470395196. In: VAŠÁTKOVÁ, Martina. Právo spolupráce v rodinněprávních věcech. Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. Dostupné z: https://theses.cz/id/75csmq/Diplomov_prce_Vatkov_Martina.pdf. [cit. 2024-05-10].

MULÁK, Jiří, VNENK, Vladislav. ZÁSADA OFICIALITY V ČESKÉM TRESTNÍM A CIVILNÍM PROCESU. Online. STUDIA IURIDICA Casoviensia. 2021, roč. 9, č. 1, s. 44-55. ISSN 13393995. Dostupné z: <https://doi.org/10.33542/SIC2021-1-04>. [cit. 2023-10-22].

NOVÁKOVÁ, Markéta. Metodika pro opatrovnícká řízení cochemského typu. Online. Akademický ústav Karviná. 2019. Dostupné z: https://www.akademickyustav.cz/domains/akademickyustav.cz/wp-content/uploads/2019/10/metodika_opatrovnickeho_rizeni_cochemskeho_typu.pdf. [cit. 2024-03-10].

NYLUND, Anna; ERVASTI, Kaijus a ADRIAN, Lin ed. Nordic mediaton research. Online. Kodaň: Springer Open, 2018. ISBN 978-3-319-73019-6. Dostupné z: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-319-73019-6.pdf?pdf=button>. [cit. 2023-08-13].

O'TOOLE, Susan. Collaborative Divorce: Why Use a Child Specialist in the Process? Online. BERESFORD BOOTH LAW. 2023. Dostupné z: <https://beresfordlaw.com/collaborative-divorce-why-use-a-child-specialist-in-the-process/>. [cit. 2023-10-29].

PEŠTOVÁ, Barbora. Peer pracovníci jako součást interdisciplinární spolupráce v systému péče o duševní zdraví. Online. Diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2017. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/f3s2l/Pestova_Barbora_-_Diplomova_prace.pdf. [cit. 2023-10-20].

POLÁK, Vladimír a POLÁKOVÁ, Pavla. PROJEKT INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE PŘI ROZHODOVÁNÍ O NEZLETILÝCH DĚTECH V OBVODU OKRESNÍHO SOUDU V NOVÉM JIČÍNĚ - INSPIROVÁNO COCHEMSKOU PRAXÍ. Online. In: KUTLÍK, František (ed.). MEDIÁTOR AKO SÚČASŤ INTERDISCIPLINÁRNEJ SPOLUPRÁCE PRI RIEŠENÍ RODINNÝCH SPOROV. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2018, s. 8-23. ISBN 978-80-972982-1-0. Dostupné z: https://rodinnamediacia.sk/user_files/files/Zborn%C3%ADk%20III.konferencia%20o%20RM%202018.pdf. [cit. 2024-03-01].

ROBERTS, Marian. Interdisciplinary influences on family mediation. Online. Mediation Theory and Practice. 2016, roč. 2016, č. I. 2, s. 211-232. Dostupné z: https://www.academia.edu/66421479/Interdisciplinary_influences_on_family_mediation_A_chr

onicle_of_colonisation_foretold?email_work_card=view-paper. [cit. 2024-06-01].

ROGALEWICZOVÁ, Romana a CIRBUSOVÁ, Martina (ed.). COCHEMSKÁ PRAXE V ČESKÉ REPUBLICE Sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 14. – 15. 5. 2015 v Brně. Online. Brno: Tribun EU, 2015. ISBN 978-80-263-0999-4. Dostupné z: https://www.umpod.cz/documents/35829/52618/Cochemska_praxe_v_CR.pdf/e377e357-1d35-0369-7acb-14f3f6e9abf0. [cit. 2024-03-01].

RUDOLPH, Jürgen. Jsi moje dítě. Online. Drážďany, 2009. Dostupné z: <http://www.cochem.pro/ty-jsi-moje-dite.pdf>. [cit. 2024-05-19].

SCHEPARD, Andrew a HOFFMAN, David. Regulating Collaborative Law: The Uniform Collaborative Law Act Takes Shape. Online. Dispute Resolution Magazine. 2010, roč. 2010, č. 17 (1), s. 26-29. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/disput17&i=28>. [cit. 2023-11-04].

TESLER, Pauline. Collaborative Family Law. Online. Pepperdine Dispute Resolution Law Journal. 2004, roč. 2004, č. 3, s. 317-336. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/pepds4&i=323>. [cit. 2023-10-29].

TRAUM, Lara a FARKAS, Brian. The history and legacy of the Pound conferences. Online. Cardozo Journal of Conflict Resolution. 2017, s. 677-698. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/cardcore18&i=701>. [cit. 2023-08-13].

UNIE RODINNÝCH ADVOKÁTŮ. Stanovisko Unie rodinných advokátů č. 3/2018 ke Cochemské praxi. Online. 2018. Dostupné z: https://www.uracr.cz/data/documents/s-ura-c-3-ke-cochemske-praxi-pdf_67sfe63718ep.pdf. [cit. 2023-10-22].

VAŠÁTKOVÁ, Martina. Právo spolupráce v rodinněprávních věcech. Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. Dostupné z: https://theses.cz/id/75csmq/Diplomov_prce_Vatkov_Martina.pdf. [cit. 2023-10-29].

VEČEŘA, Miloš a URBANOVÁ, Martina. Interkulturní mediace v sociologickém a právním kontextu. Online. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017. ISBN 978-80-210-8898-6. Dostupné z: https://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Urbanova_Interkulturni_mediace.pdf. [cit. 2023-08-13]

VUJTIK, Dalibor. Cochemský model. Online. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. Dostupné z: https://theses.cz/id/wbdf2m/Vujtik_Dalibor_-_Diplomov_prce.pdf. [cit. 2023-08-19].

WAŽIKOVÁ, Klára. Jiný soudní rok. Online. Rigorózní práce. Praha: Univerzita Karlova, 2022. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/177116/150056943.pdf?sequence=1>. [cit. 2023-10-22].

WEBB, Stuart a OUSKY, Ron. HISTORY AND DEVELOPMENT OF COLLABORATIVE PRACTICE. Online. Family Court Review. 2011, č. 49, s. 213-220. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/fmlcr49&i=213>. [cit. 2023-08-13].

Další internetové zdroje

Family Mediation Foundation Training skill requirements. Online. National Family Mediation. 2020. Dostupné z: <https://www.nfm.org.uk/mediator-services/courses/requirements/>. [cit. 2024-02-25].

Family Mediation Voucher Scheme Analysis. Online. Gov.uk. 2023. Dostupné z: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6419cd288fa8f547c7ffd692/family-mediation-voucher-scheme-analysis.pdf>. [cit. 2024-03-01].

Family Mediation Voucher Scheme. Online. Family Mediation Council. 2021. Dostupné z: <https://www.familymediationcouncil.org.uk/mediation-vouchers/>. [cit. 2024-03-01].

Fruits, Salads, and Smoothies: A Working Definition of Interdisciplinarity. Online. The Journal of Educational Thought (JET) / Revue de la Pensée Éducative. 1995, roč. 1995, č. 29 (2), s. 121 - 128. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23767672>. [cit. 2023-10-20].

Koncepce vzdělávání opatrovnických soudců. Online. Vlada.gov.cz. 2020. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/Koncepce-vzdelavani-opatrovnickych-soudu_1.pdf. [cit. 2024-05-03].

Mandatory Mediation in Family Disputes – An Emerging Trend in the European Union? Online. Review of European and Comparative Law. 2023, roč. 2023, č. 53 (2), s. 67–99. Dostupné z: <https://czasopisma.kul.pl/index.php/recl/article/view/15707>. [cit. 2024-02-25].

MANUÁL ETABLOVÁNÍ INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE. Online. Cochem.cz. 2021. Dostupné z: <https://cochem.cz/wp-content/uploads/2021/09/MANUAL-final-cochem-bez-orez.pdf>. [cit. 2024-05-10].

Manuál k případovým konferencím. Online. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. ISBN 978-80-7421-038-9. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/954480/manual.pdf/acf5d4a4-2427-aff8-c229-e2a2ce81f5db>. [cit. 2024-05-11].

Manuál pro odborníky. Online. Cochem.cz. 2021. Dostupné z: <https://cochem.cz/index.php/postup/>. [cit. 2024-05-11].

METODIKA ZAVÁDĚNÍ INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE. Online. Cochem.cz, 2020. Dostupné z: https://cochem.cz/wp-content/uploads/2021/10/metodika_zavadeni_interdisciplinari_spoluprace_q.pdf. [cit. 2024-02-18].

Multidisciplinary, interdisciplinary, and transdisciplinary collaboration: implications for vocational psychology. Online. International Journal for Educational and Vocational Guidance. 2009, roč. 9, č. 2, s. 101-110. ISSN 1873-0388. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10775-009-9155-2>. [cit. 2023-10-20].

Podnět Výboru pro práva dítěte ze dne 12. 3. 2020 ve věci dlouhodobě nepříznivé situace rodinně-právního a opatrovnického soudnictví. Online. Vlada.gov.cz. 2020. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/Podnet-Vyboru-pro-prava-ditete-k-opatrovnickemu-soudnictvi-12032020.pdf>. [cit. 2024-05-11].

Press release: Plans to protect children under new mediation reforms. Online. Gov.uk. 2023. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/news/plans-to-protect-children-under-new-mediation-reforms>. [cit. 2024-02-25].

Projekt JA zlepšil vzdělávání a otestoval pozici soudního sociálního pracovníka. Online.

Advokatnidenik.cz. 2024. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2024/01/04/projekt-ja-zlepsil-vzdelavani-a-otestoval-pozici-soudniho-socialniho-pracovnika/>. [cit. 2024-05-03].

Roční zpráva Justiční akademie 2022. Online. Justiční akademie. 2023. Dostupné z: <https://www.jacz.cz/o-nas/dokumenty-ke-stazeni-phoca/9-rocni-zpravy-o-cinnosti-ja?download=964:rocni-zprava-justicni-akademie-2022>. [cit. 2024-05-03].

Rozvodové řízení čekají od r. 2025 změny, mělo by se zjednodušit a zrychlit. Online. České noviny. 2023. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2430692>. [cit. 2024-05-05].

Soudce Vladimír Polák: Určité procento dětí má rodiče psychopaty a nebudou mít šťastné dětství. Online. 2018. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/04/soudce-vladimir-polak-urcite-procento-deti-ma-rodice-psychopaty-nebudou-mit-stastne-detstvi/>. [cit. 2024-05-05].

Stanovisko Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 9. prosince 2019. Online. Justice.cz. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova- stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci1?clanek=vykladove- stanovisko-k-ust-474-odst-1-z-r-s->. [cit. 2023-10-22].

Středisko sociální prevence Olomouc - Interdisciplinární spolupráce. Online. Středisko sociální prevence Olomouc. Dostupné z: <https://www.ssp-ol.cz/intervencni-centra/odborna-pomoc/interdisciplinari-spoluprace>. [cit. 2023-10-20].

Zápis ze 14. schůze představenstva České advokátní komory, která se konala ve dnech 6. – 7. února 2023. Online. cak.cz. 2023. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/zapis-ze-14--schuze-predstavenstva_web_fin.pdf. [cit. 2024-03-06].

Žádost o vykonání zkoušky z rodinné mediace. Online. Portal.gov.cz. 2019. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/zadost-o-vykonani-zkousky-zrodinne-mediace-S14440>. [cit. 2024-02-19].

Výroční statistická zpráva Ministerstva spravedlnosti České republiky 2022. Online. Ministerstvo spravedlnosti ČR. Online. 2022. Dostupné z: https://justice.cz/documents/2509270/0/Ceske_soudnictvi_2022_verze_k_publicaci.pdf/510f7a37-4987-4fe7-9a2a-3a710cd9f406 [cit. 2024-05-03].

Seznam použitých právních předpisů

zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii

zákon č. 202/2012 Sb. o mediaci

zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon. č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech

zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů

zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb. o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

Doporučení Č. R. (98) 1, O rodinné mediaci přijaté Výborem ministrů dne 21. ledna 1998 na 616. zasedání náměstků ministrů.

Zelená kniha o alternativním řešení sporů v občanském a obchodním právu č. COM/2002/0196, představený Evropskou komisí. V anglickém jazyce dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52002DC0196>. [cit. 2023-08-13].

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.

Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 266/10 ze dne 18. srpna 2010
Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. března 2016
Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1318/22-2 ze dne 12. června 2023
Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 459/2003 ze dne 20. srpna 2004
Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 725/18 ze dne 8. října 2018
Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3304/13 ze dne 19. února 2014
Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1002/19 ze dne 9. října 2019
Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 827/18, ze dne 10. dubna 2018
Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 194/11 ze dne 22. listopadu 2012
Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3900/14 ze dne 4. listopadu 2015
Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1156/10 ze dne 23. června 2010
Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1649/10 ze dne 22. února 2011
Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2396/19 ze dne 29. října 2019
Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2630/2007 ze dne 13. prosince 2007
Nález Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 3216/13 ze dne 25. září 2014
Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 47/2004 ze dne 26. října 2004
Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 5. ledna 2010
Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 474/21, ze dne 30. března 2021
Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3305/13 ze dne 15. října 2014
Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1845/21 ze dne 18. října 2021
Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1942/16 ze dne 5. dubna 2017
Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3430/2011 ze dne 26. dubna 2012
Usnesení Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 30 Cdo 4091/2001 ze dne 30. ledna 2013
Rozsudek Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 5 As 34/2003 ze dne 31. května 2004
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 5 Cmo 113/2022 ze dne 28. července 2022
Krajský soud v Praze sp. zn. 32 Co 296/2022 ze dne 12. ledna 2023
Krajský soud v Hradci Králové sp. zn. 20 Co 283/2016 ze dne 10. srpna 2016
Rozhodnutí Bundesverfassungsgericht sp. zn. 1 BvL 25/80 ze dne 3. listopadu 1982
Rozhodnutí ESLP sp. zn. 25735/94 ze dne 13. července 2000 ve věci Elsholz v. Německo

Interdisciplinární spolupráce v řízení ve věcech péče o nezletilé dítě

Abstrakt

Tato diplomová práce se zaměřuje na interdisciplinární spolupráci rodinného mediátora, advokáta, pracovníka OSPOD, soudce a znalce při interdisciplinární spolupráci v řízení, jehož předmětem je péče o nezletilé dítě dle § 466 písm. b) ZŘS. Hlavním cílem práce je posouzení, zda účinná právní úprava regulující aktéry interdisciplinární spolupráce je dostačující k jejímu provádění, a zda využívání principů a metod interdisciplinární spolupráce přináší zvýšení efektivity při řešení péče o nezletilé dítě.

První kapitola práce se soustřeďuje na definování interdisciplinární spolupráce a její odlišení od multidisciplinarity a intradisciplinarity. V této kapitole je následně pracováno s třemi konkrétními podobami interdisciplinární spolupráce: Cochemským modelem, právem spolupráce a rodinnou mediací. Tyto instituty jsou v kapitole stručně představeny, je přiblížena jejich historie i podstata.

Druhá kapitola se věnuje výkladu o řízení ve věcech péče o nezletilé dítě, kde je nejprve pojednáno o zásadách řízení, následně o průběhu řízení, včetně možnosti využití dále zmíněných institutů jako je tzv. jiný soudní rok, závěrem jsou zmíněny náležitosti a forma rozhodnutí.

Třetí kapitola, která je stěžejní částí diplomové práce, obsahově navazuje na část první i druhou a analyzuje role vybraných subjektů účastníci se v první kapitole rozebraných modelů interdisciplinární spolupráce. Práce prvně seznamuje čtenáře s rolí rodinného mediátora, následně zpracovává poznatky o roli advokáta. Další podkapitoly přesouvají pozornost k výkladu o pracovníkovi OSPOD a soudci, a nakonec i soudnímu znalci. V celé třetí kapitole je pak kladen důraz i na interakce jednotlivých aktérů s nezletilým dítětem. Každá podkapitola třetí části obsahuje úvahy de lege ferenda, které by mohly vést k hlubšímu rozšíření aplikace principů interdisciplinární spolupráce.

Klíčová slova

interdisciplinární spolupráce, řízení ve věcech péče o nezletilé dítě, role zapojených subjektů v interdisciplinární spolupráci

Interdisciplinary collaboration in the care of a minor child proceedings

Abstract

This thesis examines interdisciplinary collaboration involving a family mediator, attorney, child welfare officer, judge, and expert in care of a minor child proceedings pursuant to section 466 letter b) of the Act on Special Court Proceedings. The primary objective is to evaluate whether the existing legal framework governing the actors in interdisciplinary collaboration adequately facilitates its implementation and whether the utilization of interdisciplinary collaboration principles and methods enhances the effectiveness of resolving issues related to minor care.

The first chapter focuses on defining interdisciplinary collaboration and distinguishing it from multidisciplinary and intradisciplinary. It then explores three specific forms of interdisciplinary collaboration: the Cochem model, collaborative law, and family mediation. These models are briefly introduced, including their historical background and essence.

The second chapter interprets care of a minor child proceedings, beginning with the principles and procedures of such proceedings, including the possibility of utilizing institutions such as the so-called other court proceedings (*jiný soudní rok* in Czech), and concluding with the requirements and format of decisions.

The third chapter, the focal point of the thesis, builds upon the preceding chapters and analyses the roles of the selected actors involved in the models of interdisciplinary collaboration discussed earlier. It starts by acquainting the reader with the role of the family mediator, followed by an examination of the role of the attorney. Subsequent sections shift focus to the interpretations of the child welfare officer and judge, and finally to the court-appointed expert. Throughout this chapter, emphasis is placed on the interactions of the individual actors with the minor child. Each subsection of this chapter includes reflections *de lege ferenda*, which could lead to a deeper application of interdisciplinary collaboration principles.

Key words

interdisciplinary collaboration, the care of a minor child proceedings, the role of the subjects involved in interdisciplinary cooperation